SERENISSIMI IACOBI ANGLIÆ REGIS.

APOLOGIÆ, ET MONITORIÆ PRÆFATIONIS *ad Imperatorem, Reges & Principes;*

REFVTATIO.

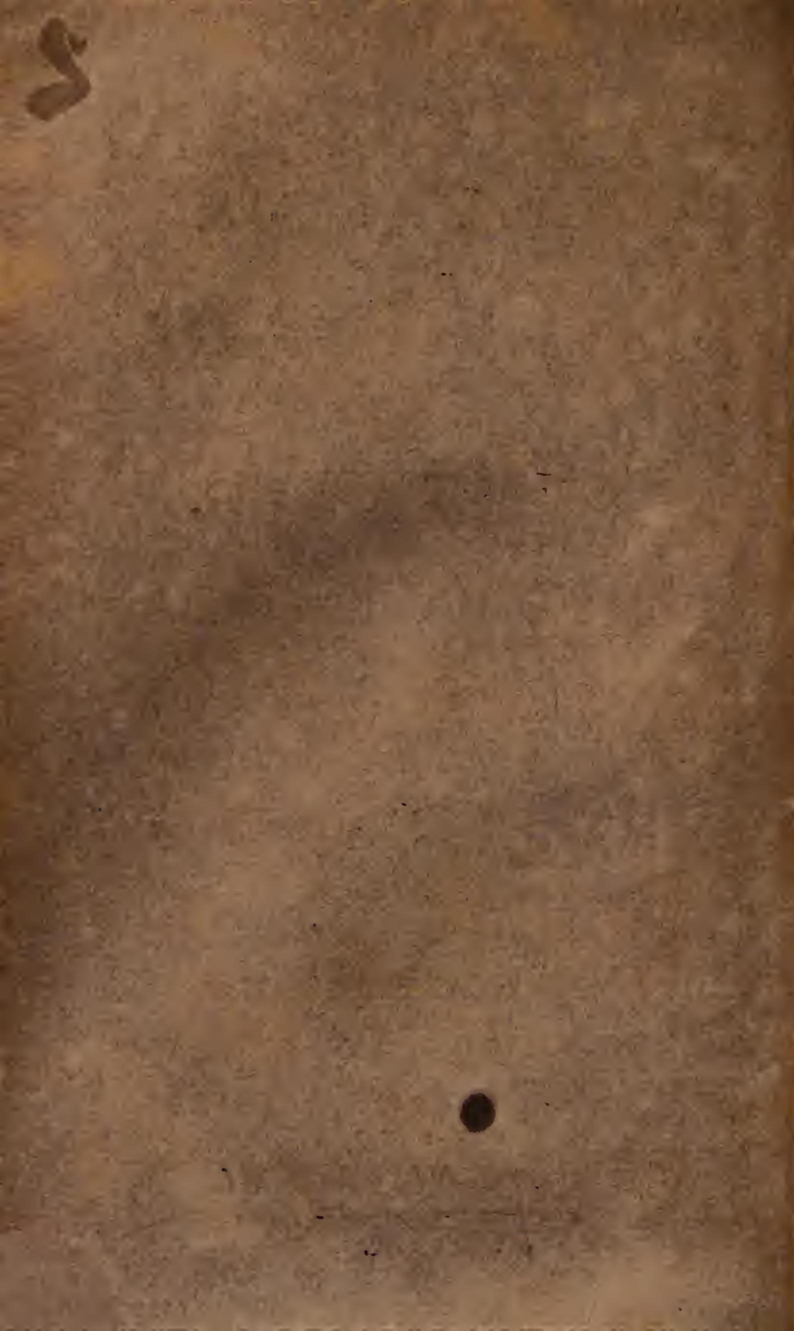
Authore

MARTINO BECANO
SOCIETATIS IESV
Theologo.



MOGVNTIÆ,
Typis IOHANNIS ALBINI.

M. DC. X.





IMPERATORI, REGIBVS, ET PRINCIPIBVS CHRISTIANIS,

Martinus Becanus.



ICEAT mihi, *Inuictissime Imperator, Serenissimi Reges, Illustrissimi Principes*; liceat mihi, inquam, priuato homini, Vos Christiani orbis Heroës, paucis interpellare. Spondeo, non fore me importunum. Prodiit, non ita pridem, *Serenissimi Regis Angliæ* Apologia, cum moni-

monitoria Præfatione, Veſtro Sacratiſſimo Nomini inſcripta & dedicata. In eâ, duo potiſſimum perſuadere conatur Rex. *Vnum*, vt abiuratâ Romani Pontificis authoritate, *Vos* Ipſi in veſtris Imperiis, regnis & prouinciis, Eccleſiæ Primatum vſurpetis. *Alterum*, vt deſerta Fide ac religione, in qua nati & educati eſtis, aliam, in qua ipſe eſt, amplectamini. De prudentiâ, qua id facit, non diſputo. De euentu certè, quem ipſe ſperat, auſim polliceri, fruſtra illum laborare. *Vóſne* eâ ætate, conſilio, conſtantiâ, Viros Principes, tàm facilè permouendos, vt ſubitò ad aliud vitæ ac ſectæ inſtitutum pro-

proruatis, verisimile sit? *Vos*, qui hactenus, Maiorum Vestrorum Exemplo, Ecclesiæ Romanæ acerrimi Defensores, non sine immortali Nominis Vestri gloriâ, fuistis; mox, vnius, Regis quidem, sed tamen hominis impulsu, mutatâ sententiâ, eandem oppugnaturos, sperare quis audeat? Absit. Nec mihi propositum est, hortari Vos, vt in fide & officio persistatis. Sponte vestrâ facturi id estis. Hoc tantum agam, vt omnes intelligant, recténe, an secus, de Primatu Ecclesiæ sentiat Serenissimus Rex. Quæso pro Vestrâ Clementiâ, æqui boniq; laborem hunc meum consulite.

LECTORI.

CHRISTIANE *Lector.* Sereniſſimus Angliæ Rex (*quod verè, ſed verecundè dico*) *apertum indicit bellum Pontifici & Eccleſiæ. Ego, tametſi* Regiæ Maieſtati *impar (impar, inquam, dignitate, non causâ) hanc iniuriam propulſatum eo. Non tamen meâ ſponte. Qui auſim, tam paruis viribus? Authoritate, exemplo, ratione impulſus ſum, vt velim. Excitarunt me Viri magni, & coram, & per litteras. Eorum hortatu rem tantam aggredi auſus ſum. Nec ſine Exemplo. Olim contra* Iulianum *Imperatorem* Gregorius *Nazianzenus, &* Cyrillus *Alexandri*

xandrinus; *contra* Constantium, Hilarius & Lucifer *Calaritanus, magno Catholicorum bono, se opposuerunt. Cur modo, in simili causâ, contra Regem* Iacobum, *non liceat? Imo necesse est. Quid enim?* Ecclesia; *fidelium* Mater, *aperto Matre impetitur. Hostis potentissimus est. Reges & Principes in belli societatem sollicitantur. Subditi perplexi sunt. Ingens omnino periculum est. Nos interea otiosi ac ignaui Spectatores vt simus? Dedecus sit. Arma spiritalia corripienda sunt. Ecclesiæ succurrendum: Religio conseruanda. Atque vtinam multi sint, qui Zelo diuino excitati id faciant, Ego, quod potero, conferre paratus sum. Tu beneuole Lector, benè, vt interpreteris, velim.*



SERENISSIMI

IACOBI ANGLIAE REGIS,

Apologiæ, & monitoriæ Præfationis ad Imperatorem, Reges & Principes,

REFVTATIO.

MVlta ſunt in Libro Sereniſſimi Regis (ſiue ipſe, ſiue alius quis Author ſit) quæ meritò refutari poſſunt. Ego pauca ex iis ſeligam; ac ea potiſſimùm, quę vel planè noua, vel certè non admodum protrita ſunt. A reliquis, quæ ſæpè in

in disceptationem venerunt, lubens abstinebo. Erunt autem duæ partes Refutationis: quarum priori discutienda hæc controuersia est; *An Rex Angliæ in suo regno, iure, vsurpet sibi Primatum Ecclesiæ, nec ne?* Ipse affirmat. Ego contrarium ostendam. Vtar autem hac methodo.

1. *An Rex iure naturali habeat Primatum Ecclesiæ?*
2. *An iure diuino Veteris Testamenti?*
3. *An iure diuino Noui Testamenti?*
4. *An iure Ciuili vel Canonico?*
5. *An consensu doctorum hominum?*

6. *An titulo præscriptionis?*
7. *An secundum principia suæ doctrinæ?*
8. *Si non habet Primatum Ecclesiæ, quod ergo officium illius circa Ecclesiam sit?*

POsteriori parte Refutationis, refellam breuiter aliquot Paradoxa, seu falsa dogmata, quæ passim reperio in Libro Serenissimi Regis; & quæ hactenus fortasse, à nemine ex professo refutata sunt: ac præsertim de his capitibus.

1. *De Vicario Christi.*
2. *De Vicario Dei.*
3. *De statu Henoch & Heliæ.*
4. *De morte Henoch & Heliæ.*
5. *De duobus Testib. Apoc.* 11.

6. De

6. *De B. Virgine Maria.*
7. *De fundamento fidei.*
8. *De Concilio Generali conuocando.*

His duabus partibus perficietur tota Refutâtio; in qua, & breuitatem ſectabor, ne moleſtus ſim; & modeſtiam, ne offendam. Cur autem nihil addam, vel de *Antichriſto*, de quo tamen copiosè diſputat Sereniſſimus Rex: vel de *Iuramento fidelitatis*, propter quod omnis controuerſia nata eſt; nemo mirari debet. Vix dubito, quin R^mus^ & Illuſt^mus^ Cardinalis Bellarminus de hoc poſteriori pũcto acturus ſit: & quidem ſuo more, tam ſolidè ac neruosè, vt nihil opus ſit, alios in eodem

dem argumēto operam ponere. Antichriſtum verò, triplici de causa non attingo. Primo, quia iam ante de illo tractaui in libello, qui inſcribitur: *Diſputatio de Antichriſto reformato*. Secundo, quia in hoc genere nihil ferè pręter coniecturas à Rege: nihil pręter mendacia, ab aliis adferri video. Tertio, quia tanta eſt inter ipſos diſſenſio, vt ſe potius conficiant, quàm nos. Hoc facile oſtendam in ſolis Anglicanis ſcriptoribus. Gabriel Pouelus, Oxonienſis Baccalaureus, in ſuo Tractatu de Antichriſto, ſanctè affirmat, hanc propoſitionem, *Papa eſt Antichriſtus*, eſſe articulum fidei. Verba eius ſunt hæc: *Deum ſanctè teſtor, me tam certo ſcire, Ponti-*

Pontificem Romanũ esse magnum illum Antichristum, quàm Deum ipsum esse in cœlo Creatorem visibilium & inuisibilium, & Iesum Christum esse verum Meßiam. At hoc negat Rex Angliæ. Tametsi enim, nõ semel dicat, Papam esse Antichristum; non tamen vult adeo certũ & exploratum id esse, vt pro articulo fidei habẽdum sit, sed pro sola coniectura. Sic enim habet in monitoria Præfatione: *Sanè, quod ad definitionẽ Antichristi, nolo rem tam obscuram & iuuolutam, tanquam omnibus Christianis ad credendum necessariam, vrgere.* (Quod sine dubio faceret Baccalaureus, si Rex esset.) Et iterum: *Id autem mihi maxi-*

maximè in votis est, vt si cui hanc meam de Antichristo coniecturam libebit refellere, singulis disputationis meæ partibus ordine respondeat. Coniecturam vocat: non articulum fidei. Nisi forte hæc duo in Anglia pro synonymis sint. Imo, quod amplius est, ingenuè fatetur, se tanti facere Pontificem Romanum, vt ipsi potius, quam vlli alteri Episcopo daturus esset suffragium, si de Primatu inter ipsos ageretur. *Quod si in eo,* inquit, *quæstio adhuc verteretur, meo libens suffragio primum locum Episcopo Romano deferrem: Ego Occidentalis Rex, occidentali Patriarchæ adhærerem.* Quomodo ergò potest illum

illũ agnoſcere pro Antichriſto? Iam Sacellanus Regis, non minus honorificè de eo ſentit. Nimirum, concedit illi poteſtatem excommunicandi Reges. *Aliud, inquit, eſt, priuare Regem bonis Eccleſiæ communibus, quod facit ſententia, & poteſt forte Pontifex: aliud priuare bono proprio, id eſt, regno ſuo, quod non facit ſententia, nec poteſt Pontifex.* Addit quidem particulam, *fortè*, ſed inde ſatis colligitur, quod non credat eſſe articulum fidei, *Papam eſſe Antichriſtum.*

Propter has igitur cauſas, nihil de Antichriſto, nihil de Iuramento fidelitatis tractare volui. Porro duas illas partes refutationis,

nis, quas paulo ante proposui, ea breuitate & modestia, qua potero, iam aggressurus sum: idq; ad maiorem Dei gloriam, & Ecclesiæ Christi ædificationem.

Prima

Prima pars refutationis

DE PRIMATV REGIS ANGLIÆ.

I.

SERENISSIMVS ac Potentissimus Rex Angliæ Iacobus, in ſua *Apologia pro iuramento fidelitatis*, & in *monitoria Præfatione* ad Imperatorem, Reges & Principes, conatur oſtendere, Se in Anglia, & vnumquemque Regem in ſuo regno, eſſe caput ſeu Primatem Eccleſiæ. Epiſcopos & Pontificem, non modo in temporalibus, ſed etiam in Eccleſiaſticis rebus, inferiores eſſe Rege ac Principe ſæculari. Hunc Regis Primatum confirmat Sacellanus ipſius in libro, qui inſcribitur *Tortura Torti*: Iure, an iniuria, deinceps inquirendum eſt.

2. Sed ne confuſio oriatur, ſtatus controuerſiæ prius explicandus, & certa ab

incertis ſecernenda ſunt. Ac primò, non diſceptamus de primatu in temporalib. Illum quiſque Rex in ſuo regno legitimè habeat. De Primatu Eccleſiæ, ſeu de poteſtate Eccleſiaſtica, tota lis eſt. Solet autem diſtingui triplex poteſtas Eccleſiaſtica. Vna ordinis; altera iuriſdictionis interioris; tertia iuriſdictionis exterioris. Prima refertur ad Sacramenta conficienda & miniſtranda. Secunda ad regendum populum Chriſtianum in foro conſcientiæ. Tertia ad eundem populum regendum in foro exteriori. Igitur ad poteſtatem ordinis ſpectat, baptiſmum & ſacros ordines conferre, Euchariſtiam conficere & miniſtrare, Chriſma & oleum infirmorum benedicere. Ad poteſtatem iuriſdictionis interioris, ius dicere in foro cõſcientiæ, id eſt, abſoluere vel ligare. Ad poteſtatem iuriſdictionis exterioris, ſynodum conuocare & in ea præſidere, conſtitutiones condere, cauſas audire & cognoſcere, controuerſias dirimere, beneficia conferre, miniſtros Eccleſiæ conſtituere, delinquentes excommunicare. Vno verbo, omnium cauſarum & controuerſiarum, quæ ad fidem & religio-

religionem pertinent, Iudicem agere.

3. Quando ergo quæritur, an Rex Angliæ in ſuo regno habeat Primatum Eccleſiæ, debet ſic intelligi, an habeat triplicem illam poteſtatem excellentiori modo, quàm Epiſcopi & Pontifex? Vel, quod idem eſt, an in triplici illa poteſtate, ſupra Epiſcopos & Pontificem collocandus ſit?

4. Duo certa ſunt; vnum in controuerſia. Primo, certum eſt, Regem non vindicare ſibi poteſtatem ordinis; & multo minùs in ea ſuperiorem eſſe Epiſcopis & Pontifice. Non enim ordinatus & conſecratus eſt ad Sacramenta conficienda & miniſtranda, vt per ſe conſtat. Nec in hoc genere ſupra Epiſcopos & Pontificem collocari vult. Nouit enim quid in ſimili cauſa dictum ſit Oziæ Regi, 2. Paralip. 26. 18. *Non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, qui conſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſterium.*

5. Secundò, æquè certum eſt, non habere poteſtatem iuriſdictionis interioris, quæ in abſoluendo & ligando conſiſtit. Non enim Regibus, ſed Apoſtolis & Sacerdotibus dictum eſt; *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata remiſſa*

sunt eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.

6. Tota ergo controuersia versatur circa potestatem iurisdictionis exterioris, an eam Rex habeat in suo regno, & quidem supra Episcopos & Pontificem? id est, an Rex sit supremus Iudex Ecclesiasticus, qui sua authoritate à nullo alio in terris dependente, possit conuocare synodos, iis præsidere, controuersias circa fidem & religionem dirimere, beneficia conferre, Episcopos constituere & deponere, & similes actus religionis exercere? Hoc enim est, habere Primatum in Ecclesia, quoad gubernationem exteriorem. Vt autem distinctè examinetur hæc quæstio, hoc ordine procedendum est.

1 *An Rex iure naturali habeat Primatum Ecclesiæ?*
2 *An iure diuino Veteris testamenti?*
3 *An iure diuino Noui Testamenti?*
4 *An iure ciuili vel canonico?*
5 *An consensu doctorum hominum?*
6 *An titulo præscriptionis?*
7 *An secundum principia suæ doctrinæ?*
8 *Si Rex non habet primatum Ecclesiæ, quodnam illius officium circa Ecclesiam sit?*

CA-

CAPVT I.

An Rex iure naturali habeat Primatum Ecclesiæ?

I.

NE ipſe quidem auſit hoc affirmare. Et ratio eſt euidens. Nam ſtatus politicus ſeu ciuilis ex natura rei diſtinctus eſt ab Eccleſiaſtico ſeu ſpiritali: Ergo ex natura rei habet diſtinctum tribunal & iudicium: Ergo iure naturali neceſſe non eſt, vt qui præeſt vni, præſit etiam alteri. Ergo Rex ex eo præcisè, quia iuriſdictionem habet in tribunali politico, non habet etiam ex natura rei in Eccleſiaſtico. Sicut viciſſim, Epiſcopus, qui habet iuriſdictionem in foro Eccleſiaſtico, non habet ex natura rei in temporali. Nihil certius. Vt tamen res melius explicetur, adiungendæ ſunt duæ concluſiones.

2. PRIOR CONCLVSIO. In Republica Chriſtiana, duplex eſt poteſtas publica. Vna temporalis ſeu politica, altera ſpiritalis, ſeu Eccleſiaſtica. Ratio eſt, quia duplex finis Chriſtiano homini

propoſitus eſt, ad quem debet pertingere. Vnus naturalis, qui eſt pax & tranquillitas Reipublicæ; alter ſupernaturalis, qui eſt æterna beatitudo. Ad hos fines debet peruenire per diuerſa media, quæ ſint illis proportionata. Huiuſmodi autem media inuenire & præſcribere communitati, non eſt cuiuſuis, ſed eius, qui ſupra alios poteſtatem habet. Itaque duplex debet eſſe poteſtas publica: vna temporalis ſeu politica, quæ præſcribat media neceſſaria ad finem naturalem: altera Eccleſiaſtica ſeu ſpiritalis, quæ præſcribat media neceſſaria ad finem ſupernaturalem. Loquor autem de poteſtate publica, vt excludam priuatam, qualis eſt parentum in filios, Virorum in vxores, & Dominorum in ſeruos.

3. POSTERIOR CONCLVSIO. Hæ duæ poteſtates publicæ in multis differunt, vt facile ex dictis colligi poteſt. Primo, ex parte finis & mediorum; quia politica reſpicit finem & media naturalia; Eccleſiaſtica verò, ſupernaturalia. Secundò, ex parte cauſæ efficientis; quia politica poteſt alicui tribui, vel immediatè à Deo, quo pacto tributa eſt Moſi, Ioſue,

ſue, Sauli, Dauidi: vel à communitate, quo pacto tribuitur Regi Poloniæ, qui eligitur à Senatu : vel iure ſucceſſionis, quo pacto in Hiſpania, Gallia, Anglia, filij ſuccedunt parentibus in regimine: vel iure belli, quo pacto Rex vnius regni, laceſſitus à Rege alterius regni, poteſt iuſto bello ſe vindicare, & regnum illius inuadere. Secus eſt de poteſtate Eccleſiaſtica. Cum enim ſupernaturalis ſit, non poteſt tribui, niſi à ſolo Deo, præſertim ſi ſermo ſit de ſuprema, de qua hic agimus. Tertiò, differunt ratione dignitatis. Nam Eccleſiaſtica nobilior & excellentior eſt, quàm politica. Vnde Innocentius 3. cap. Solitæ, de Maioritate & obedientia, comparat has duas poteſtates duobus luminaribus firmamenti, Soli & Lunæ: Et dicit Ecliſiaſticam eſſe luminare maius, quod præeſt diei ſpiritalium; politicam, luminare minus, quod præeſt nocti temporalium. Et hoc indicat Chriſtus, cum ait; *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. q. d. Poteſtas ſeu iuriſdictio temporalis eſt de hoc mundo : at ſpiritalis ſeu Eccleſiaſtica eſt de cœlo. Ergo nobilior eſt. Et Chryſoſt. hom. 4. de verbis Iſaię; *Hoc regnum illo*

maius est Regi ea, quæ hic sunt, commissa sunt; Sacerdoti cælestia.

4. EX DICTIS DVO COLLIGIMVS. Vnum est, quod hæ duæ potestates ex natura rei distinctæ sint, & ab inuicem separari possint. Nulla enim potest esse naturalis connexio inter potestatem naturalem & supernaturalem. Vnde si homo creatus esset à Deo in statu puræ naturæ, & ad solum finem naturalẽ (quod fieri potuit) nulla fuisset potestas supernaturalis seu Ecclesiastica, qualis nunc est: ac proinde ciuilis seu politica fuisset reipsa separata ab Ecclesiastica. Nunc etiam in statu gratiæ, in quo vtraque potestas locum habet, vna fuit in Christo sine alia. Nam Christus habuit Primatum in Ecclesia, non tamen in Republica ciuili & temporali, saltem quoad vsum.

5. Alterum est, quod hæ duæ potestates, cum ex natura rei distinctæ & separatæ sint, non nisi iure diuino, vel humano coniungi possint. Igitur deinceps inquirendum est, an Rex Angliæ, qui titulo successionis habet supremam potestatem politicam in suo regno, habeat simul coniunctam potestatem Ecclesiasticam aliquo

quo iure poſitiuo, ſiue diuino, ſiue humano.

CAPVT II.

An Rex habeat Primatum Eccleſiæ iure diuino Veteris Teſtamenti?

I.

HOc ipſe omnino videtur velle. Sic enim habet in ſua apologia, pag. 155. *Sub veteri teſtamento Reges haud dubiò gubernatores erant Eccleſiæ intra fines ſuos: corruptelas purgauêre: abuſus ſuſtulêre: arcam ad conſtitutum quietis locum perduxêre: arcæ deportandæ ipſi præſultauêre: Templum ædificauêre: ædificatum dedicauêre: & ſua præſentia opus conſecrationis cohoneſtarunt: librum legis, tenebris erutum populo recitari fecerunt: fœdus inter Deum populumque redintegrarunt: confregêre ſerpentem æneum, quamuis & diſerto Dei mandato erectum, & Chriſtum Dominum ſuo modo figurantem: idola omnia, Deoſque falſos exterminauêre: reformationes publicas inſtituêre, conuocatis eo fine &*

congregatis promiscuè sacerdotibus & laicis: exauctorauerunt summū Pontificem, aliumq́ in eius locum subrogauerunt. In summa, cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticum regimen quoquo modo pertinuerunt. Nec verò tituli, & notæ, quibus insigniuntur, honorariæ, ab his eorum actionibus discordant. Vocantur enim Filij Altissimi, imo Dii, & Vncti Domini, in Dei solio sedentes. Famuli Dei, imo Angeli Dei, facti iuxta cor Dei, Lumina Israelis, Nutricii Ecclesiæ. Hucusque Rex.

2. Ex quibus verbis construi potest hoc argumentum; Reges veteris Testamenti, iure diuino habebant Primatum Ecclesiæ: ergo & Reges Noui Testamenti. Vel sic potius; Reges veteris Testamenti, iure diuino habebant Primatum Ecclesiæ: at hoc ius non est abrogatum, sed adhuc manet. Ergo eodem iure gaudent Reges noui Testamenti. At duplex peccatum in hoc syllogismo committitur. Nam & maior, & minor propositio falsa est. Negamus, in veteri Testamento fuisse ius diuinum de Primatu Regis in Ecclesia. Et, si fuisset, negamus adhuc durare, & non abrogatum esse. Vtrunque breuiter explicandum est per sequentes conclusiones.

3. PRI-

3. PRIMA CONCLVSIO. Ius diuinum veteris Teſtamenti continetur lege Moſaica. Sunt autem triplicia præcepta legis Moſaicæ, moralia, ceremonialia, iudicialia; vt docet D. Thomas in 1.2. q. 99. art. 2. & ſequentibus. Et colligitur ex illo Deuter. 5. 31. *Loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias, atque iudicia* Et Deut. 6.1. *Hæc ſunt præcepta, & ceremoniæ, atque iudicia quæ mandauit Dominus Deus veſter, vt docerem vos*. Et Rom. 7. 12. *Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonum*. Vbi Apoſtolus mandatum legis vocat ſanctum, propter ceremonialia: iuſtum, propter iudicialia: bonum, propter moralia, vt explicat D. Thomas loco citato, art. 4. Ratio huius concluſionis eſt, quia omnis Reſpublica benè inſtituta, continet tria præceptorum genera: quorum alia ad priuatos ſingulorum ciuium mores; alia ad publicam religionem, & cultum Dei; alia ad communem politiam & temporalem gubernationem pertinent.

4. SECVNDA CONCLVSIO. Præcepta moralia ſummatim continentur in decem præceptis Decalogi, vt docet D.

Thomas

Thomas in 1. 2. q. 100. art. 3. Et quidem tria priora respiciunt cultum diuinum; reliqua, iustitiam cum proximo seruandam. Deus enim colitur tribus modis 1. per fidelitatem, adhærendo soli vero Deo, & non habendo Deos alienos. 2 per reuerentiam, non assumendo nomen Dei in vanum. 3. per famulatum, colendo sabbathum. Et ita constituuntur tria prima præcepta Decalogi. Cum proximo autem seruatur iustitia, si & parentes honoremus, & alios non lædamus, neque ore, neque opere, neq; corde. Et hæc est summa reliquornm præceptorum Decalogi. Dices, in Decalogo habetur præceptum de sabbatho sanctificando, quod non est morale, sed ceremoniale. Respondeo, Est morale, quoad substantiam; ceremoniale, quo ad determinationem certi temporis. Nam ratio naturalis dictat, Deo deberi aliquem famulatum, cùm ipse sit Dominus omnium. Quando autem præstandus sit illi famulatus, pendet ex libera ipsius determinatione.

5. Tertia Conclvsio. Præcepta ceremorialia, quæ præscribunt certas ceremonias pertinentes ad religionem

nem, nihil aliud ſunt, quam quædam determinationes eorum præceptorum Decalogi, quæ ad diuinum cultum referuntur, vt docet D. Thomas q. 101. art. 1. Vnde ſequitur, tot eſſe genera præceptorum ceremonialium, quot ſunt genera eorum, quæ ad cultum diuinum pertinent. Hæc autem ſunt quatuor. 1 ſacrificia, vt holocauſtum, hoſtia pacifica, & hoſtia pro peccato. 2. ſacramenta, partim communia omnibus, vt Circumciſio, Eſus Agni paſchalis, purificationes à quibuſdam exterioribus immunditiis, expiationes à peccatis; partim propria Sacerdotibus, vt conſecratio Sacerdotum, Eſus panum propoſitionis & aliorum, quæ erant vſibus Sacerdotum deputata, ablutio manuum ac pedum, & raſio pilorum.

3. Inſtrumenta diuini cultus, vt Tabernaculum, Templum, Arca fœderis, propitiatorium, candelabrum, menſa, duplex altare, vaſa, veſtes ſacerdotales, & ſimilia. 4. obſeruantiæ legales, quibus ex decreto Dei, populus Iudæorum diſcernebatur ab aliis gentibus, vt certus vſus ciborum & veſtium, ac ſolennitates feſtorum

rum. Circa hæc quatuor rerum genera versantur præcepta ceremonialia.

6. QVARTA CONCLVSIO. Præcepta iudicialia, quæ præscribunt certam formam conseruandi iustitiam inter homines, nihil aliud sunt, quam determinationes quædam eorum præceptorum Decalogi, quæ ad iustitiam & politiam humanam conseruandam spectant, vt docet Diuus Thomas q. 104. art. 1. Vnde etiam sequitur, tot esse genera præceptorum iudicialium, quot sunt genera hominum, inter quos iustitia seruari debet. Ea autem sunt quadruplicia. Nam quædam præscribunt certum ordidinem iustitiæ inter Principem & populum: quædam inter ipsos populares inter se: quædam inter populum & extraneos: quædam denique inter domesticos eiusdem familiæ, vt inter Parentes & filios; inter maritum & vxorem; inter seruum & Dominum V. G. Pro Principe dantur præcepta, quomodo creandus sit & se gerere debeat in officio. Pro popularibus, præcepta emptionis, venditionis, & aliorum contractuum. Circa extraneos, de bello gerendo, de susceptio-

ſceptione peregrinorum & aduenarum. Denique circa domeſticos, de ſeruis, de vxoribus, de filiis.

7. QVINTA CONCLVSIO. Inter hæc triplicia præcepta, triplex potiſſimum diſcrimen eſt. Primum, quod moralia per ſe contineantur in Decalogo: reliqua extra Decalogum. Alterum, quod moralia ſint iuris naturalis; reliqua poſitiui. Tertium, quod moralia non ſint abrogata à Chriſto, ſed melius explicata, Matth. 5. At reliqua abrogata ſunt, iuxta illud Lucæ 16. 16. *Lex & Prophetæ vſque ad Ioannem*. Et ad Galatas 3. 24. *Lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, vt ex fide iuſtificemur: at vbi venit fides, iam non ſumus ſub pædagogo*. Et Hebr. 7.12. *Translato ſacerdotio, neceſſe eſt, vt & legis translatio fiat*. Et infra v. 18. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex*. Et ratio eſt, quia lex Moſaica, fuit vmbra legis euangelicæ, teste Apoſtolo, Coloſſ. 2.16. & Hebr. 10.1. At vmbra ceſſat, accedente lumine: Ergo veniente lege euangelica, neceſſe fuit abrogari Moſaicam.

EX DICTIS SIC CONCLVDO; Si Rex

Angliæ,

Angliæ, iure diuino Veteris Testamenti habet Primatum Ecclesiæ; vel illud ius diuinum continetur in lege morali, vel in ceremoniali, vel in iudiciali. Certum est non contineri in morali. Nam moralis lex generatim comprehenditur decem pręceptis Decalogi, vt dictum est. At in toto Decalogo nulla fit mentio Primatus Regis in Ecclesia. Ergo ius diuinum de primatu Ecclesiæ non potest fundari in lege morali. Sed neque in ceremoniali vel iudiciali fundari potest, duplici de causa. Primo, quia vtraque lex per Christum abrogata est: Ergo tametsi Reges in Veteri Testamento, iure diuino habuissent Primatum Ecclesiæ; non tamen sequeretur, Reges in Nouo Testamento, gaudere eodem iure, cum iam penitus abrogatum sit. Et hoc patet in similibus exemplis. Nam in Veteri Testamento iure diuino statutum erat, vt esset vnum templum, in quo omnes adorarent; vt omnes sacerdotes & ministri Ecclesiæ assumerentur ex sola tribu Leui, vt eorum sacrificia essent cruenta ex animalibus, vt Iudices & Reges eligerentur à Deo, non à populo. At hæc omnia iam abroga-

ogata ſunt. Ergo quæ iure diuino ſta-
ı erant in veteri Teſtamento, non am-
ıs eodem iure debent cenſeri ſtatuta
ouo Teſtamento. Vnde ſicut hæc con-
uentia non valet; *Omnes miniſtri Eccleſiæ*
ıt olim in eadem tribu: Ergo & nunc ita ſie-
bet. Sic neque valet iſta; *Omnes Reges ha-*
ınt olim primatum Eccleſiæ: Ergo etiam
c habent.

ADDO, nunquam in Veteri Teſta-
nto, diuino iure conceſſum fuiſſe Re-
us primatum Eccleſiæ. Hoc ſi proba-
o, corruit totum fundamentum Rega-
Hierarchiæ. Probo autem efficaciter
ous rationibus. Prima eſt, quia totum
, quod DEVS diſpoſuit circa Reges ve-
s Teſtamenti, hbDeuetur tearon. 17.
his verbis; *Cum ingreſſus fueris terram,*
m Dominus DEVS *tuus dabit tibi, & poſſe-*
s eam & dixeris, Conſtituam ſuper me Re-
; ſicut habent omnes per circuitum natio-
eum conſtitues, quem Dominus DEVS *tuus*
erit de numero fratrum tuorum. Non pote-
ılterius gentis hominem Regem facere, qui
ſit frater tuus Cumque fuerit conſtitutus,
multiplicabit ſibi equos, nec reducet popu-
in Ægyptum, equitatus numero ſubleua-

C *tus*

tus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, vt nequaquam amplius per eandem viam reuertamini. Non habebit vxores plurimas quæ alliciant animum eius, neque argenti & auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias eius quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neq; declinet in partem dexteram vel sinistram, vt longo tempore regnet ipse & filius eius super Israel. Habes hic totam dispositionem iuris diuini circa Reges Veteris Testamenti. Atqui nulla fit mentio Primatus Ecclesiæ. Solum explicantur hæ paucæ conditiones. Prima, vt Rex eligatur à Deo. Secunda, vt ex populo Iudæorum, non ex gentibus assumatur. Tertia, vt non multiplicet equos, nec reducat populum in Ægyptũ. Quarta, vt non habeat plurimas vxores, præsertim alienigenas, quæ alliciant illum ad idololatriam, sicut accidit Salomoni. Quinta, vt non colligat immensas diuitias-

tias, quia ex illarum cupiditate ſolent reges ad tyrannidem declinare, & iuſtitiam derelinquere. Sexta vt à ſacerdotibus accipiat præcepta legis Moſaicæ; eaque deſcribat, & diligenter obſeruet. Cur autem à Sacerdotibus? quia illorum eſt iudicare, quæ circa legem & religionem ſunt. Septima vt moderatè ſe gerat erga alios, & non eleuetur cor eius in ſuperbiam ſuper fratres ſuos. Multo minus ſupra ſacerdotes, Epiſcopos, & Pontifices. Octaua vt ſectetur Iuſtitiam, & non declinet ad dextram vel ſiniſtram; quod ſolet euenire vel ex fauore & acceptione perſonarum, vel ex ſpe lucri, & vtilitatis, vel ex odio ſeu alia peruerſa affectione.

10. EX HIS omnibus ita concludo; Quicquid de Regis electione, officio, & poteſtate ſtatutũ eſt iure diuino Veteris Teſtamẽti, hoc continetur in ſupradictis conditionib. Atq; in illis nihil habetur de Primatu Regis in rebus Eccleſiaſticis: Ergo primatus Regis in rebus Eccleſiaſticis nõ eſt de iure diuino veteris Teſtamenti.

11. LOQVOR AVTEM DE IVRE DIVINO, quia conſtat in veteri Teſtamento fuiſſe duplex ius Regium: Alterum diui-

num, quod iam explicatum eſt, & de quo ſolo hic agimus: alterum vſurpatum ſeu tyrannicum, quod deſcribitur. 1. Reg. 8. 10. his verbis; *Dixit itaq́ Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à ſe Regem, & ait; Hoc erit ius Regis qui imperaturus eſt vobis. Filios veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis, facietq́ ſibi equites & præcurſores quadrigarum ſuarum, & conſtituet ſibi tribunos & centuriones & aratores agrorum ſuorum, & meſſores ſegetum, & fabros armorum & curruum ſuorum. Filias quoque veſtras faciet ſibi vnguentarias, & focarias & panificas. Agros quoq́ veſtros, & vineas, & oliueta optima tollet & dabit ſeruis ſuis. Sed & ſegetes veſtras, & vinearum reditus addecimabit, vt det Eunuchis & famulis ſuis. Seruos etiam veſtros & ancillas & iuuenes optimos, & aſinos auferet, & ponet in opere ſuo. Greges quoque veſtros addecimabit, voſque eritis ei ſerui. Et clamabitis in die illa à facie Regis veſtri, quem elegiſtis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petiſtis vobis Regem.* His, inquam, verbis non deſcribitur ius Regis quod à Deo conceſſum eſt, ſed quod à tyrannis ſolet vſurpari, vt rectè docet diuus Thomas in 1.2 q.105. art 1. ad 5. & fatetur Caluinus l. 4. Inſtit.

Inſtit. cap. vltimo, §. 26. Et de hoc iure loquitur Chriſtus Matth. 20. 25. & Luc. 22. 25. *Reges gentium dominantur eorum; vos autem non ſic.*

12. HINC ETIAM PATET, quare Samuel ægrè tulerit, quod Iudæi petiuerint ſibi Regem dari; quia nimirum petebant Regem, qui more gentilium, non qui iure diuino, eos gubernaret, vt apertè colligitur ex illo 1. Regum 8. 4. *Congregati ergo vniuerſi maiores natu Iſrael, venerunt ad Samuelem in Ramatha. Dixeruntque ei: Ecce, tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in viis tuis: conſtitue nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes, &c.* Hactenus prima ratio.

13. SECVNDA EST; Ipſimet Reges veteris Teſtamenti ingenuè faſſi ſunt, ſe non habere primatum Eccleſiæ, ſed ſacerdotes: Ergo manifeſtum eſt, non ipſos ſed ſacerdotes habuiſſe. Antecedens patet, quia Ioſaphat Rex, qui ſane fuit optimus, & officii ſui minimè ignarus, de Regis & ſacerdotis poteſtate ſic ait, 2. Paralip. 19 11. *Amarias ſacerdos & pontifex veſter, in his, quæ ad* Deum *pertinent, præſidebit: Porro Zabadias filius Iſmael, qui eſt dux in*

domo Iuda, ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. Quid clarius? Hæc duo hic opponuntur; Præſidere in his, quæ ad Deum pertinent; Et præſidere his, quæ ad officium Regis pertinent. Illud prius conuenit Sacerdoti ſeu Pontifici; hoc poſterius, Vicario Regis. Atqui primatum habere in Eccleſia, eſt vnum ex iis, quæ ad Deum pertinent: Ergo conuenit Pontifici, non regi, aut Vicario Regis.

14. TERTIA ratio. Ille cenſetur habere primatum Eccleſiæ à Deo, qui in rebus ad legem diuinam, & eius interpretationem pertinentibus, conſtitutus eſt ſupremus iudex, cui oporteat obedire, vt ſupra explicatum eſt: Atqui non Rex, ſed ſacerdos conſtitutus eſt talis Iudex à Deo: Ergo non Rex, ſed Sacerdos habet Primatum Eccleſiæ à Deo. Minor patet ex illo Deuteron. 17. 8. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris inter cauſam & cauſam; Et iudicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus DEVS tuus: Venieſque ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore; quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij*

iudicij veritatem. Et facies quodcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius; ſequeriſque ſententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neque ad ſiniſtram. Qui autẽ ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino DEO tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille. Hic tria notanda ſunt. Primum, quod ſermo ſit de controuerſiis legalibus, quæ difficultatem habent, & in vtramque partem ab inferioribus Iudicibus trahuntur. Alterum, quod huiuſmodi controuerſiæ non ad Regem, ſed ad ſummum ſacerdotem, tanquam ad legitimum Iudicem deferendæ ſint. Tertium, quod ſub pœna mortis oporteat acquieſcere ſententiæ ſacerdotis. At ſi Rex eſſet ſupra ſacerdotem à Deo conſtitutus, non opus eſſet ſtare iudicio Sacerdotis, ſed liceret ad Regem tanquam ad ſuperiorem iudicem prouocare. At hoc non licet. Non ergo Rex, ſed ſacerdos eſt ſupremus Iudex controuerſiarum legalium à DEO conſtitutus.

15. HVC SPECTAT ILLVD AGGAEI. 2.12 *Hæc dicit Dominus; Interroga Sacerdotes*

legem. Non Regem. Et Malachiæ. 2. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam; & legem requirent ex ore eius.* Non ex ore Regis, sed Sacerdotis. Et quare? Causa mox additur; *quia Angelus Domini exercituum est.* q. d. Sacerdos est nuncius seu Interpres diuinæ voluntatis. Igitur à Sacerdote petendum est, quid DEVS fieri à nobis, vel circa nos velit. Quod clarius explicatur Numer. 27. 21. *Pro Iosue, si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat Dominum. Ad verbum eius egredietur & ingredietur ipse, & omnes filij Israel cum eo, & cætera multitudo.* Eodem pertinet illud Leuit. 10. 8. *Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui, quando intratis in tabernaculum testimonij; vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum; doceatisque filios Israel omnia legitima mea.* Hic vides, non Regum, sed Sacerdotum esse, discernere inter sanctum & prophanum, & legem DEI docere ac interpretari. Vnde sicut Azarias pontifex ad Oziam Regem dixit 2. Paralip. 26. 18. *Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiusce-*

ſcemodi miniſterium ; ſic etiam potuiſſet
cere ; *Non eſt tui officij Ozia, vt diſcernas*
er ſanctum & prophanum, ſed ſacerdotum,
i ad hoc miniſterium à DEO *conſtituti ſunt.*
conſequenter, Non eſt tui officii Rex,
gubernes Eccleſiam, ſed Sacerdotum,
ibus iure diuino id commiſſum eſt.
urſus, ſicut Ozias Rex, contra impe-
um Pontificis volens adolere incenſum,
pra percuſſus eſt, ſic etiam, qui vellet ſi-
arrogare primatum Eccleſiæ, eadem
œna haud indignus eſſet.
5. OSTENDI HACTENVS, Regem
ngliæ nihil præſidij pro ſuo Primatu ſta-
iliendo habere poſſe ex Veteri Teſta-
ento, duplici de cauſa. Primo quia Re-
es in Veteri Teſtamento non habue-
unt primatum Eccleſiæ iure diuino, ſed
acerdotes, vt tribus rationibus iam pro-
atum eſt, Secundo, Etiamſi habuiſſent,
on tamen ſequeretur, etiam Chriſtia-
os Reges habere, cum Ius Veteris Te-
tamenti abrogatum ſit. Contra hanc po-
teriorem partem nihil opponit Rex An-
liæ. Contra priorem verò multa obiicit,
on ex Iure, ſed ex facto petita, vt ſupra
idimus quę ſingillatim diſcutienda ſunt.
 I. Obie-

I. Obiectio, ex facto Regis Iosaphat.

17. REducam omnes obiectiones Regis Angliæ ad formam syllogisticam, vt facilius earum vis appareat. Prima est hæc; Quicunqne constituit Leuitas & Sacerdotes in aliqua ciuitate, habet Primatum Ecclesiæ; Atqui Rex Iosaphat constituit Leuitas & Sacerdotes in Ierusalem: Ergò habuit Primatum Ecclesiæ. Minor patet ex illo 2. Paralip. 19. 8. *In Ierusalem quoq; constituit Iosaphat Leuitas & Sacerdotes, & Principes familiarum, &c.*

18. RESPONDEO. Si textus integrè citaretur, multò fortius argumentum fieret contra Regem, quam pro Rege. Textus enim sic habet; *In Ierusalem quoq; constituit Iosaphat Leuitas, & Sacerdotes, & Principes familiarum ex Israel, vt iudicium & causam domini iudicaret habitatoribus eius. Præcepitq; eis dicens. Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in vrbibus suis, ostendite eis, vt non peccent in dominum. Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad* DEVM *pertinent, præsidebit. Porrò Zabadias filius Ismahel, qui est*

Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. In quo textu tria notanda sunt. Primò, quod Iosaphat Rex, non solum Leuitas & Sacerdotes, sed etiam Principes familiarum constituerit in Ierusalem: Secundò, quod illos omnes in eum finem constituerit, vt essent Iudices controuersiarum, quæ in populo oriri solent. Tertiò, quod in cõtrouersiis Ecclesiasticis, quæ ad DEVM pertinent, Sacerdotes constituti sint Iudices; in ciuilibus verò, quæ ad officium Regis spectant, Principes familiarum. Hinc sumo tale argumentum contra Regem Angliæ; Sacerdotes iure diuino constituti sunt supremi Iudices omniũ controuersiarum, quæ ad Deum & religionem pertinent: Ergo Sacerdotes iure diuino tenent primatum Ecclesiæ: Item; Ea, quæ ad Deum pertinent, distincta sunt ab iis, quæ pertinent ad officium Regis: Ergo Rex, ex officio suo, non potest immiscere se iis, quæ ad Deum pertinent: Ergo non tenet primatum Ecclesiæ.

19. ARGVMENTVM contrarium facilè soluitur. Non enim Iosaphat Rex constituit, id est, creauit & consecrauit Sacer-

dotes, quia hoc ad officium eius non pertinebat; ſed ex iis, qui iam antea creati & conſecrati erant, certos delegit, qui Iudicium Domini exercerent in Ieruſalem; ſicut etiam certos delegerat, qui in aliis ciuitatibus populum docerent, vt habetur 2. Paralip. 17. 7. Vbi notandum eſt, tria ſpectari poſſe in miniſtris Eccleſiæ Veteris Teſtamenti. 1. Electionem ſeu deſignationem perſonæ. 2. Conſecrationem. 3. Applicationem ad certum vſum ſeu exercitium. Electio ſeu deſignatio non fiebat à Rege, ſed à DEO, qui ſolam tribum Leui ad miniſterium ſacrum deputauerat. Conſecratio verò commiſſa erat Aaroni, tanquam ſummo Sacerdoti, & eius ſucceſſoribus. Applicatio verò ad certum officium poterat fieri à Rege; ſicut etiam nunc fieri poteſt. Quo pacto Rex Angliæ diceretur in ſuo regno conſtituere Ieſuitas & Sacerdotes, ſi ex ijs iam antea ordinatis & conſecratis quoſdam aliunde euocaret, quorum alij conciones ad populum haberent, alij Confeſſiones exciperent, alij alijs miniſteriis deputarentur. Et hoc paſſim apud Catholicos in vſu eſt. Nemo tamen propterea

cenſet,

censet, eos Principes, qui hoc modo Iesuitas ad se vocant, Primatum Ecclesiæ tenere.

2. *Obiectio, ex facto Dauidis & aliorum regum.*

20. SECVNDA obiectio est hæc; Qui tollunt abusus & corruptelas Ecclesiasticas, habent Primatum in Ecclesia: Reges Veteris Testamenti sustulerunt abusus & corruptelas Ecclesiasticas: Ergò habuerunt Primatum in Ecclesia. Minorem probat Sacellanus Regis Angliæ dupliciter. Primo ex illis verbis 2. Reg 5 6. *Et abijt Rex & omnes viri, qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Iebusæum habitatorem terræ dictumq́ est Dauid ab eis; Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos & claudos dicentes: Non ingredietur Dauid huc*. Ex quibus verbis sic argumentatur; Ad Regem Dauidem spectabat, de templo cœcum & claudum tollere: Ergo ad eum spectabat, omnes abusus tollere. *Non enim abusus aliunde existunt, quam vel de inscitia, quod cæci sint homines, vel de incuria, quod in officio claudicent.*

claudicent. Secundo probat exemplo aliorum Regum, qui in ſcriptura reprehenduntur, quod Excelſa non ſuſtulerint. At non reprehenderentur, niſi ad eorum officium pertineret, Excelſa tollere. Quid autem aliud eſt tollere Excelſa, quam tollere ab & corruptelas?

21. Respondeo, generatim cum diſtinctione. Nam aliud eſt, iudicare ſeu decernere, quænam ſint corruptelæ & abuſus in religione: aliud verò, corruptelas & abuſus, quando certò conſtat tales eſſe, tollere & exterminare. Prius pertinet ad officium ſummi Sacerdotis. vt ſupra dictum eſt. Poſterius non modo Regi, ſed etiam cuilibet patrifamilias conceſſum eſt. Quilibet enim in ſua domo poteſt ea emendare, quæ certò conſtat per abuſum irrepſiſſe. Vtrumque oſtendo exemplis Noui Teſtamenti. Inter Chriſtianos quæri ſolet, an ſit abuſus ſeu corruptela, habere & colere imagines, inuocare ſanctos, pro defunctis orare, plura poſſidere beneficia Eccleſiaſtica, voto caſtitatis ſe obſtringere, certis diebus à carnibus abſtinere? de his iudicare, non pertinet ad principes ſæculares, ſed ad prælatos Eccleſiæ.

At poſtquam res iudicata eſt, quilibet Rex in ſuo regno, quilibet magiſtratus in ſua ciuitate, quilibet paterfamilias in ſua domo, poteſt executionem præſtare. Idem factum eſt in Veteri Teſtamento. Deus ſæpe per Prophetas oſtendit, diſplicere ſibi, quod populus adoleret in Excelſis. Itaque diuinitus conſtabat, abuſum ſeu corruptelam eſſe. Rex in ſuo regno poterat tollere hunc abuſum. Imo tenebatur. Nec ideo tamen primatũ habebat in Eccleſia. Non magis quàm ſi Deus per Prophetas oſtenderet, cõnubia fidelium cum gentilibus ſibi diſplicere: & quisque paterfamilias in ſua domo, ſi quid in hoc genere peccatum eſſet, in poſterum emendaret. An ideo Primatum teneret in rebus ad Religionem pertinentibus? Nequaquã: Sed executor eſſet volũtatis diuinæ. Cur autem potius Reges, quam Sacerdotes in Veteri Teſtamento reprehenſi ſint, quod Excelſa non tollerẽt: ideo factum eſt, quia populus Iudæorum, propter duritiem cordis, non curabat exhortationes & monita Sacerdotum ac Prophetarum: nec aliter, quã vi & authoritate Regis, ab errore ſinebãt ſe

ſe reuocari. Itaq; ſi Rex in hac re negligentior eſſet, meritò à Deo reprehendebatur Hoc generatim.

22. Dvo in particulari explicanda ſunt. Alterum, de abuſu adolendi & ſacrificandi in Excelſis. Alterũ, de cœcis & claudis eijciendis. Quod ad prius attinet, tria certa ſunt. Primum eſt, quod ab egreſſu filiorum Iſrael ex Ægypto, tranſacti fuerint 580. anni, antequam templum à Salomone ædificaretur, vt patet ex illo 3. Reg. 6. 1. *Factum eſt ergo quadringenteſimo & 80. anno egreſſionis filiorum Iſrael de terra Ægypti, ædificari cepit domus Domino.* Secundum eſt, quod toto illo tempore, ſecundum legem ordinariam, iuſſi ſint Iſraelitæ offerre ſacrificia in eo loco, in quo eſſet tabernaculum fœderis cum Arca, vt habetur Leuit. 17. 4. Porrò tabernaculum cum Arca non ſemper manſit eodem loco. Nam primis 40. annis fuit cum populo in deſerto. Poſtea, cùm terram promiſſionis ingreſſi eſſent, & eam pacificè poſſiderent, poſitum fuit in Silo, iuxta illud Ioſue 18. 1. *Congregatiq; ſunt omnes filij Iſrael in Silo, ibiq; fixerunt tabernaculum teſtimonij, & fuit eis terra ſubiecta.* Inde ſeparatim arca,

arca, ſeparatim tabernaculum, in diuerſa loca translatá ſunt. Arca quidem in eum locum, in quo Iſraelitæ bello victi ſunt à Philiſtinis, vlt. anno Heli ſacerdotis, 1. Regum 4.3. Tunc enim & capta eſt à Philiſtinis, 1. Reg. 4.11. & aſportata in Azotum, 1. Reg. 5.1. Et manſit in eorum regione ſeptem menſibus, 1. Reg. 6.1. Deinde remiſſa eſt ab illis in vrbem Bethſames 1. Reg. 6.12. Poſtea in Cariathiarim, 1. Regum 7. 1. Ibique manſit, donec Dauid confirmato iam regno ſuper Iudam & Iſrael, reduxit eam ex Cariathiarim, 1. Paral. 13. 6. manſitq; in domo Obededom Gethæi tribus menſibus, 1. Paral. 15.25. Tabernaculum autem ex Silo (licet de tempore non ſatis conſtet) translatum fuit in Nobe ciuitatem Sacerdotum, vbi erat, cum Dauid fugiebat Saulem, 1. Reg. 21.1. Inde venit in Gabaon, vrbem Tribus Beniamin, 1. Paral. 21.29. Ibi autem manſit, donec cum Arca illatum eſt à Salomone in Templum, 3. Reg. 8. 4.

23. TERTIVM eſt, quod ab eo tempore, quo perfectum fuit Templum Salomonis, non alibi, quàm in illo Templo licuerit offerre ſacrificia, ſecundum legē

que Iosaphat, quod rectum erat in conspectu Domini. Veruntamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus sacrificabat, & adolebat incensum in Excelsis. Loquor autem de Excelsis, vbi non esset Tabernaculum, quia in Excelso Gabaon, vbi erat Tabernaculum, licebat immolare, 3. Reg. 3. 4. *Abiit Salomon in Gabaon, vt immolaret ibi: illud quippe erat Excelsum maximum*, id est, præferebatur omnibus Excelsis, quod in eo esset Tabernaculum à Mose factum, vt patet 1. Paralip. 21.29. *Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moses in deserto, & altare holocaustorum, ea tempestate erat in Excelso Gabaon.* Et 2. Paral. 1. 3. *Et abiit cum vniuersa multitudine in Excelsum Gabaon, vbi erat Tabernaculum fœderis Domini, quod fecit Moses famulus DEI in solitudine.* Vbi obiter notandum est, fuisse duo Tabernacula. Vnum à Mose factum; de quo hactenus dixi. Alterum à Dauide, quod ipse tetendit in Ierusalem, quando eo deduxit Arcam fœderis; de quo 2. Paralip. 1. 4. *Arcam autem DEI adduxerat Dauid de Cariathiarim in locum, quem præparauerat ei, & vbi fixerat illi Tabernaculum, hoc est, in Ierusalem.* Et 3 Regum 1. 50. *Adonias autem*

timens Salamonem surrexit, & abijt, tenuitque cornu altaris. Et cap. 2. 28. *Fugit ergo Ioab in Tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris.* Hæc non possunt intelligi de Tabernaculo à Mose facto, quia illud eo tempore erat in Gabaon, vt suprà dictum est. Debet ergo intelligi de Tabernaculo à Dauide facto, quod erat in Ierusalē. Vide Abulensem l. 3. Reg. cap. 1. q. 41.

25. HACTENVS de abusu abolendi in Excelsis. Quod ad factum Dauidis attinet, qui dicitur cœcos & claudos eiecisse, parum, vel nihil ad rem facit. Historia sic habet. Intellexerat Dauid diuino instinctu, vt ex Psalmis colligitur, Ierusalem fore templi ac regni Iudæorum sedem, ac proinde cum exercitu eò profectus est, & à Iebusæis, qui eam colebant, deditionem illius postulauit. At illi responderunt; *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cœcos & claudos dicentes; Non ingredietur Dauid huc.* Porrò quid cœcorum & claudorum nomine intelligendum sit, variæ sunt authorum interpretationes. Nam aliqui putant fuisse tantum statuas, seu imagines; alij veros homines. Statuas quidem tripliciter. Primò, vt per eas super

per muros positas significati fuerint homines otiosi. q. d. Etiam nobis nihil agentibus intrare non poteris, tam scilicet munita vrbs nostra est. Secundò, vt per eas significata fuerint ædium fastigia, quibus illæ affixæ essent, q. d. Nisi transcensis ædium nostrarum fastigiis, non ingredieris. Tertiò, vt fuerint duæ imagines, quarum altera repræsentauerit Isaac cœcutientem, altera Iacob claudicantem: Et hæ duæ propterea fuerint ad muros seu portas ciuitatis affixæ, vt significarent, Iudæis non licere bello infestare Iebusæos, eo quod parentes eorum, Isaac & Iacob, percussissent olim fœdus pacis cum Rege Abimelech, cuius posteri erant Iebusæi; interposito etiam iuramento, quod in ore illarum imaginum descriptum erat. Hæc Rabinorum sententia est; sed falsa. Primò, quia illud fœdus cum Rege Abimelech non est initium à Iacob, sed ab Abraham, vt habetur Genes. 21. 22. *Eodem tempore dixit Abimelech ad Abraham: DEVS tecum est in vniuersis quæ agis. Iura ergo per DEVM, ne noceas mihi & posteris meis. Dixitq; Abraham, Ego iurabo,* Et infra. *Percusseruntq; ambo fœ-*

dus. Secundo, quia si Iebusæi voluissent pacare animum Dauidis, & militum eius, per aspectum seu memoriam Isaac & Iacob; non debuissent eos in forma cœci & claudi (quæ potius ad contemptum & derisum spectabat) sed in alia decentiori & augustiori repræsentare. Tertio, quia illa verba, quæ sequuntur in textu *cæcos & claudos, odientes animam Dauid*; nullo modo possunt accommodari Isaac & Iacob; neque præ se ferunt desiderium pacis, sed odij potius ac contentionis.

26. ALII ergò rectiùs sentiũt, fuisse veros homines: quod ét tripliciter intelligi pot. PRIMO, q̃ fuerint ipsimet Iebusæi, qui dixerint Dauidi; *Nisi abstuleris cæcos & claudos*; id est, nisi nos abstuleris, quos tu conuitio militari cœcos & claudos appellasti, *non ingredieris huc*. SECVNDO, quod fuerint cœci & claudi, nõ corpore sed animo, id est, peccatores & flagitiosi. TERTIO, quod fuerint verè cœci & claudi, quos in contemptum Dauidis posuerint Iebusæi in mœnibus q. d. Nostra ciuitas tã firma & munita est, vt nõ egeat aliis defensoribus, quàm his cœcis & claudis, qui sufficienter poterunt eam contra tuũ exercitum tueri ac pro-

ac propugnare. Hæc est vera explicatio huius loci, quam sequitur Ioseph.l.7.c.2. Theodoret.q.16 17. Glossa interlinearis, Abulens.q.7. & plures alij. Simile quid legimus contigisse in vrbe Tyro, quæ cum esset fortissima, ciues in contemptum obsidentium, posuerunt Pygmæos in mœnibus, quasi illi abunde sufficerent ad eius defensionem, nec indigerent alio propugnatore. De his loquitur Ezechiel Prophea c.27.11. *Sed & Pygmæi, qui erant in turribus tuis* (ô Tyre) *pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum, &c.*

27. Ex hac autem expositione, quæ sine dubio litteralis & germana est, non potest colligi, Dauidem auferēdo cæcos & claudos, voluisse ostendere, quod abusus & corruptelas Ecclesiæ esset ablaturus, vt fingit Sacellanus Regis Anglię. Credo, ne quidem in mentem illi hoc venisse, cum ea res gesta est. Sed, etsi id facere voluisset, non ideo sequeretur, habuisse illum Primatum Ecclesiæ, quia, vt supra dixi, quilibet paterfamilias potest tollere abusus & corruptelas, quando certo constat, tales esse.

3. Obiectio, ex facto eiusdem Dauidis.

28. TERTIA OBIECTIO est hæc; Qui perducit Arcam fœderis ad constitutum quietis locum, & Arcæ deportandæ præsultat, tenet Primatum Ecclesiæ: Atqui Rex Dauid perduxit Arcam ad constitutum quietis locum 1. Paral. 13. 12. & Arcæ deportandæ præsultauit, 2. Reg. 6. 14. Ergo habuit Primatum Ecclesiæ. Hoc argumentum magni facit Sacellanus Regis, & vim facit in eo, quod Dauid saltauerit ante, non post Arcam. Nam *hoc ipso*, inquit, *significauit se Primatum tenere in negotio Arcæ deportandæ*. Mira hominis subtilitas. Cur non similiter vim facit in eo, quod boues Arcam præcesserint, non secuti sint?

29. Vt autem magis appareat huius augumenti vanitas, tria notanda sunt. PRIMVM est, quod in Arca Domini fuerint hæc tria. *Vrna aurea habens manna, & Virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ Testamenti*, vt expressè testatur Apostolus Hæbr 9. 4. ALTERVM, quod hæc Arca.

ca, præſertim quoad manna, quod in ea cuſtodiebatur, fuerit typus ſeu figura noſtræ Euchariſtiæ. Ratio autem figuræ conſiſtit in his. 1. Manna datum eſt Iſraelitis peregrinantibus in deſerto, vt poſſent ad terram promiſſionis peruenire. 2. habuit omnem ſaporem ſuauitatis corporalis (Sap. 15. 20.) 3. fuit cibus de cœlo miſſus (Ioan. 6. 31.) 4. fuit expoſitum dubitationi (Pſalm. 77. 32.) & contradictioni (Num. 21. 5.) 5. licet alii plus, alii minus colligerent, eandem tamen menſuram poſtea habebant (Exodi 16. 18.) Hæc omnia accommodantur Euchariſtiæ. 1. quia datur Chriſtianis in deſerto huius vitæ peregrinantibus, vt poſſint ad vitam æternam peruenire. 2. continet omnem ſaporem ſuauitatis ſpiritualis. 3. eſt cibus de cœlo miſſus. 4. expoſita eſt dubitationi Capharnaitarum, & contradictioni Caluiniſtarum. 5. ſiue ſub magna, ſiue ſub parua hoſtia ſumatur; æquè prodeſt ſumentibus.

30. TERTIVM eſt quod hæc tria diſtinguenda ſint. 1. Arcam ædificare. 2. eam deducere, comitari, vel præcedere. 3. eandem portare vel attingere. Arcam

ædificarunt Bezeliel de tribu Iuda, & Oolias de tribu Dan. Exodi 31. 2. Arcam deduxerunt, & ante eam luſerunt, non ſolus Rex, ſed etiam populus, vt patet ex illo. 1. Reg. 4. 4. *Miſit populus in Silo, & tulerunt inde Arcam fœderis domini exercituum ſedentis ſuper Cherubin*. Et 2. Reg. 6. 5. *Dauid autem, & omnis Iſrael ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis*. Et infra v. 15, *Dauid & omnis domus Iſrael ducebant Arcam Teſtamenti domini in iubilo*. Et 3. Reg. 8. 5. *Rex autem Salomon, & omnis multitudo Iſrael, gradiebatur cum illo ante arcam*. At nemini licebat eam tangere, propter ſanctitatem (quam & aliunde, & ex eo habebat, quod figura eſſet Euchariſtiæ) niſi ſolis Sacerdotibus. Hinc Oza, quod eam tangere præſumpſiſſet, cum ſacerdos non eſſet, morte à Deo punitus eſt, 2. Reg. 6. 6. Imo ne Leuitis quidem hoc licuit. Nam vt patet Num. 4. iubebantur ſacerdotes velo arcam obuoluere, & vectes per annulos arcæ tranſmittere, ne Leuitæ, qui illam portaturi eſſent, eam attingerent.

31. Ex his patet, quam friuolum ſit argumentum Sacellani Regis, quando ſic infert; Rex Dauid deduxit & præceſſit

Arcam

Arcam Domini: Ergo habuit Primatum Ecclesiæ. Cur non similiter infert; Omnis multitudo Israel gradiebatur ante Arcã: Ergo habuit Primatum Ecclesiæ? Vel sic; Pueri Christiani præcedunt Eucharistiã, quando publicè in processione deportatur; Ergo habent Primatum Ecclesiæ. Inepte omnia. Potius sic oportebat argumentari; Non licuit Regibus, sed solis Sacerdotibus, attingere Arcam domini: Ergo Sacerdotes præferuntur Regibus, in iis, quæ ad Deum & religionem pertinent.

4. *Obiectio, desumpta ex facto Salomonis Regis.*

32. QVARTA OBIECTIO est talis; Qui ædificat templum, & Deo dedicat, tenet primatum Ecclesiæ: Atqui Rex Salomon ædificauit Templum, & Deo dedicauit, 1. Paral. 28. 6. Et 2. Paral. 6. 10. Ergo Rex Salomon tenuit primatum Ecclesiæ. Hoc argumentum sic vrget Sacellanus; *Dedicare Deo templa, actus est primarius, neque cuiusquam, nisi cuius partes in Religione primæ. At templum à Salomone dedicatum est: Ergo.*

NON

33. Non video hic plus ſubtilitatis, quàm in præcedenti argumento. Vt hoc oſtendam, tria notanda ſunt. Primvm eſt, quod templum Hieroſolymitanum, de quo agimus, ter dedicatum ſit. Primò à Salomone. 3. Reg. 8.1. Secvndo ab iis, qui è captiuitate Babylonica reuerſi ſunt, 1. Esdræ 6.16. Tertio à Machabæis, cùm poſt prophanationem eſſet iterum renouatum & ſanctificatum, 1. Machab. 4.36. Altervm eſt quod dedicare rem aliquam Deo, ſi vim nominis ſpectes, nihil aliud ſit quàm dicare illam cultui diuino, ſeu offerre, & deſtinare illam ad colendum Devm. Hoc modo (Exodi 35.) dicuntur Iſraelitæ, tam viri, quàm fœminæ, hyacinthum, purpuram, byſſum, coccum, pilos caprarum, pelles arietum, metalla & ligna cetim dedicaſſe Deo, id eſt, obtuliſſe ad cultum diuinum. Eodē ſenſu Salomon dicitur Templum Deo dedicaſſe, id eſt, diuino cultui dicaſſe ſeu mancipaſſe. Hinc non magis colligi poteſt Primatus Salomonis, qui ligna & lapides; quàm fœminarum, quæ aurum, purpuram, & hyacinthum Deo dedicarunt. Tertivm eſt, quod in hac templi dedi-

cation

catione à Salomone facta variæ ceremoniæ vſurpatæ fuerint cum ſolenni lætitia. Nam primo, poſtquam templum ædificatum eſt, congregati ſunt Iſraelitæ ad Regem Salomonem in Ieruſalem. 2. Sacerdotes intulerunt Arcam, tabernaculum, & omnia vaſa ſanctuarii in Templum. 3. Deus, vt oſtenderet ſibi placere, quod agebatur, nebula impleuit templum. 4. Salomon gratiis Deo actis, multa precatus eſt, & præſertim, vt quicunque eſſent oraturi Deum in templo iſto, exaudirentur. 5. Finita hac oratione, victimæ & ſacrificia Deo oblata ſunt. 6. Iterum ſecuta eſt benedictio ſeu gratiarum actio; ac tandem octauo die, populus ad ſua cum gaudio dimiſſus eſt. Hæc omnia habentur 3. Reg. 8.

34. NEQVE hinc colligi poteſt Primatus Salomonis; quod ſic oſtendo. Tria hominum genera ſpectari hic debent. 1. Salomon. 2. Sacerdotes. 3. Populus. Quid quisque horum fecit in hac dedicatione? Salomon orauit, & gratias Deo egit. Sacerdotes portarunt Arcam, Tabernaculum, Vaſa ſanctuarii, & obtulerunt ſacrificia. Populus interfuit, & gratiis Deo a-

ctis, lætatus est. Si quid ergo pro primatu Salomonis colligendum est, sic colligi debet; Quicunque in templo recens ædificato, orat Deum, vt in eo exaudiantur preces & vota supplicantium, is tenet Primatum Ecclesiæ: Atqui Salomon in templo à se recens ædificato orauit Deum, vt in eo exaudirentur preces & Vota supplicantium: Ergo tenuit primatum Ecclesiæ. At maior propositio apertè falsa est. Quasi nemo, nisi qui supremam iurisdictionẽ in Ecclesia habet, eo modo, quo Salomon, orare possit. Multi mercatores, suis sumptibus, templa in honorem Dei erexerunt, & quotidie erigunt. An non liceat ipsis orare, vt Devs accepta ea habeat, & preces seruorum suorum in iis exaudiat? Omnino sanè. Imo, plerique clerici, quoties dedicatio alicuius templi occurrit, solent orare hoc modo: *DEVS qui nobis per singulos annos huius sancti Templi tui consecrationis reparas diem, & sacris semper mysteriis repræsentas incolumes; exaudi preces populi tui, & præsta, vt quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse lætetur. Per dominum nostrũ IESVM CHRISTVM filium tuum &c.*

Itemq;

Itemq; hoc modo: *DEVS qui inuisibiliter omnia contines, templum hoc potentia tuæ inhabitationis illustra, & concede, vt omnes, qui huc deprecaturi conueniunt, ex quacunque tribulatione ad te clamauerint, consolationis tuæ beneficia consequantur. Per dominum nostrum &c.* An hinc inferas, singulos clericos, qui sic orant, supremos esse prælatos in Ecclesia? Nihil minus.

35. PLVS DICAM. Faciamus in aliqua dioecesi Anglicana templum incendio perire, vel ab hostibus deuastari. Episcopus suis sumptibus curet restaurari. Conuocet deinde populum sibi subiectum: Inferat vasa sacra: Oret Deum, vt ratum habeat hoc obsequium, & preces subditorum exaudiat: Offerat sacrificium: Benè precetur populo, & gratiis Deo actis, dimittat vnũquemq; cum gaudio. Quid? An dices hunc Episcopum esse Primatem Ecclesiæ? Si est, quid de Rege fiet? Si non est, quid minus fecit, quam Salomon? Imo totum id præstitit, quod Salomon & sacerdotes simul.

5. Obiectio, desumpta ex facto eiusdem Regis Salomonis.

36. QVINTA OBIECTIO est talis: Qui deponit summum sacerdotem ab officio, & alium illi subrogat, necessario habet iurisdictionem supra summum sacerdotem: Atqui Salomon Rex deposuit Abiathar summum sacerdotem ab officio, & subrogauit illi Sadoc. 3. Reg. 2: 27. Ergo Salomon Rex habuit iurisdictionem supra summum Sacerdotem. Hoc est præcipuum argumentum pro Primatu Regis. Sed sanè parui momenti. Ac primum, sic retorqueri potest: Qui deponit regem ab officio, & alium illi subrogat, necessario habet iurisdictionem supra Regem: Atqui Ioiada summus sacerdos, non solum deposuit, sed etiam occidit Athaliam reginam, & Ioas in eius locum subrogauit. 4. Reg. 11. Ergo Ioiada summus sacerdos habuit iurisdictionem supra Regem.

37. SED ad rem. Hæc obiectio duo supponit. Vnum, quod Salomon, quando deposuit Sacerdotem ab officio, vsus sit po-

testate

testate regiâ. Alterum, quod rectè ac legitimè eâ vsus sit. At neutrum probari potest. Imo grauissimi Authores constanter docent, non regia, sed prophetica potestate vsum esse; nec ordinaria via, sed ex peculiari Dei instinctu fecisse, quod fecit. Ita Cardinalis Bellarminus, Iacobus Gretserus, & plures alii. Et videtur colligi posse ex illis verbis, 3. Reg. 2. 27. *Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt non esset Sacerdos Domini, vt impleretur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.* q. d. Olim tempore Heli Sacerdotis prædictum fuit à Deo per Samuelem Prophetam, fore aliquando, vt officium sacerdotale auferatur à familia Heli, propter peccata filiorum eius, 1. Reg. 2.31. Vt ergo hæc prophetia impleretur, Salomon diuino instinctu, tanquam verus Propheta, abstulit sacerdotium ab Abiathar, qui erat ex familia Heli.

38. Quod si ita est, facile apparet, nullius momenti esse obiectioné Regis Angliæ. Nam nihil aliud ex facto Salomonis colligi poterit, quàm Prophetas accipere aliquando extraordinariam potestatem à Deo etiam supra Sacerdotes; quod

nihil ad rem facit. Non enim disputamus de potestate Prophetarũ, sed Regũ. Nec status controuersiæ est, an Prophetæ ex peculiari Dei instinctu possint aliquando punire Sacerdotes; sed, an Reges ordinaria sua potestate possint id facere? Hæc valde distincta sunt. Et alterum cum altero minimè connexum est. Non enim sequitur; Salomon Rex ex peculiari Dei instinctu, submouit Abiathar Sacerdotẽ ab officio Sacerdotali: Ergo Iacobus Rex, ordinaria sua potestate, potest idem facere. Non magis, quam si dicam; Nathan ex peculiari Dei instinctu reprehendit Dauidem Regem: ergo quilibet subditus in Anglia, potest ordinaria via reprehendere Iacobum Regem.

39. Sed demus (quod tamen probari non potest) Salomonem in submouendo Sacerdote, vsum esse potestate regia; quid quæso hinc efficitur contra nos? Nihil sanè, nisi prius constet legitimè ea vsum esse. Hoc autem nec in Scripturis sacris disertè exprimitur; nec ex iis euidenter deduci potest. Aliud enim est, factum alicuius recenseri; aliud, probari seu commendari. Legimus quidem in Scriptu-

Scriptura, Raziam gladio & præcipitio ſeipſum occidiſſe. Legimus, à Saule Sacerdotes Domini; ab Abimelech ſeptuaginta fratres; ab Athalia, ſemen regium; ab aliis alios interfectos eſſe. At non legimus, hæc omnia iuſtè ac legitimè contigiſſe. Idem dico de Salomone. Legimus, ab eo depoſitum eſſe Abiathar ſacerdotem. At nõ legimus, rectè ac legitimè id factũ eſſe. Vel ergo probandũ eſt Regi Angliæ, factũ eſſe legitimè; vel nihil cõtra nos cõcludit.

40. Dicet fortè; Abiathar grauiter peccauerat contra Salomonem Regẽ, ac proinde dignus erat, qui puniretur. Potuit ergo Salomon authoritate regia illum punire. Reſpondeo. Nõ ſequitur. Eſto enim; peccauerit Abiathar propter iniquã conſpirationem, & dignus propterea fuerit, qui officio ſubmoueretur. An ideo à Salomone ſubmoueri legitimè potuit? Id minimè conſequens eſt. Non enim quilibet reus à quolibet puniri poteſt, ſed ab eo duntaxat, qui in illum habeat legitimam poteſtatem ac iuriſdictionẽ. Hanc autem habuiſſe Reges Iudæorum in Sacerdotes, nondum probatum eſt. Imo ex ipſis Iudæis contrarium probari

poteſt. Semper enim perſuaſum ipſis fuit, Reges non habere vllam iuriſdictionem in eos, qui miniſterio diuino deputati ſunt. Hoc ſatis colligitur ex illo, 1. Reg. 22. 16. *Dixit Rex Saul: morte morieris Abimelech, tu & omnis domus Patris tui. Et ait Rex emiſſarijs, qui circumſtabant eum; Conuertimini, & interficite Sacerdotes Domini; nam manus eorum cum Dauid eſt. Noluerunt autem ſerui Regis extendere manus ſuas in Sacerdotes Domini.* Ex quibus verbis patet, Regem Saulem mandaſſe ſuis famulis, vt interficerent Sacerdotes Domini, eo quod conſpiraſſent cum Dauide contra ipſum Regem. Porro famulos Regis, qui erant Iudæi, & optimè norant eminentiam Sacerdotum ſupra Reges, non voluiſſe id facere, etiamſi Rex mandaſſet. Nam certo perſuaſum illis erat, non poſſe Regem legitimè id mandare, nec Sacerdotes imperio Regis ſubiacere. Quod etiam aduertens Rex, homini barbaro ac gentili imperauit, vt quod famuli facere renuiſſent, ipſe imperterritus exequeretur. Quod etiam factum eſt. Subiungitur enim in textu; *Et ait Rex ad Doëg: Conuertere tu, & irrue in Sacerdotes.*

Conuersusq́; Doëg Idumæus irruit in Sacerdotes.

41. Hinc ita concludo; Saul & Salomon fuerunt pares in poteſtate regia; nec plus iuris habuit Salomon in Sacerdotes, quàm Saul, ex ea præcisè parte, qua Reges erant. Atqui Saul, quâ Rex, non habuit legitimam poteſtatem puniendi Sacerdotes: ergo nec Salomon. Maior per ſe nota eſt. Minor patet ex dictis, quia famuli Saulis non recuſaſſent imperium ſui Regis, ſi putaſſent illum habere legitimam poteſtatem in Sacerdotes. Libenter enim parebant illi in perſequendo Dauide. Quod ergo nollent parere in occidendis ſacerdotibus, qui adhærebāt Dauidi; nō aliunde prouenire potuit, quàm quod putarent, Regē habere poteſtatem in Dauidē, non autem in Sacerdotes. Idem ergo de Salomone, quâ Rex erat, ſtatuendum eſt. Si enim Sauli non licuit punire Sacerdotes Domini; nec Salomoni potuit licere. Vterque enim, quâ Rex, pari poteſtate fuit præditus.

42. Dices; Non rectè hoc ſequitur. Fuit enim aliunde, diſpar cauſa vtriuſque. Nam Sacerdotes à Saule interfecti, erant

innocentes. Abiathar autem, quem Salomon puniuit, erat reus læſæ maieſtatis. Quis porro neſciat, aliud eſſe, interficere innocentes, quod fecit Saul; aliud, punire reos, quod fecit Salomon? Eſto igitur; non rectè ac legitimè fecerit Saul; rectè tamen ac legitimè fecit Salomon. Reſpõdeo. Hæc diſparitas non obſtat. Tametſi enim Sacerdotes, qui iubebantur interfici à Saule, reipſa fuerint innocentes; nihilominus famuli Saulis, putabant eſſe nocentes, ac reos læſæ maieſtatis: Nec tamen putabant licere Regi, etiam nocentes Sacerdotes interficere. Hoc inde conſtat; quia parebant Regi in perſequendo Dauide, vt dictum eſt: & ideo parebant, quod exiſtimarent Dauidem iniuſtè aſpirare ad regnum, ac proinde læſæ maieſtatis reum eſſe. Alias ſanè non parituri. Cum ergo audiſſent à Saule, Sacerdotes adhærere Dauidi, quid aliud ſuſpicari poterant, quam eos etiam nocentes ac reos eſſe? Et tamen obtemperabant Sauli in proſequendo Dauide, non autem in necandis Sacerdotibus. Nec ália de cauſa, quam quod verè putarent, Regem habere

bere poteſtatem puniendi & coercendi laicos, non autem Sacerdotes.

43. Ex his abundè ſatisfactum eſt argumento Regis, quod, vt compendio repetam, quæ dicta ſunt, dupliciter formari poteſt. Primo, in hunc modum; *Salomon poteſtate prophetica legitimè puniuit Sacerdotem: Ergo Rex Iacobus, poteſtate regia, idem præſtare poteſt.* Secundo ſic; *Salomon poteſtate regia legitimè puniuit Sacerdotem: Ergo Rex Iacobus idem præſtare poteſt.* In priori forma, negatur conſequentia; in poſteriori, antecedens. Nec à Rege Angliæ vnquam probari poterit.

6. Obiectio ex facto Ioſiæ Regis.

44. SEXTA obiectio eſt hæc. Qui librum legis è tenebris erutum, populo recitari facit, & fœdus inter Deum populumque redintegrat, habet Primatum Eccleſiæ: Vtrunque fecit Rex Ioſias, 4. Regum 22. & 23. Ergo habuit Primatum Eccleſiæ.

Hoc argumentũ vrget Sacellanus Regis

 in hunc

in hunc modum, *Libro reperto, indixit Rex conuentum, in eo iubet recitari librum, recitato fœdus nouum init cum Domino, populum quoque ad fœdus adiurauit. Tum præcipit ipsi Pontifici, reliquisque secundi ordinis sacerdotibus, vt eijciant è templo, atque exurant vasa omnia, quæ Baali sacra fuerant, vt excelsa demoliantur. Mandauit post de Paschate nouo faciendo, denique de religione tota in integrum reformanda.*

45. Multæ sunt partes huius argumenti. PRIMA, quod Rex, reperto libro legis Mosaicæ, conuocarit populum, vt eum illi prælegeret. Fateor, Sed Helcias Pontifex, qui librum repererat, eo fine miserat Regi, vt id faceret. SECVNDA, quod Rex iusserit recitari librum Legis. Esto. Etiam fœminæ apud aduersarios legunt Biblia, aut ancillis recitari iubent. TERTIA, quod recitato libro, fœdus nouum inierit cum Deo, id est, quod promiserit Deo, se velle custodire omnia præcepta, quæ scripta erant in libro Legis. An non cuilibet, etiam priuato homini, hoc licitum est? Optarim sanè, singulos Christianos ita affectos esse, vt inito cum Deo fœdere, promitterent se legem seuaturos.

QVARTA, quod populum hortatus ſit, vt idem præſtaret. At hoc non ſoli Regi, ſed cuilibet concionatori licitum eſt apud ſuos auditores. Niſi quod aduerſarij dicant, Legem ſeruatu impoſſibilem eſſe; In quo multum diſcrepant à Ioſia, quem tantopere laudant. QVINTA, quod præceperit Pontifici & ſacerdotibus ſecundi ordinis, vt proijcerent de templo Dei omnia vaſa, quæ facta fuerant Baal, & aliis falſis Diis. Merito ſanè; quia hoc ad illos pertinebat. Nec tam præcepit, quàm eos officij ſui cõmonuit. SEXTA, quod mandauerit Paſcha celebrari, quod diu fuera t intermiſſum. At à DEO præceptm erat, vt celebraretur. Poterat ergo Rex vrgere executionem. SEPTIMA, quod totam religionem iuſſerit in integrum reformari. Bonum factum. Nec tamen iudicium de Reformaɔione, ſed executio ad Regẽ per rtinebat; iudicio reſeruato Sacerdotibus.

7. Obiectio ex facto Ezechiæ Regis.

46. SEPTIMA OBIECTIO; Ezechias Rex confregit ſerpentem æneum,

quamuis & diserto DEI mandato erectum, & Christum dominum suo modo figurantem. 4. Reg. 18. 4. Ergò tenuit Primatum in Ecclesia. Hic duo dicenda sunt. 1. Ex qua causa vel occasione id fecerit Ezechias. 2. Qua authoritate fecerit. De priori, sic res habet. Serpens æneus ab initio, in bonum vsum erectus fuit mandato DEI, iuxta illud Numer. 21. 8. *Locutus est Dominus ad Mosen: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, viuet. Fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo: quē cum percussi aspicerent, sanabantur.* At postea, progressu temporis, abiit in abusū, quia filii Israel adolebant ei incensum, vt habetur. 4. Reg. 18. 4. idq; propterea, quod meminissent, olim ex solo illius aspectu sanatos fuisse, quotquot à serpentibus morsi erant in deserto: & putarent, se tunc quoque præsidii aliquid ab eo sperare posse. Hunc abusum volens tollere Ezechias, non alia via commodius id facere potuit, quàm serpentem ipsum, qui erat occasio idololatriæ, tollendo & confringendo. At qua authoritate id fecit? Non alia, quàm diuina. DEVS enim, non solum Regi, sed cuilibet è populo man-

mandauerat, vt auferrent omnem cultũ idololatriæ, Deut. 7.5. *Aras eorum ſubuertite & confringite ſtatuas, lucosq́ ſuccidite, & ſculptilia comburite, quia populus ſanctus es Domino Deo tuo.* Quid ergò myſterii hic eſt, quod Ezechias confregerit ſerpentem æneum, quod quilibet alius facere potuiſſet?

47. DICES; Serpens æneus, & DEI mandato factus erat, & CHRISTVM figurabat. Quid tum? Si ideò aliis non licuit eum confringere, cur Regi licuit? aut ſi Regi licuit, cur aliis non item? Nuſquã legimus, Regi peculiare quid conceſſum fuiſſe circa ſerpentem, quod aliis ſimiliter conceſſum non ſit. Et quid dicemus de arca Noë? Nonne, & mandato DEI facta fuit, & CHRISTI Eccleſiam figurauit? Omnino. An ideo ſoli Regi permiſſum fuit, illam diſſoluere, poſt peractum diluuium? Nemo dixerit.

8. Ob-

8. *Obiectio, sumpta ex titulis Regum Veteris Testamenti.*

48. REx Angliæ, sicut hactenus ex facto Regũ Veteris Testamenti conatus est astruere primatum suum in Ecclesia; ita nunc ad titulos eorum conuertitur. Sunt autem hi. 1. Reges vocantur *Filij altissimi. 2. Dij 3. Vncti Domini. 4. in solio DEI sedentes. 5. Famuli DEi. 6. Angeli DEI. 7. Facti iuxta cor Dei. 8. Lumina Israelis 9. Nutritij Ecclesiæ.* Ergo habent Primatum in Ecclesia.

49. Videamus, quid lateat in his titulis. PRIMVS est, Reges, inquit, vocantur filii altissimi, iuxta illud 2. Regum 7. 14. *Ego ero ei (* Salomoni) *in patrem, & ipse erit mihi in filium.* Sed quæro, an non omnes pii ac fideles sint filii DEI, qui ex CHRISTI institutione dicunt, *Pater noster, qui es in cœlis?* An non de omnibus piis ac fidelibus intelligendum sit illud 1. Ioan. 3. 1. *Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij DEI nominemur & simus?* Nihil dubito. Cur ergo Rex Angliæ hunc titulum

tulum, quem CHRISTVS & Apostoli volunt omnibus bonis communem esse, solis Regibus arrogare vult? Et Sacellanus, qui tantopere fauet suo Regi, an se filium DEI esse non putat? An in tota Anglia, solum Regem eo priuilegio gaudere censet? Nisi dicat, omnes quidem pios, sed Reges peculiari quodam modo filios Dei esse. Etiàmne improbos? Si soli probi sunt, iam non sanè, quà Reges, sed quà probi, filii DEI sunt.

50. SECVNDVS TITVLVS; Reges vocantur Dii, psalm. 81. 6. *Ego dixi, dÿ estis.* Et Exodi 22. 8. *Si inuenitur fur, duplum reddet, si latet fur, Dominus domus applicabitur ad DEOS.* Mira res. Solent aduersarii grauiter accusare Catholicos, quod Pontificem Romanum appellent Deum.. Et ipsi suos Reges impune appellari sic volunt. Imò sacræ Scripturæ testimoniis abutuntur. Nam illud, *Ego dixi, Dÿ estis*, non de solis Regibus, sed de Prophetis quoque intelligendum esse, disertè explicat CHRISTVS Ioan. 10. 34. cum ait, *Nònne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi, Dÿ estis? Si illos dixit Deos, ad quos sermo DEI factus est, &c.* Similiter illud, *Dominus domus*

applicabitur ad Deos, non de Regibus, qui tunc nulli erant, ſed de Iudicibus intelligendum eſſe, quis neſcit? Si ergo non ſoli Reges, ſed etiam alii vocari poſſunt Dii; quid eſt, quod ex hoc titulo colligit Rex Angliæ, Reges, & non alios, eſſe Primates Eccleſiæ?

51. Tertivs Titvlvs; Reges vocantur Chriſti, ſeu vncti Domini. 1. Reg. 24. 11. *Non extendam manum meam in Dominum meum quia Chriſtus Domini eſt.* Fateor. At non ſoli Reges, ſed etiam Sacerdotes in Veteri Teſtamento vngebantur. Et quanquam hoc neget Sacellanus Regis, ita tamen clarum eſt, vt negari, niſi impudenter, non poſſit. Teſtimonia ſcripturæ paſſim obuia ſunt. Exodi 29. 7. *Oleum vnctionis fundes ſuper caput eius, atq; hoc ritu conſecrabitur.* Et Leuit. 4. 3. *Si Sacerdos, qui vnctus eſt, peccauerit.* Et Leuit. 8. 12. *Fundens oleum ſuper caput Aaron, vnxit eum & conſecrauit.* Et Num. 3. 3. *Hæc nomina filiorum Aaron Sacerdotum, qui vncti ſunt, & quorum conſecratæ manus, vt ſacerdotio fungerentur.* Et 2. Machab. 1. 10. *Qui eſt de genere Chriſtorum Sacerdotum.* Imò etiam Prophetæ vngebantur. 3. Reg. 19. 16. *Iehu filium Namſi*

vnges

vnges regem super Israel; Eliseum autem filium Saphat, vnges Prophetam pro te. Hinc ita concludo; Vtrique, tam Sacerdotes, quàm Reges, in Veteri Testamento, vocabantur *Vncti Domini*: Ergò si solus ille titulus spectetur, vel vtrique, vel neutri habebant Primatum Ecclesiæ. Si vtriq;, cur de Sacerdotibus negat Rex Angliæ? Si neutri, cur de Regibus affirmat? Addo. Vel sermo est de externa vnctione, vel de interna. Si de externa, communis ea fuit Regibus, Sacerdotibus & Prophetis, vt dictum est. Si de interna, nemo fidelium excluditur. Omnes vncti sunt. 2. Cor. 1. 21. *Qui vnxit nos DEVS.* Et 1. Ioan. 2. 20. *Vos vnctionem habetis à Sancto.*

52. QVARTVS TITVLVS; Reges dicũtur in solio DEI sedere. 2. Paral. 9. 8. *Sit Dominus DEVS tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, Regem Domini DEI tui.* Sed constat duplex esse regnum: vnum terrenum, alterum spirituale. Duo igitur solia, duo throni distinguendi sunt. Reges sedent in solio regni terreni: Episcopi in solio Ecclesiæ, quod est regnum spiritale. Act. 20. 28. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit*

Epi-

Episcopos regere Ecclesiam DEI. Nec Regibus, sed Apostolis dictum est à CHRISTO Matth. 19. 28. *Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.* En, Apostoli Regum iudices erunt; non Reges Apostolorum.

53. QVINTVS TITVLVS, Reges vocantur serui Dei. 2. Paral. 6, 15. *Qui præstitisti seruo tuo Dauid, patri meo, quæcunque locutus fueras ei.* Ita est. Sed an Soli Reges sunt serui Dei? An non etiam Apostoli & Episcopi? Act. 4. 29. *Et nunc Domine, da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum.* Act. 16. 17. *Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annunciant vobis viam salutis.* Roman. 1. 1. *Paulus seruus IESV CHRISTI.* An non omnes pii Christiani? Roman. 6. 22. *Nunc autem liberati à peccato, serui autem facti Deo.* Occurrit Sacellanus, omnes quidem pios ac fideles vocari seruos Dei, sed tamen Regibus per quandam eminentiam conuenire hunc titulum. Audio. Sed in quo consistit hæc eminentia? An quia Reges sunt magis pii, quam cæteri fideles? At non semper id verum est. An quia seruiunt Deo in altiori gradu, quam cæteri

cæteri? Hoc ipſum eſt in quæſtione. Ego contendo Apoſtolos & Epiſcopos ſeruire in altiori gradu. Seruiunt DEO in regno Chriſti, quod *non eſt de hoc mundo.* Sunt *diſpenſatores myſteriorum DEI.* 1. Corin. 4. 1. Et quod amplius eſt, ſunt *adiutores DEI.* 1. Cor. 3. 9. Imo ſunt Patres ſeu *gentiores* filiorum DEI, 1. Corinth. 4. 15. Sunt *fundamenta,* ſupra quæ reliqui ædificati ſunt, Epheſ. 2. 20. Denique, ſi plura expetantur, ſunt ſupra conditionem ſeruorum Dei, Ioan. 15. 14. *Iam non dicam vos ſeruos, quia ſeruus neſcit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.*

54. SEXTVS TITVLVS; Reges vocantur Angeli Dei, 2. Reg. 14. 20. *Tu autem Domine mi Rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Angelus DEI, vt intelligas omnia ſuper terram.* Sed quid hinc colligi poteſt? Non aliud, quam ex omnibus Iudæorum Regibus, ſolum Dauidem vocatum fuiſſe Angelũ Dei, idq́; à muliere; non ob regiam poteſtatem, ſed ob ſingularem ſapientiã, qua erat præditus. Quid ſi ego plus adferam pro Sacerdotibus? Non de vno tantùm ſed de omnibus dictum eſt illud Ma-

 lach.

Malach. 2. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirēt ex ore eius, quia Angelus domini exercituum est.* Nunc expendamus, vter rectius concludat, Rex Angliæ; an ego. Regis illatio est hæc; Dauid habuit tantam sapientiam, vt Angelo similis esse videretur: Ergo omnes Reges sunt tales: quisq; igitur Rex in suo regno Primatum Ecclesiæ tenet. Ineptè. Hæc autem mea est; Omnes Sacerdotes summi in Veteri Testamento, vocati sunt Angeli Dei, quia Dei voluntatem certò & infallibiliter aliis annunciabant, quod non poterant Reges: Ergo Sacerdotes in rebus ad Deum pertinentibus erant supra Reges.

55. Septimvs Titvlvs; Reges dicuntur facti iuxta cor Dei; 1. Reg. 13. 14. *Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum.* Esto hoc. Quid tum? An quia Dauid Rex fuit vir iuxta cor Dei, omnes Reges tales sunt? Imò, contra res habet. Saul Rex, quia non erat vir secundum cor Dei, à regno exclusus est: Dauid autem, quia erat talis, Sauli subrogatus. Sic enim loquitur Scriptura: *Dixit Samuel ad Saul; stultè egisti, nec custodisti mandata Domini DEI tui, quæ præcepit tibi.*

sibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum sed nequaquam regnum tuum vltra consurget. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum, vt esset Dux super populum suum. Nec vllius momenti est distinctio Sacellani, cùm ait, Regem dupliciter dici posse iuxta cor Dei. 1. quo ad personam Regis. 2. quoad officium seu magistratum Omnes Reges, etiam malos, licet priori modo nō sint iuxta cor Dei, posteriori tamen esse. Sed, si hoc sufficit, omnes etiam Sacerdotes & Episcopi sunt secundum cor Dei. Imo magis, quàm Reges. Nam Deus in Veteri Testamento sponte & ex proprio beneplacito constituit magistratum sacerdotalem: regium autem, non nisi ex importuna Iudęorum postulatione cōcessit, vt habetur 1. Reg. 8 5. Igitur Sacerdotum magistratus magis fuit secūdum cor Dei, quam Regum.

56. OCTAVVS titulus: Reges vocantur Lucernæ Israelis, 2. Reg. 21. 17. *Tūc iurauerunt viri Dauid, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel.* Fateor. Sed etiam Apostoli vocantur à Christo *Lux mundi*, Matth. 5. 14. Et Epi-

ſcopi ſeptem Eccleſiarum Aſiæ, vocantur *ſeptem ſtellæ*, Apoc. 1. 20. Si ergo Reges ideo habent primatum in Eccleſia, quia appellantur *Lucernæ*; cur non ſimiliter Apoſtoli & Epiſcopi habeant primatum, cùm appellentur *ſtellæ*, & *lux mundi*? Non enim hic titulus minor eſt, quam ille. Hinc formo tale dilemma: Hæc propoſitio, *Qui vocatur Lucerna, Lux Stella, habet primatum Eccleſiæ*: vel vera, vel falſa eſt. Si vera, ſequitur Apoſtolos & Epiſcopos habere primatum Eccleſiæ, quod Rex Angliæ negat. Si falſa, ſequitur Regem Angliç ex falſo fundamento procedere.

57. NONVS titulus: Reges vocãtur Nutritii Eccleſiæ, Iſai. 49. 23. *Et erunt Reges nutritii tui, & Reginæ nutrices tuæ.* Sed adde quod ſequitur: *Vultu in terram dimiſſo adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.* Loquitur Propheta de futura Chriſti Eccleſia; & dicit, fore aliquando tempus, quando Reges & Reginæ gentiles conuertentur ad fidem Chriſti, & ſic magno incremento augebunt Eccleſiam, eamq; tanquam ſponſam Chriſti venerabuntur. At hinc nõ efficitur Reges & Reginas fore primates Eccleſiæ, ſed potius filios & ſub-

ſubiectos. Et ſanè, ſi vim faciamus in voce, *Nutritius*, quis magis nutriuit Eccleſiam Chriſti, quam Apoſtoli & eorum ſucceſſores, qui per vniuerſum orbem prædicarunt Euangelium, & omnes gentes, cum ſuis Regibus & Reginis, Eccleſiæ Chriſti aggregarunt?

58. HACTENVS de titulis. Ex quibus ſic concludo; Apoſtoli & Epiſcopi non habent minores titulos, quam Reges; imo ſæpe maiores: ſi ergo ex titulis debeat colligi Primatus Eccleſiæ, non minus Apoſtoli & Epiſcopi, quam Reges, erunt primates in Eccleſia; imo multo magis. Vtrunq; oſtendo Inductione. 1. Reges vocantur *filii Altiſſimi*. Non minus Apoſtoli. 2. Reges vocantur *Dii*. Etiam Sacerdotes & Iudices Eccleſiaſtici. 3. Reges vnguntur. Etiam Sacerdotes. 4. Reges ſedent in ſolio terreno: At Apoſtoli & Epiſcopi in cœleſti. 5. Reges ſunt *ſerui DEI*. At Apoſtoli, *iam non ſerui, ſed amici*. 6 Reges ſunt *Angeli DEI*. Nec minus Sacerdotes. Imo toti generi Sacerdotum id conuenit: non toti Regum. 7. Reges ſunt *iuxta cor DEI*. Multò magis Sacerdotes & Apoſtoli 8. Reges ſunt *lucernæ Iſraelis*: At Apoſto-

li *lux mũdi.* 9. Reges ſunt *nutritii* Eccleſiæ. At Apoſtoli Patres Nutritiorum.

Concluſio totius capitis.

59. HOc capite oſtenſum eſt, nullum extare Ius diuinum Veteris Teſtamenti pro primatu Regum: extare tamen pro primatu Sacerdotũ. Nec aduerſarios vllum Ius pro ſe hactenus allegaſſe, ſed ex ſolis Regum factis & titulis argumentatos eſſe. Hanc autem argumentandi rationem non ſolùm infirmam eſſe, ſed etiam magis nobis, quàm ipſis patrocinari. Hæſi autem diutius in hoc capite, quia ſi ſemel probatum ſit, ex Veteri Teſtamẽto nihil adferri poſſe pro Primatu Regis: conſequenter oſtenſum erit, Reges nullo modo eſſe Primates Eccleſiæ. Nam Sacellanus Regis Angliæ fatetur, fundamentũ illius Primatus in ſolo Veteri Teſtamento quæri oportere: & nullum illius in Nouo veſtigium aut exemplum exiſtere. Nihilominus tamen, vt ſeruemus ordinem ſuperius aſſignatum, etiam de Nouo Teſtamento aliquid dicendum eſt.

CAPVT III.

An Rex iure diuino Noui Testamenti habeat primatum Ecclesiæ?

1. IVs diuinum Noui Testaméti à Christo conditum est. Is enim, sicut veteres ritus, ceremonias, sacrificia, totam denique synagogam abrogauit: ita noua sacramenta, nouum sacrificium, nouos ministros, nouam Ecclesiam instituit: Et præcepta dedit, quibus omnia, quæ ab ipso instituta essent, legitimè gubernari & conseruari possent. Nunc ergò quæstio est, quid in hac tota Oeconomia sua statuerit de Primatu Ecclesiæ? An eum voluerit esse apud Reges & Principes sæculares, an verò apud Apostolos & eorum successores?

2. REPETO quod supra monui, hunc Primatum consistere in exteriori Iurisdictione, cuius potissimi actus sunt hi. 1. Regere ecclesiam. 2. Synodos conuocare. 3. Iisdem præsidere. 4. Lites finire & controuersias fidei decidere. 5. Leges & constitutiones condere. 6. Contumaces ex-

 commu-

communicare: aut alio modo punire delinquentes. 7. Miniſtros Eccleſiæ conſtituere & deponere. Et ſi qui ſimiles. Igitur inueſtigandum eſt, quinam hanc Iuriſdictionem in Eccleſia à Chriſto acceperint? Apoſtoli & eorum ſucceſſores, an Reges & Principes ſæculares? Id autem ex quadruplici capite inueſtigari poteſt. 1. ex verbis Christi, quibus ſuam mentem in hac re declarauit. 2. ex teſtimoniis Apoſtolorum, qui ſine dubio Christi mentẽ aſſecuti ſunt. 3. ex praxi, quæ illo tempore in Eccleſia ſeruata eſt. 4. ex aliis circumſtantiis.

3. Si verba Christi ſpectemus, res in promptu eſt. Legamus Euangelium. Mox inueniemus Petro dictum eſſe, Ioan. 21. 22. *Paſce oues meas*. Et Matth 16. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum*. Et Lucæ 22. 32. *Tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos*. At nuſquam legimus, Tiberio, Pilato, vel Herodi dictum eſſe: *Paſcite oues meas Eccleſiæ meæ primatum tenete.*

4. Et quid eſt, *Paſce oues meas?* Conſtat ex Euangelio, Christvm eſſe Paſtorem

rem: Ecclesiam, ouile: Christianos, oues. Igitur tantundem est, ac si dixisset: In hoc pastorali officio vicariam operam mihi præsta. Ouile meum tibi commendo: pasce, quotquot in eo sunt, oues. Vel clarius: Ecclesiam meam tibi commendo: dirige & guberna fideles, quotquot in Ecclesia sunt. Vno verbo, Vicarius meus esto. Quid vnquam simile dictum est Regi vel Imperatori? Imò eos ipsos, si oues CHRISTI sunt, Petro commissos esse, necesse est, cui totum ouile commissum est. Rectè enim Epiphanius in Ancorato: *Hic est, qui audiuit, Pasce oues meas, cui creditum est ouile.* Et Eucherius Lugdunensis in Vigilia S. Petri: *Prius agnos, deinde oues ei commisit, quia non solum pastorem, sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oues; pascit filios, pascit & matres: regit & subditos, & prælatos. Omnium igitur pastor est, quia præter agnos & oues in Ecclesia nihil est.*

5. Iam, quid aliud est, Petro, non Regi aut Imperatori, datas esse claues Ecclesiæ, quàm datam esse potestatem & officium gubernandi Ecclesiam? Hoc ipsa Metaphora planè significat. Et confirmat vsus.

Solent enim, qui in familia vel vrbe præsunt, accipere claues in signum imperii & Iurisdictionis. Vnde Dominus apud Isaiã cap. 22. cum vellet significare, se potestatẽ summi sacerdotis translaturum à Sobna in Eliacim, vsus est metaphora clauium. Sic enim ait. *Vade, & ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpositum templi, & dic ad eum; Quid tu hic? Expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te: & vocabo seruum meum Eliacim, & induã illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eũ, & potestatem tuam dabo in manu eius: Et dabo clauem domus Dauid super humerum eius: & aperiet, & non erit, qui claudat: & claudet & nõ erit qui aperiat.* Eadem metaphora vtitur scriptura ad significandum principatum CHRISTI, Apoc. 3. 7. *Hæc dicit sanctus & verus, qui habet clauem Dauid: qui aperit & nemo claudit: claudit & nemo aperit.* Hinc Gregorius l. 4. epist. 32. *Cunctis Euangelium scientibus liquet, quod voce dominica, omnium Apostolorum principi Petro totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Tibi dabo claues regni cœlorum.*

6. ET quis vsus harum clauium est? soluere & ligare: aperire & claudere, id est,

exer-

exercere triplicem poteſtatem: Vnam intromittendi in Eccleſiam, & eiiciendi, prout quiſque meretur. Alterã, ſoluendi vincula peccatorum, legis, voti, iuramẽti. Tertiam, ligandi per præcepta & pœnas. Vno verbo: exercere ſupremam iuriſdictionem in domo DEI, quæ eſt Eccleſia.

7. Igitur ex verbis CHRISTI, perſpicuè conſtat, Petro & eius ſucceſſoribus, non item Regi commiſſũ eſſe ouile, concreditas oues, conceſſas claues. Videamus nũc, quid Apoſtoli hac de re dicant. Sanè D. Paulus, tametſi nõ ſemel, ſed ſæpè, de ſtructura & regimine Eccleſiæ Chriſti loquatur, nuſquã tamẽ Reges, & Principes ſæculares, ſed vbiq; Apoſtolos & Epiſcopos, nominare ſolet. Proferã tria ipſi⁹ teſtimonia. PRIMVM eſt Act. 20. 28. *Attẽdite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos Spiritus ſãctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiã Dei.* Verba aperta ſunt. Qui ergo conſtituti ſunt præſides & Rectores Eccleſię Chriſti? Epiſcopi. A quo cõſtituti ſunt? à Spiritu ſancto. Reges ergo vel conſtituti non ſunt; vel à Spiritu ſancto nõ ſunt. *Alterũ* eſt, Eph 2. 20. *Superædificati ſuper fundamentũ Apoſtolorũ & Prophetarũ: ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu*

Hic

Hic in structura Ecclesię nullum fundamentum est, præter Christum, Apostolos & Prophetas. At si Reges ad illā structuram pertinerent, & quidem magis, quam Apostoli & Prophetę, sine dubio dicendum esset: *Superædificati super fundamentum Regum, Apostolorum & Prophetarū.* At Reges omissi sunt: & tamen structura perfecta est. Tertivm est Eph. 4. 11. *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii in ædificationem corporis Christi.* Hic tria spectanda sunt. 1. Ædificatio Ecclesiæ. 2. Opus ministerii. 3. consummatio sanctorum. Sensus ergo est: Christus volens suos fideles, qui in illum credituri sunt, perducere ad consummationem, id est, ad sanctitatem & vitam æternam: ædificauit pro iis Ecclesiam, & in ea constituit Ministros, qui fidelibus præessent, eosq; ad finem suum consequendum, docendo & gubernando iuuarent. Et quos illos? Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, Doctores. Nulla fit Regum mentio.

8. Ex his Testimoniis sic concludo. In Eccle-

Ecclesia Christi est legitimus quidam ordo, seu, vt alii vocant, dispositio & Hierarchia, in qua alii prælati, alii subditi sunt: alii Pastores, alii oues: alii in fundamento, alii supra fundamentum: alii Doctores, alii Discipuli. Vel ergo Reges includuntur in hac hierarchia, tanquam Primates, vel tanquam subditi. Si hoc posterius, salua res est Si illud prius, necesse est, maiori potestate præditos esse, quam Apostolos & Episcopos. Nam si vel parem cum illis, vel inferiorem potestatem haberent, non rectè dicerentur esse primates Ecclesiæ. Si ergo maiorem habent, ea sine dubio à CHRISTO ipsis concessa est. At vbi & quibus verbis? Aut vbi Apostoli in suis scriptis & actis illius potestatis à CHRISTO concessæ meminerunt? In testimoniis citatis nihil inuenio. Omnes silent de Regibus: loquuntur de Apostolis. Solus Rex Angliæ cum suo Sacellano, dicit rem ita habere. *An à vobis*, inquit Apostolus, *Verbum Dei processit? aut in vos solos peruenit*? 1. Corinth. 14. 36.

9 VENIO ad praxin Ecclesiæ, quæ tempore Apostolorum seruata est Ea, sine

ſine dubio, fallere non poteſt. Quis ergò tunc Eccleſiam gubernauit? Apoſtoli. (Act. 20 28.) Quis primam Synodum, quæ Hieroſolymis celebrata eſt, indixit? Apoſtoli. (Act. 15. 6.) Quis huic ſynodo cũ authoritate præſedit? Apoſtoli. Quis ſententiam dixit? Apoſtoli. Quis legem de abſtinentia ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine & ſuffocato ſanciuit? Apoſtoli. Quis Corinthium inceſtuoſum excommunicauit? Paulus Apoſtolus (1. Corinth. 5. 3.) Quis accuſationẽ aduerſus presbyteros, tanquam legitimus Iudex admiſit? Timotheus Epiſcopus. (1. Timoth. 5. 19.) Quis Ananiam & Saphiram in cauſa Eccleſiaſtica puniuit? Petrus Apoſtolus (Act. 5. 3.) Nullæ hic partes Regum; nullum veſtigium.

10. Dicet forte Rex, eo tempore nullos fuiſſe Reges Chriſtianos, qui Eccleſiã gubernare, & hæc officia præſtare potuiſſent. Rectè quidem. Sed nec erant Apoſtoli aut Epiſcopi Chriſtiani, antequam Christvs eos vocaret, & deſignaret. Sicut ergò nouos Apoſtolos & Epiſcopos in noua Eccleſia inſtituit: cur non etiam nouos Reges, qui Eccleſię pręeſ-

ſent? Et ſicut Paulum Eccleſię perſecutorem, ſubito in vas electionis immutauit: cur non ſimili modo egit cum Tiberio Imperatore, vel Herode Rege?
11. HINC iam ſumo nouum argumentū ex circūſtantiis in hunc modū: Si CHRISTVS voluit Reges eſſe Primates Eccleſiæ, & ſupra Apoſtolos & Epiſcopos iuriſdictionē exercere: cur non ſtatim ab initio, ſicut certos Apoſtolos elegit, ſic etiam certos Reges deſignauit, qui Eccleſię prę ſiderent? Cur non ſtatim, ſicut Apoſtolos inſtruxit, quo pacto prædicarent Euangeliū, adminiſtrarent ſacramenta, & Eccleſiam propagarent: ſic etiā Reges edocuit, qua ratione Apoſtolis, & Doctoribus in regimine Eccleſiaſtico præeſſent, ſynodos conuocarent, controuerſias dirimerent, contumaces excōmunicarent? Cur deniq; ſicut Apoſtolis, præter priuatā inſtructionem, promiſit Spiritum ſanctum, cuius inſtinctu cætera omnia cognoſcerent, quæ ad ipſorū miniſterium pertinebant: ſic non etiā Regibus promiſit eundem Spiritū, qui eos in ſuo officio perfectius omnia edoceret? Nihil horum factū.
12. CONCLVDO, Reges ex inſtitutione Chri-

Christi non habere Primatum Ecclesiæ, quia nec verba Christi nec testimonia Apostolorum, nec praxis primæ Ecclesiæ, nec circumstantiæ rerum, vlla ratione id significant. Omnia Apostolis & eorum successoribus patrocinantur. De illis dictum est. Act. 20. 28. *Spiritus sanctus posuit vos regere Ecclesiam Dei.* Et 1. Corinth. 4. 1. *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et 2. Corinth 5. 20. *Pro Christo Legatione fungimur.* Et Lucæ 10. 16. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Et plura in eandem sententiam.

Obiectio.

13. Sed multa obiicit *Rex* Angliæ in sua Apologia, his verbis: *Quid in Nouo Testamento? Omnis anima iis (Regibus) subiici iubetur, idq; propter conscientiam. Orandum quidem & pro omnibus, sed præcipuè pro Regibus & in authoritate constitutis, vt sub iis piam ac pacatam, honestamq; vitam degamus. Magistratus Dei administer est ad vlciscendos facinorosos: innocentes autem, atq; probos remunerandos. Omnibus quidem obtemperandum est superioribus potestatibus, sed potissimũ*

prin-

principibus, & in eminentia collocatis. Reddite vnicuiq; quod suum est: timorem, cui timor: amorem, cui amor iure debetur. Date Cæsari, quæ Cæsaris sunt; Deo quæ Dei sunt. Regnum meum non est de hoc mundo. Quis me constituit iudicem super vos? Reges gentium dominantur eorum. Vos autem non sic. Hactenus Rex.

14. Sed facilis solutio Ac primũ, vt generatim dicam, quod res est: Hæc testimonia, partim ad quæstionem, de qua agitur, non faciunt: partim, quatenus à Christo & Apostolis prolata sunt, pertinent ad Reges & Imperatores Ethnicos, cuiusmodi erant Tiberius, Caius, Claudius, Nero, & similes. Certũ autem est, Christũ & Apostolos non voluisse suis testimoniis significare, Reges & Imperatores Ethnicos habere Primatum in Ecclesia. Qui enim sunt extra Ecclesiam, quomodo Primates sint in Ecclesia? qui ne quidem membra, quomodo caput? qui hostes CHRISTI, quomodo Vicarii?

15. Speciatim sic respondeo. Illud Rom. 13. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; nihil omnino contra nos facit. Habet enim hunc facilem & obuium sensum; *Omnis homo, qui sub potestate est, debet*

obedire ſuo ſuperiori, in rebus, in quibus ſuperior eſt. Quis hoc neſcit? Nego autem Reges eſſe ſuperiores in rebus Eccleſiaſticis, ac ſpiritualibus. Hoc probandum erat. Ex hoc autem loco probari non poteſt.

16. Illud etiam 1. Timoth. 2. 2. *Orandum pro omnibus. ſed præcipuè pro Regibus, & in authoritate conſtitutis, vt ſub iis piam ac pacatam vitam degamus*; partim malè citatum, partim malè intellectum eſt. Non enim addit Apoſtolus illam particulam, *præcipuè*, nec illam item, *ſub ijs*; ſed illis relictis, ſic habet; *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.* Hinc ſanè non efficitur, Reges habere Primatum in Eccleſia. Nec Apoſtolus eo loco præfert Reges aliis hominibus, ſed ęqualiter de omnibus loquitur, vt patet ex ſequentibus, vbi rationẽ reddit, cur pro omnibus orandũ ſit, *quia*, inquit, *hoc acceptũ eſt coram Saluatore noſtro Deo, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnus enim DEVS, vnus & mediator Dei & hominũ*

homo

homo Christus Iesus, qui dedit redemptionẽ semetipsum pro omnibus. At Deus æquè vult omnes saluos fieri: Et CHRISTVS æquè pro omnibus mortuus est, æquè pro omnibus semetipsum tradidit. An Rex Angliæ putat, pro se magis, quã pro Apostolis & Episcopis, mortuũ esse CHRISTVM? aut Deum magis velle, vt Rex saluus fiat, quàm eius Sacellanus? Non ita est. Addo. D. Paulum ibi loqui de Regibus gentilibus, qui ad agnitionem veritatis nondum venerant. Vult enim orationes fieri pro illis, vt conuertantur, & salui fiant. At quæ hæc consequentia est; *Orandum est pro Regibus ethnicis, vt ad fidem Christi conuertantur: Ergo Reges ethnici primatum tenent in Ecclesia Christi?* Planè absurda est.

17. Illud vero, Rom. 13. 4. *Magistratus Dei administer est ad vlciscendos facinorosos*: vel vt vulgata lectio habet: *Dei minister est vindex in iram ei, qui malum agit*: nihil ad rem facit. Fatemur, Reges portare gladium, & habere potestaté puniendi peccata subditorum: & in ea re iustitiæ diuinæ ministros esse. At negamus hanc potestatẽ extendi ad causas & tribunal Ecclesiasticũ. In hoc tribunali præsidẽt Apostoli & Episcopi. Illi, vt ostensũ est, conuocant synodos;

ſententiam dicunt; litem dirimunt; nouas conſtitutiones ſanciunt; contumaces excommunicant; & ſimiles Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis actus ex officio exercent. Reges procul ſunt ab hoc tribunali.

18. Eiuſdem momenti eſt illud; *Omnibus quidem obtemperandũ eſt ſuperioribus, ſed potiſſimũ Principibus & in eminentia conſtitutis.* Omnino ſic res habet. Sed addendum eſt, alios eſſe ſuperiores in tẽporalibus; alios in Eccleſiaſticis. In vtroque genere reperiri Principes, quibus obtemperandum ſit. In hoc quidem Pontifices: in illo autẽ Reges. Igitur Pontificibus potiſſimũ obtemperandũ eſſe in rebus Eccleſiaſticis; Regib. verò in politicis. Quis hoc neget?

19. Porro ex illo Rom. 13. 7. *Reddite vnicuique, quod ſuum eſt: timorem, cui timor: & amorem, cui amor iure debetur:* non video, quomodo Primatus regum in Eccleſia ſtabiliri poſſit. Non magis, quam ſi dicam; Reddite parentibus amorem & timorem, qui illis iure debetur: Ergo parentes ſunt Primates Eccleſiæ. Cur non ſic potius; Reddite Pontifici timorem & amorem, qui illi iure debetur: Ergo Pontifex eſt primas Eccleſiæ?

20. Iam

20. Iam illud, Matt. 22. 21. *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo*; omnino extra ſcopũ eſt, vt ex Euangelio conſtat. Quærebant Iudæi à Chriſto, an tenerentur Cæſari Romano, qui tunc gentilis erat, tributum dare, nec ne? Chriſtus, inſpecto numiſmate, in quo Cæſaris effigies erat impreſſa, reſpondit: *Date Cæſari, quæ Cæſaris ſunt:* id eſt, date illi tributum, quod ei debetur. An hinc ſequitur, Cæſarem gentilem eo tempore habuiſſe Primatum Eccleſiæ Chriſti in imperio Romano? aut Chriſtum voluiſſe dicere, obediendum eſſe gentili Cæſari in rebus ad Eccleſiam pertinentibus? Nihil minus Niſi quis putet hanc collectionem eſſe legitimam; Chriſtiani in Turcia habitantes debent Imperatori Turcarum pendere tributũ, quod iure exigit: Ego debent illum agnoſcere Primatem in rebus Eccleſiaſticis. Hoc Angli, qui in Turcia ſunt, non conceſſerint.

21. Multo minus ad cauſam facit illud, Ioan. 18. 36. *Regnũ meum non eſt de hoc mundo.* Quid enim? An quia Chriſtus, ſecundum humanitatem, non eſt Rex temporalis, ſed ſpiritalis; ideo Reges temporales

habent Primatũ in ſpiritalibus? Contrarium potius colligendum erat hoc modo; Regnum temporale diſtinctũ eſt à ſpiritali: ſicut ergo Chriſtus & Apoſtoli adminiſtrant ſpiritale; ita Reges & Imperatores tẽporale. Itemque, ſicut Chriſtus, qua rex ſpiritalis, nõ vult ſe immiſcere regno temporali: ita Iacobus, qua rex temporalis eſt, non debet ſe immiſcere regno ſpiritali.

22. Eodem ſpectat illud Lucæ 12. 14. *Quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem ſuper vos?* Ex quo, ſi aliquid concludi debet ad rẽ, ſic debet: Chriſtus non eſt conſtitutus aliorũ Iudex in controuerſiis tẽporalibus, qualis eſt, de diuidenda inter fratres hæreditate. Ergo Rex Angliæ eſt conſtitutus Iudex in ſpiritalibus. At quæ hæc illatio eſt? Iam ante dixi, ſic potius inferendũ eſſe. Chriſtus in cauſa temporali dixit, *Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos?* Ergo ſimiliter Rex Angliæ in cauſa ſpiritali debet dicere, *Quis me conſtituit Iudicem ſuper vos?*

23. Deniq; illud. Lucæ 22. 25. *Reges gentiũ dominantur eorũ, vos autẽ non ſic*; quid prodeſt ad primatũ, de quo agimus? Nihil ſanè. Senſus eſt: Reges gentiles ſolent eſſe ambitioſi, & multa per tyrannidẽ facere,

ac ſuis potius, quã ſubditorum commodis ſtudere. Vos autẽ (mei Apoſtoli) nolite eos imitari, ſed cum modeſtia & fraterna dilectione Eccleſiã adminiſtrate, ſicut & ego facio. Eodẽ ſenſu ac ſpiritu dixit Petrus in priori epiſtola canonica c. 5. 3. *Paſcite, qui in vobis eſt, gregẽ Dei, prouidentes nõ coactè, ſed ſpontaneè ſecundũ Deum: neq; turpis lucri gratia, ſed voluntariè: neq; vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* Hinc iã inferat Rex Angliæ, Apoſtoli non debent eſſe ambitioſi & crudeles, ſicut Reges ethnici: Ergo Rex Angliæ tenet Primatũ Eccleſiæ. Quid abſurdius? Sic potius; Chriſtiani non debent eſſe ambitioſi, more gentiliũ: Ergo Rex Angliæ, cum Chriſtianus ſit, non debet ambire Primatum Eccleſiæ, quem multis iam ſæculis Pontifex Romanus legitimè & quietè vſurpauit.

24. Ex dictis duo colliguntur. VNVM eſt, nos ex nouo Teſtamẽto, variis teſtimoniis & argumentis perſpicuè demõſtraſſe, Reges ſæculares non habere Primatum & ſupremã Iuriſdictionem in Eccleſia Chriſti. ALTERVM nullũ teſtimoniũ à Rege, vel Sacellano allatum eſſe, quod non potius cõtra, quã pro ipſo faciat. Nunc ad ius Canonicum & ciuile tranſeamus. Ca-

CAPVT IV.

An Rex iure ciuili vel Canonico habeat Primatum Ecclesiæ.

1. NEutro ſanè. De canonico, res clara eſt. Multi extant Canones in contrarium. Ex iis paucos accipe. *Primus* eſt Nazianzeni ad Imperatores Conſtantinopolitanos, apud Gratianũ.d. 10.can.7. *Libenter accipitis, quod lex Chriſti ſacerdotali vos ſubiicit poteſtati, atque iſtis tribunalibus ſubdit. Dedit enim & nobis poteſtatem: dedit & principatum multo perfectiorem principatibus veſtris.* Ex hoc canone tria habemus. 1. quod principatus Epiſcoporum ſit multo perfectior, quam Regum. 2. quod Reges in rebus Eccleſiaſticis, ſubiecti ſint Epiſcopis. 3. quod hæc ſubiectio à Chriſto ſit ordinata. Quid clarius?

2. SECVNDVS eſt Adriani Papæ, d. 63.ca.1. *Nullus laicorũ Principũ ſe inſerat electioni aut promotioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cuiuslibet Epiſcopi; ne videlicet inordinata & incõgrua fiat electio, vel confuſio, vel contentio: præſertim cùm nullã in talibus poteſtatẽ quenquã pote-*

potestatiuorum, vel cæterorum Laicorum habere conueniat. Ex hoc canone etiam tria discimus. 1. quod nullus Princeps sæcularis (qualis est rex Angliæ) debeat se inserere promotioni aut electioni Episcoporum. Quanto minus debet præesse & præsidere? 2. quod talis electio, cui se inserit Princeps sæcularis, sit inordinata, & confusa. 3. Quod in similibus causis Ecclesiasticis nullam potestatem habeat Princeps sæcularis. Multo minus Primatum.

3 TERTIVS est, ex 6. Synodo. act. 2. distin. 63. can. 7. *Omnis electio Episcopi à Principibus facta, irrita maneat, secundum Regulam, quæ dicit: Si quis Episcopus, sæcularibus potestatibus vsus, Ecclesias per ipsos obtinuerit, deponatur: & segregentur ab Ecclesia omnes, qui illi communicant*. Sanè secundum hunc canonem, omnes Episcoporum electiones irritæ sunt in Anglia, quotquot à Rege factæ sunt. Vbi ergo Primatus Regis in causis Ecclesiasticis?

4. QVARTVS est Gregorii ad Hermannum Episcopum Metensem, d. 96. can. 9. *Quis dubitet sacerdotes Christi, Regũ & Principum omnium fidelium Patres & Magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur,*

scitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subiicere, à quo credit, non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari posse & solui? Omnino sic res habet. Miserabilis insania est, Reges sæculares vsurpare sibi Primatũ in Ecclesia, & subiugare sibi Episcopos, quorum filii & discipuli esse debent.

5. QVINTVS est Gelasii Papæ ad Anastasium Imperatorem, d. 96. can. 10. *Duo sunt, Imperator Auguste, quib. principaliter hic mundus regitur, authoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regib. in diuino sunt reddituri examine rationẽ.* Et infra; *Nosti itaq; ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem.* Facto quidem possunt; iure non possunt.

6 SEXTVS est Ioannis Papæ dist. 96. can. 11. *Si Imperator Catholicus est: filius est, nõ Præsul Ecclesiæ. Quod ad religionẽ competit, discere ei conuenit nõ docere.* Et paulo post: *Ad Sacerdotes .n. Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, nõ ad sæculi potestates: quas, si fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subiectas.* Et infra: *Imperatores Christiani*

subdere

ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre. Igitur, ſi Rex Angliæ Catholicus eſt; filius eſt, non Præſul Eccleſiæ. Si fidelis eſt; Eccleſiæ ſacerdotibus ſubiectus eſt. Si Chriſtianus eſt; debet ſe ſubdere Epiſcopis, non præferre.

7. SEPTIMVS eſt Marcelli Papæ, 11. q. 1. ca. 3. *Clericũ cuiuslibet ordinis, abſq; Pontificis ſui permiſſu, nullus præſumat ad ſæcularem iudicẽ trahere. Nec laico quenquã clericũ liceat accuſare.* Nimirũ clerici pertinent ad tribunal Eccleſiaſticum, non ad politicum ſeu ciuile. Vnde recte Valentianus, Theodoſius, & Arcadius Imperatores; *Continua lege ſancimus, vel nullus Epiſcoporum, vel eorũ, qui Eccleſiæ ſeruiunt, ad iudicia iudicum protrahatur. Habent enim illi ſuos iudices.*

8. OCTAVVS eſt Greg. ad Mauritiũ Impe. 11. q. 1. can. 40 *In diuinis eloquiis Sacerdotes aliquãdo Dii, aliquãdo Angeli vocãtur.* Et paulo poſt; *Quid igitur mirũ, ſi illos veſtra Pietas dignetur honorare, quib. in ſuo eloquio honorem tribuẽs, eos aut Angelos, aut Deos ipſe ẽt appellat Deus?* Vide, q̃ ſupra dicta ſunt. c 2. n. 53. & 57.

9. NONVS eſt Innocentii 3. in Decretalibus, de maioritate & obediẽtia, can. 6. *Nõ negamus, quin præcellat Imperator in temporalibus,*

ralibus, illos duntaxat, qui ab illo accipiũt temporalia: sed Pontifex in spiritualib. excellit quæ tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori. Et infra; *Nosse debueras, quod fecit Deus duo luminaria magna in firmamento cæli: luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti. Vtrunq; magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cæli, hoc est, vniuersalis Ecclesiæ, fecit DEVS duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt, Pontificalis authoritas, & Regalis potestas. Sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, maior est: quæ verò carnalibus, minor: vt quanta est inter Solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur.*

10. Sufficiant hi pauci Canones. Nam plures citare, fortasse superuacaneũ est: præsertim cum probabile sit, Regem Angliæ non tanti eos facere, vt eorum iudicio stare velit. Quanquam immerito. Omnes enim Cathedræ Academicę in Anglia, in quibus Iuris vtriusque Doctores antiquo ritu legitimè promouentur, non minorem iuris Canonici, quàm ciuilis authoritatem esse, luculento testimonio sunt.

11. Ex iure ciuili occurrit illud Iustiniani Imperatoris, in Authentica constit. 123. *Si Ecclesiasticum negotium sit, nullam communionem habento ciuiles magistratus cum ea disceptione, sed religiosissimi Episcopi secundũ sacros Canones finem imponunto.* Præclara constitutio. Decernit Imperator politicos & sæculares Principes non debere adesse, multo minus præsidere, in negotiis & disceptationibus Ecclesiasticis. Quare? quia vult in ea re seruari sacros Canones, quibus cautum est, vt Episcopi, non autem Principes, tractent controuersias ad Ecclesiam pertinentes. Si Rex Angliæ eâ mente esset, quâ hic Imperator fuit, sine dubio, Primatum Ecclesiæ Episcopis relinqueret, non sibi arrogaret. Plura in hanc sententiam vide in seq. cap.

CAPVT V.

An Rex, consensu doctorum hominum habeat Primatum Ecclesiæ?

1. EXcepto Sacellano, & quibusdam aliis adulatoribus, reclamãt omnes corda-

cordati & docti viri: Episcopi, Pontifices, Reges, Imperatores, alii. Seligam paucos, ne molestus sim; & incipiam à primitiua Ecclesia.

2. S. Ignativs, Ioannis Euãgelistæ discipulus, in Epistola ad Philadelphienses, sic habet. *Principes subditi estote Cæsari, milites Principibus, Diaconi Presbyteris: Presbyteri verò & diaconi, atq; omnis clerus, simul cum omni populo, & militibus, atq; Principibus, sed & Cæsare obediant Episcopo: Episcopus verò Christo, sicut Patri Christus: & ita vnitas per omnia seruetur.* Vox digna viro Apostolico. Omnes, inquit, obediant Episcopo. Etiamne Cæsar? Omnino. Quidni & Rex?

3. Hosivs Cordubensis Episcopus, qui interfuit primo Concilio Nicæno, Constantinum Imperatorem sic affatus est; *Desine quæso Imperator, ne te misceas Ecclesiasticis, neq; nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis, quæ sunt Ecclesiæ, concredidit. Et quemadmodum, qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi diuinæ: ita & tu caue, ne quæ sunt Ecclesiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxias fias.* Refert hæc verba

Atha-

Athanaſius in epiſtola ad ſolitariam vitam agentes.

4. S. AMBROSIVS epiſt. 33. ad Marcellinã ſororem ſuam, ſcribit ſe Valentiniano Imperatori dixiſſe; *Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina ſunt, imperiale aliquod Ius habere. Noli te extollere, ſi vis diutius imperare. Eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt enim, quæ Dei, Deo; quæ Cæſaris, Cæſari. Ad Imperatorem palatia pertinent: ad Sacerdotem, Eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium Ius commiſſum eſt, non ſacrorum.* Idem planè Ambroſii, qui & Hoſii, ſpiritus; eadem dicendi libertas; idem zelus. Vtinam Sacellanus, & ſimiles, qui in Anglia ſunt, eodem ſpiritu, in ſimili cauſa vterentur. Sed pauent; nec expendunt illud Chriſti, apud Matth. 10. 19. *Cum ſteteritis ante Reges, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.*

5. Hoſio & Ambroſio, in ea re, ſimilis eſt ATHANASIVS (magnæ apud Regem Angliæ authoritatis) qui in Epiſtola citata, grauiter reprehendit Conſtantium Imperatorem, quod Eccleſiaſticam Iuriſdi-

risdictionem sibi vsurparet, ideoque eum vocat *Antichristum, Apostatam, fidei desertorem, canem, carnificem, filium perditionis, pestem, belluam*, quæ ex membris humanis & animo ferino conflata est. Eundem cum Achabo, Antiocho, & Herode comparat, asserens malorum omnium esse voraginē & gurgitem, omnis impietatis caput, hæreticorum incitamentum, acerbitatis radicem, blasphemiæ propugnatorem, religionis euersorem, & quæ similia sunt. Addit denique inauditum esse, quod Reges & Imperatores misceant se causis ad Ecclesiam pertinentibus, & inter alia sic habet: *Quando à condito æuo auditum est, quod iudicium Ecclesiæ, authoritatem suam ab Imperatore accepit? aut quando vnquam hoc pro iudicio agnitum est? Plurimæ antea Synodi fuere, multa iudicia Ecclesiæ habita sunt: sed neq; Patres istiusmodi res Principi persuadere conati sunt, nec Princeps se in rebus Ecclesiasticis curiosum præbuit.*

6. Conspirant alii Patres. S. MARTINVS Turonensis Episcopus, Maximo Imperatori in faciem dixit; *Nouum esse & inauditum nefas, quod causam Ecclesiæ, Iudex sæculi iudicaret:* vt est apud Sulpitium lib. 2. sacræ

2. ſacræ hiſtoriȩ in fine. Et *Leontius* Epiſcopus Tripolitanus, teſte Suida, ad Conſtātium Imperatorem; *Miror, quomodo ad alia vocatus, aliis rebus te immiſceas. Militaribus enim & politicis rebus præfectus, in his, quæ ad ſolos Epiſcopos pertinent, præeſſe vis.* Et *Cyrillus* Hieroſolymanus catecheſi 17. *Ad hodiernam vſque diem cernimus mundanos Principes regi & inſtrui ab Eccleſiaſticis.* Omitto reliquos.

7. Nec alia Regum & Imperatorum fuit ſentẽtia. Submiſerũt ſe Epiſcopis & Pontifici; neq; cauſas Eccleſiaſticas ad ſe pertinere arbitrati ſunt. VALENTINIANVS ſenior Imp. cum importunè rogaretur, vt permitteret haberi Concilium, in quo de quibuſdam rebus fidei decerneretur, reſpondit: *Mihi, qui vnus è numero laicorum ſum, non licet, eiuſmodi negotiis me interponere. Sacerdotes & Epiſcopi, quibus hæc curæ ſunt, vbicunq; ipſis liberum fuerit, conueniant.* Refert Sozomenus lib. 6. hiſto. cap. 7. Nicephorus lib. 11. c. 30. Ruffinus libr. 1. c. 2. Baronius tom. 4. Annalium anno 364.

8. Eodem ſenſu & affectu THEODOSIVS Iunior in Epiſtola ad ſynodum Epheſinam; *Candidianum Comitem ad hanc ſa-*

cram veſtram ſynodum abire iuſſimus: ſed ea lege & conditione, vt cum quæſtionibus & controuerſiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat. Nefas enim est, qui ſanctiſſimorum Epiſcoporum catalogo adſcriptus non eſt, eum Eccleſiaſticis negotiis & conſultationibus ſe immiſcere.

9. Basilivs Imperator in oratione, quam habuit in octaua ſynodo generali, quæ tempore Adriani Papæ, Conſtantinopoli celebrata eſt, in cauſa Photii Patriarchæ; *De vobis autem laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui abſolutè verſamini, quid amplius dicam, non habeo, quam quod nullo modo vobis licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & vniuerſali ſynodo aduerſari. Hæc enim inueſtigare & quærere, Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, ligandi, & ſoluendi poteſtatem habent: qui Eccleſiaſticas adepti ſunt claues: non noſtrûm, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel à ligamentis ſolui egemus.* Nihil clarius dici potuit. Nimirum intellexit Imperator, non Reges, ſed Epiſcopos, Eccleſiæ regimen ſortitos eſſe; ideoque non illos,

ſed

ſed hos oportere ſtatuere, quæ ad controuerſiam Eccleſiaſticam inter Photium & Ignatium ſpectare putabantur.

10. Simile exemplum habemus in Conſtantino Magno, qui, cum Donatiſtæ non contenti Epiſcopali iudicio, ad ipſũ cauſam Eccleſiæ detuliſſent, ita exclamaſſe fertur; *O rabida furoris audacia. Sicut in cauſis gentilium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt.* Ita refert Optatus Mileuitanus lib. 1. contra Parmenianum. De eodem Imperatore ſcribit Auguſt. epiſt. 165. *Conſtantinus non eſt auſus de cauſa Epiſcopi iudicare.* An Rex Angliæ maior Conſtantino? Sacellanus ita vult.

CAPVT VI.

An Rex titulo præſcriptionis habeat Primatum Eccleſiæ?

1. HOc planè videtur ipſe velle. Nam in *monitoria præfatione* diſertè ait; aliquos ex ſuis anteceſſoribus vſurpaſſe Primatum Eccleſiæ in Anglia: neque paſſos eſſe, vt Pontifex vllam iuriſdictionem

ibi exerceret, ſed ipſos eam ſibi vendicaſſe. Itaque nihil noui ſe facere, eundem Primatum vſurpando.

2. Sed valde friuolum hoc eſt. Nam ſi ſic liceret argumentari, facile erit omnes pene abuſus excuſare. Oſtendam ſimili exemplo. Rex ACHAZ in Veteri Teſtamento, colebat falſos DEOS, & veri DEI cultum negligebat 4. Reg. 16. 3. QVÆRAM, an rectè id fecerit, nec ne? Dicet rectè ſe feciſſe: & ſic probabit. *Aliqui ex meis anteceſſoribus coluerunt falſos deos: Ergo nihil noui à me ſit. Iure igitur facio.* Quid abſurdius? Et tamen ſic agit Rex Angliæ. Oſtendit paucos è multis, qui obedientiam Pontifici recuſarunt; & eorum exemplo inobedientiam ſuam excuſari vult. Sed fruſtra. Cùm enim Ius diuinum clarum & liquidum eſt, quid prodeſt in contrarium niti, etiamſi infinita in contrarium proferantur exempla? At ſupra oſtenſum eſt, Eccleſiæ Primatum ad Epiſcopos, non autem ad Reges, diuino iure pertinere. Hoc ius nullâ præſcriptione, nulla conſuetudine humana aboleri poteſt. A DEO, qui homine maior eſt, vim ſuam habet.

Ergò

Ergò quamdiu DEVS vult, vim ſuam retineat, neceſſe eſt.

3. ADDO, ſi ex factis Regum volebat argumentari Rex, ſic potius cõcludendum ei erat: *Multo plures ex meis anteceſſorib. venerati ſunt authoritatem Pontificis, quàm reſpuerunt: Ergo & ego venerari eam volo, non reſpuere.* Nec dubium, quin ita ſit. Teſtes ſunt Lucius; Eduinus, Oſvvaldus, Sigbertus, Penda, Ina, Eduardus, Henricus 2. & complures alii. Extant illorum acta. Ex iis hæc accipe.

4. EDVARDVS in epiſt. ad Nicolaum 2. Pontificem, circa annum Chriſti 1060 ita ſcribit: *Summo vniuerſalis Eccleſiæ Patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum Rex debitam ſubiectionem & obedientiam.* Pauca, ſed ponderoſa verba. Agnoſcit illum *Patrem*; & quidem *ſummum Patrem*: nec vnius alicuius particularis, ſed *vniuerſalis* Eccleſiæ *Patrem.* Quid amplius? Debitam ſubiectionem & obedientiam illi promittit. An hoc faceret, ſi ſupra Pontificem putaret eſſe Regiam maieſtatem?

5. Nec aliter HENRICVS 2. in epiſtola ad Alexandrum 3. quæ habetur apud Petrum Bleſenſem Secretarium, epiſt. 136.

Vestræ, inquit, *magnitudini promitto, me vestræ dispositioni in omnibus pariturum.* Itemque; *DEVS extulit vos in eminentiam officij pastoralis, ad dandam scientiam salutis plebi eius.*

6. Regem Regina imitata est, pari animo, pari subiectione. ALEONORAM dico, Henrici Regis vxorem. Scripsit illa tres epistolas ad Cœlestinum Papam, in quibus vocat eum *Principem Sacerdotum, Vicarium crucifixi, successorem Petri, Christū Domini, DEVM Pharaonis, orbis Episcopum.* Et inter alia sic addit; *Non Rex, non Imperator à iugo vestræ iurisdictionis eximitur.* Et rursum; *Christi crux antecellit Cæsaris Aquilas: gladius Petri gladio Constantini, & Apostolica sedes præiudicat Imperatoriæ potestati.* Quid clarius? Extant hæ Epistolæ apud eundem Blesensem, Epist. 144. 145. & 146.

7. Hinc iam satis apparet, quid olim senserint Reges Angliæ de primatu Romani Papæ. Ausim addere, vix vllos in orbe Christiano extitisse Reges, qui tam bene de Pontifice meriti sint, quàm Anglicani. Parum putarunt, si in Ecclesiastico regimine illi parerent. Ipsum regnū, etiam in temporalibus, feudatarium illi fece-

fecerunt. Fatetur hoc Henricus 2. in Epist. ad Alexandrum 3. iam citata, his verbis; *Vestræ Iurisdictionis est regnum Angliæ: & quantum ad feudatarij iuris obligationem, vobis duntaxat obnoxius teneor & obstringor.*

8. Multò fusius id persequitur Polydorus Virgilius libro 4. historiæ Anglicanæ, vbi de INA Rege sic scribit: *Officia eius Regis, pietatis plena, infinita produntur: & illud inprimis, quod Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecerit, singulis argenteis nummis, quos denarios vocant, in singulas domos impositis. Fecit idem, eius exemplo, vt opinor, ductus, Offa Merciorum Rex, qui non multo post id tempus regnauit. Fuit is annus salutis circiter 740. Hoc vectigal, prout quidam scribunt, auxit postea Atulphus Rex, qui vt proximo libro demonstrabitur, totius ferè Insulæ imperium tenuit. Omnis Anglia hoc tempore (* nimirum sub Henrico 8.*) istuc vectigal pietatis & religionis causa, Romano Pontifici pendit domesticatim collatum, & nummi illi argentei vocantur vulgo denarij D. Petri, quos Pontificius quæstor, quem non inscienter collectorem nuncupant, exigit. Nos hanc olim quæsturam aliquot per annos gessimus, eiusq;*

muneris obeundi causa, primum in Angliam venimus.

9. Magnum teſtimonium. Ex quo colligimus, Reges Angliæ, non alia, quam pietatis & religionis cauſa, ſuum regnum feciſſe Pontifici vectigale. Sanè ſi Rex Iacobvs volebat ſuorum anteceſſorum veſtigiis inſiſtere: cur hos Reges, qui à pietate & religione commendantur, imitatus non eſt? cur, inquam, ab horum pietate & religione tam longè abcedit? Cur, cum illi, tam in temporalibus, quàm Eccleſiaſticis, Pontifici ſe ſubmitterent; ipſe in vtriſq; illum abiicit & contemnit? Et quod magis mirum eſt, cur aliis quoque Regibus, vt idem faciant, conatur perſuadere?

10. Ex dictis ſic infero: ſi in hoc negotio, præſcriptioni locus eſſet, ea nobis potius faueret, quam Regi. Ab antiquis enim temporibus, vt iam oſtenſum eſt, vſq; ad Henricum 8. Eliſabethæ parentem, tota Anglia quotannis ſolita eſt Romano Pontifici dare vectigal, in recognitionem ſupremæ ipſius Iuriſdictionis eccleſiaſticæ: Ergo hoc ſuo facto, tam longa conſuetudine præſcripto, ſatis teſtatur, Pontifi-

cem

çem esse Primatem Ecclesiæ vniuersalis, atque adeo Anglicanæ.

CAPVT VII.

An Rex ex propria doctrina possit Primatum suum defendere?

1. INuenio duo principia in libello Regis, quæ si vera sunt, Primatum suum tueri non potest. VNVM est (in quo conuenit cum Bellarmino) quod, qui habet Primatum Ecclesiæ, possit creare & deponere Episcopos: dare illis iurisdictioné & auferre. Vnde Bellarminus, quia vult Pontificem habere primatum totius Ecclesiæ, consequenter dicit, Pontificem in tota Ecclesia posse id facere. Rex vero, quia putat vnumquemque Regem in suo regno, & Imperatorem in suo Imperio, habere primatum Ecclesiæ: consequenter dicit, vnumquemq, Regem in suo regno, & Imperatorem in suo Imperio posse creare Episcopos & deponere: dare Iurisdictionem & auferre. Quod autem Rex Angliæ ita sentiat, patet ex ipsius

verbis. Sic enim habet in monitoria præfatione: *Primum illud videamus, quàm longè Imperatores atque Reges, qui superioribus sæculis religiosè Christianeq́; vixerunt, ab eo abfuerint, vt Ius in se aliquod Pontifici esse crederent: cùm contrà, Papas ipsi creauerint, in ordinem redegerint, adeoq́; de sede deiecerint.* Quibus verbis conatur ostendere, Pontifices olim non habuisse Primatum Ecclesiæ suprà Reges & Imperatores: sed hos potius habuisse supra illos. Quare? quia potuerunt creare, in ordinem redigere, & de sede deiicere Pontifices. Et paulò post: *Sed & per ætates complurimas certum ius ac inuiolatum apud Imperatores mansit, Romanos Pontifices creandi.* Et in Apologia id confirmat exemplo Regum Veteris Testamenti, *qui*, inquit, *exauthorauerunt summum Pontificem, aliumq́; in eius locum subrogauerunt. In summa, cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticum regimen quoquo modo pertinuerunt.* Eodem modo loquitur Sacellanus Regis in Tortura Torti. *Ad regem*, inquit, *pertinet, Pontificem exauthorare, & in locum Abiathari Sadocum surrogare. Facit hoc, credo, ad primatum Regis.*

2. Alte-

2. Alterum Principium Regis eſt (in quo diſſentit, non ſolum à Bellarmino, ſed etiam à ſeipſo, vt videbimus) quod Epiſcopi omnem ſuam iuriſdictionem immediatè accipiant à Deo. Sic enim habet in monitoria præfatione: *Epiſcopos eſſe in Eccleſia debere, tanquam Inſtitutionem Apoſtolicam, ac ordinationem; proinde diuinam; contra Puritanos, contraq́ Bellarminum ſemper ſenſi, qui negat Epiſcopos à DEO immediatè ſuam Iurisdictionem accepiſſe. Sed nihil mirum, à Puritanis eum ſtare, cùm Ieſuitæ nihil aliud, quàm Puritanopapiſtæ ſint.* Hic duo obiter notanda ſunt. Vnum eſt, quod ſermo ſit de Iuriſdictione exteriori, de qua etiam quæſtio noſtra eſt. Hanc enim Bellarminus vult immediatè conferri à Pontifice; non autem poteſtatem ordinis, vel Iuriſdictionis interioris, vt patet l. 4. de Pontifice cap. 24. & 25. Alterum eſt, quod Bellarminus, cum agitur de hac iuriſdictione Epiſcoporum, nullo modo conſentiat cum Puritanis, vt hic falſo illi affingitur. Nam Puritani duo docent. 1. Hanc iuriſdictionem conferri à populo vel magiſtratu ſæculari. 2.

Æqua-

Æqualem esse in Episcopis & aliis Ecclesiæ ministris. Tollunt enim omnem ordinum distinctionem, & hierachiam Ecclesiasticam; & in omnibus volunt esse æqualitatem & paritatem. Hoc fatetur Rex in monitoria præfatione, his verbis; *Et quo studio in Episcoporum & Ecclesiasticæ hierarchiæ defensionem semper incubùi, eodem in confusam illam Anarchiam & Parilitatem Puritanorum inuectus sum.* Et infra; *Egone Puritanus, qui suam Episcopis dignitatem restitui, & æqualitatem illam popularē repressi?* At Bellarminus in vtroque puncto ab iis dissidet. Nam PRIMO, non vult iurisdictionem Ecclesiasticam conferri à populo, vel magistratu sæculari: sed immediatè à Pontifice, mediatè verò à Deo, vt disertè fatetur lib. 4. de Pontifice c. 25. in solutione quartæ obiectionis. *Vtrumq́;,* inquit, *tam ordo, quam iurisdictio, à Deo confertur: sed ordo immediatè, iurisdictio mediate.* SECVNDO, vult Episcopos in hac potestate & iurisdictione, superiores esse aliis Sacerdotibus, qui Episcopi non sunt; & quidem iure diuino. Sic enim habet lib. 1. de Clericis ca. 14. *Ecclesia Catholica distinctionem agnoscit, & docet iure diuino Episco-*

Episcopatum presbyterio maiorem esse, tum ordinis potestate, tum etiam Iurisdicti ne. Et hoc probat authoritate Concilii Tridentini, & variis argumentis. Itaque toto, quod aiunt, cœlo distat à Puritanis. Sed hæc obiter. Nunc ad rem.

3. Ex his ergo duobus principiis, quæ ex libello Regis desumpta sunt, conficio hunc syllogismum, contra Regem: Qui habet Primatum Ecclesiæ, potest dare & auferre Iurisdictionem Episcopalem, quibus vult, iuxta secundum Principium: At Rex Angliæ non potest dare & auferre Iurisdictionem Episcopalem, quibus vult: Ergo Rex Angliæ non habet Primatum Ecclesiæ in Anglia. Minorem probo ex primo principio, quia Episcopi omnẽ suam iurisdictionem accipiunt immediatè à Deo: Ergo non accipiunt illam immediatè à Rege: Ergo Rex non potest illam immediatè dare: Ergo nec auferre.

4. Hinc duo infero. PRIMVM est, quod Rex sibi ipsi contrarius sit. Nam vno loco dicit, iurisdictionem Episcopalem immediatè accipi à Deo: altero, eandem dari & auferri immediatè à Rege; quæ duo non cohærent. Vel ergo Rex non po-

test illam dare & auferre; & sic non habet primatum Ecclesiæ: vel si potest, falsum est, quod contra Bellarminum dixit, Iurisdictionem Episcopalem immediatè à Deo conferri. Posterius est, quod Bellarminus, quem Rex oppugnat, consequenter locutus sit; quod Rex facere non potuit. Dixit enim Pontificem habere Primatum Ecclesiæ, & posse dare & auferre Iurisdictionem Episcopalem. Dixit etiam hanc Iurisdictionem esse quidem à Deo, non tamen immediatè ab eo conferri, sed mediante Pontifice. Hæc autem optimè cohærent.

5. Ex omnibus, quæ hactenus disputata sunt, ita concludo; Rex Angliæ, nec iure naturali, nec iure diuino Veteris Testamenti, nec iure diuino Noui Testamenti, nec iure ciuili aut canonico, nec consensu doctorum hominum, nec titulo legitimæ præscriptionis, nec ex principiis propriæ doctrinæ, potest habere Primatum Ecclesiæ in Anglia: Ergo nullo modo potest eum legitimè habere. Facessant igitur Sacellanus & similes adulatores, qui contrarium illi persuadent.

Capvt VIII.

Quod sit ergo officium Regis circa Ecclesiam?

1. OStendi hactenus prolixè, Reges & Principes sæculares non habere Primatum seu iurisdictionem exteriorem in Ecclesia, ac proinde sua authoritate nō posse Ecclesiam regere, synodos conuocare, lites & controuersias fidei dirimere, Ecclesiæ ministros creare vel deponere, contumaces excommunicare; sed hæc omnia ad Episcopos & Ecclesiæ prælatos diuino ac humano iure pertinere. An igitur Regibus in regimine Ecclesiastico nihil reliquum est? An planè ab hac cura exclusi & immunes sunt? Dicam paucis, quod res est: & dabo Cæsari, quæ Cæsaris sunt: Deo, quæ Dei.

2. Ac Primvm illud statuendum est contra Politicos, Reges & Principes Christianos non ita debere sua regna ac prouincias administrare, vt omnem religionis & Ecclesiæ curā abiiciant, tanquā nihil ad se pertinentem, & vsurpent illud Donatistarū: *Quid Imperatori cum Ecclesia?*

quod

quod tantopere reprehendit Augustinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 92. Hoc enim & sacris literis, & bonorum Regum exemplis, & rationi ipsi contrarium est. Laudantur in sacris literis Dauid, Ezechias, Iosaphat, Asa & Iosias, quod cultum ac religionem Dei, vel promouerint, vel restaurarint. Eorum exemplum in nouo Testamento imitati sunt Constantinus Magnus, Thedosius, Arcadius, Honorius, Carolus Magnus, Ludouicus, & alii. Contra verò, non solum reprehensi, sed etiam puniti sunt, qui religionem & fidē contempserunt, vt Ieroboam, Achab, Achaz, Amon. Et ratio est, quia Reges, qui in sublimi potestate positi sunt, sicut ipsi ab inferioribus iure honorantur; sic Deum ipsum, à quo potestatem consecuti sunt, & cui iure naturæ subiiciuntur, merito honorare debent, & ipsius gloriam ac maiestatem vbique propagare. Vnde AGAPITVS ad Iustinianū Imperatorem: *Honore quolibet sublimiorem cum habeas dignitatem, O Imperator: honora super omnes, qui hac te dignatus est, DEVM: quoniam iuxta similitudinem cœlestis regni, tradidit tibi sceptrum terrenæ potestatis, vt homines e-*

doceres

doceres iusti custodiam, & eorum, qui quasi canes aduersus ipsam rabiunt, insectareris latratum, tum ipsius obtemperando legibus, tum subditos tibi regendo pro iure.

3. SECVNDO statuendum est, eosdem Reges & Principes Christianos, nullo modo in suis regnis ac prouinciis debere admittere libertatem fidei ac Religionis, si impedire eam possint. Hæc enim libertas planè illicita, & Christianæ doctrinæ contraria est. Nam vt alibi dixi, multa in Euangelio sunt, ex quibus constat, CHRISTVM vnam fidem mandasse; variam ac multiplicem prohibuisse. Ac PRIMO, voluit vnam tantum esse Ecclesiã, vnum ouile, vnum pastorem, vnum baptismum. Hæc autem sine vnitate fidei consistere non possunt. SECVNDO, voluit discipulos suos attendere à falsis prophetis: at in multiplici religione necesse est, alios esse veros, alios falsos prophetas. Ergo, si hi excludendi sunt; fides vna retinenda est, varia explodenda. TERTIO, voluit Ecclesiam suam esse perpetuam, cui omnes inferorum potestates resistere non possint. At perpetua esse non potest, si vna omnium fides non sit; quod ipse testatur

Lucæ 11. 17. *Omne regnum in ſeipſum diuiſum deſolabitur.* Apoſtoli diſertis verbis idem confirmant. Rom. 16. 17. *Rogo autem vos fratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones & offendicula, præter doctrinam, quam vos dedicistis, faciunt; & declinate ab illis.* Galat. 1. 8. *Licet nos aut Angelus de cælo Euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit.* 1. Corinth. 1. 10. *Obſecro vos fratres, vt id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata.* 1. Corinth. 14. 33. *Non enim eſt diſſenſionis DEVS, ſed pacis.* Epheſ. 4. 5. *Vnus dominus, Vna fides, Vnum baptiſma.* Heb. 13. 9. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Vides, quam ſeriò, quam ſolicitè & grauiter hortetur Apoſtolus, vt vnitatem fidei retineamus. Quod non faceret, ſi libertas indulgeri poſſit. Plura in hanc ſententiam dicta ſunt in Diſputatione, *De fide hæreticis ſeruanda*, ca. 10. Nunc illud ſolum addo ex Auguſtino epiſt. 66. *Quæ eſt peior mors animæ, quam libertas erroris?*

4. Quid ergo facient Reges circa Eccleſiam & religionem, ſi neque curam illius omnino reiicere, nec etiam libertatem indulgere poſſunt? Dicam verbo.

Debent

Debent illam tueri ac defendere, non vt *Domini*, ſed vt *miniſtri*: neque vt *Iudices*, ſed vt *executores*. Hoc olim fecerunt Chriſtiani Principes: Hoc verbo teſtati ſunt. *Carolus* Magnus, vt alioꝰ omittam, apud Sigonium l. 4 de regno Italiæ, ſic ait; *Si Eccleſiarum Dei ſeruis magnificentiam noſtram impertimus, eorumq́; ſtudiis libenter obſequimur: id nobis ad Auguſtalis excellentiæ culmen proficere credimus.* Si, inquit, obſequimur Eccleſiarum Dei ſeruis. Obſequium offert; non arrogat ſibi primatum. Vult eſſe *miniſter* in defenſione Eccleſiæ, non *Dominus*.

5. Idem *Carolus*, cum à *Leone* Papa coronam Imperii accepit, hac formula iuriſiurandi vſus eſt; *In nomine Chriſti ſpondeo atque polliceor ego N. Imperator coram Deo & B. Petro Apoſtolo, me protectorem ac defenſorem fore huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in omnibus, quatenus diuino fultus fuero adiutorio, prout ſciero poteroq́;.* Refert Sigonius loco citato.

6. Et iam pridem vſu receptũ eſt in *Francia, Hiſpania, Anglia, Polonia, Hungaria*, vt ſimili iuramento obſtringant ſe Reges,

& nominatim promittant, defensuros se Ecclesiam ac religionem, eiusq; prælatis debitam reuerentiam & subiectionem præstituros. Neq; hoc quicquam derogat ipsorum maiestati: imo perhonorificum est. Rectè AMBROSIVS epist 32. ad Valentinianum Iuniorem; *Quid est*, inquit, *honorificentius, quam vt Imperator dicatur filius Ecclesiæ? Imperator enim bonus, intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est.* Et Theod. Italiæ Rex ad Ioannem Pontificem: *Sum quidem Iudex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus. Nam tunc ista rectè gerimus, si à vestris regulis minimè discedamus.*

7. Non ibò longius in hoc genere. Satis, opinor, iam constat, quam curam circa Religionis & Ecclesiæ defensionem habere debeant Reges & Principes sæculares. Hoc addo, non deesse exempla huius rei, etiam hoc tempore, præsertim in Francia, Hispania, Polonia, Belgio, Germania, Italia.

Secun-



Secunda Pars Refutationis.

DE ERRORIBVS ET PARADOXIS REGIS Angliæ.

REx in monitoria præfatione, *Catholicæ fidei defenſorem* ſe appellat: quo titulo HENRICVS octauus, propter defenſã contra Lutherum Eccleſiam Romanam, à LEONE Pontifice ornatus fuit. At quo iure, IACOBVS, Henrici ſucceſſor, eundem ſibi vendicet, non video. Primo, quia longe aliter agit, quam Henricus. Non enim defendit Romanam Eccleſiam contra Lutherum, vt ille: ſed eam cum Luthero oppugnat. Secundo, quia in ſua præfatione, vbi hunc titulum vſurpat, multos habet errores circa fidem, multa paradoxa. ERRORES ſunt hi. 1. Damnandam eſſe interceſſionem Sanctorum, Miſſam priuatam, communionem ſub vna ſpecie, Tranſubſtantiationem, adoratio-

nem Christi in Eucharistia, thesaurum Ecclesię. 2. Reliquiarum & imaginum cultum esse intolerabilem idololatriam. 3. Nullum esse Purgatorium, nec satisfactiones pro defunctis. 4. Petrum non fuisse Vicarium Christi, nec habuisse primatum Ecclesiæ. 5. Papam esse Antichristum. 6. Veram crucem Christi, in qua ipse pependit, non esse adorandam. De his & similibus, quia sæpè à nostris refutati sunt, nihil dicam.

2. PARADOXA sunt hæc. 1. Spiritum sanctum esse Vicarium CHRISTI. 2. Regem esse Vicarium Dei, tam in Ecclesiasticis, quam in temporalibus. 3. Henoch & Heliam ante CHRISTI aduentum fuisse in cœlo cum corporibus glorificatis. 4. Non habendos esse pro Christianis, qui credunt Henoch & Heliam ab Antichristo interficiendos. 5. per duos testes in Apocalypsi, intelligi Vetus & Nouum Testamentum. 6. Beatam Virginem MARIAM ita perfundi gaudio cœlesti, vt de nobis non possit cogitare. 7. Vnumquemque debere super certâ suâ scientiâ fundamentum fidei collocare. 8. Si Conciliū generale conuocandum esset, excludi debere

bere Iesuitas & Puritanos. De his nouis, & vix vnquam auditis Paradoxis, breuiter agendum est hoc ordine.

CAPVT I.

De Vicario Christi.

1. CHRISTVM esse Monarcham & supremum caput Ecclesiæ, fatetur Rex. Et rectè. Nam scriptura apertè id docet. Ephes. 1. 23. *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam.* Et Ephes. 5. 23. *Vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ.* Et Coloss. 1. 18 *Ipse est caput corporis Ecclesiæ.* Et alibi sæpius.

2. Quæstio est, an habeat aliquem Vicarium, qui illius vices in Ecclesiæ regimine suppleat? Catholici docent, Pe-

trum & ſucceſſores eius id præſtare. LVTHERANI & CALVINISTÆ negant, quia alioqui ſequeretur, inquiunt, Eccleſiam habere duo capita, nempe CHRISTVM & Pontificem : ac proinde monſtroſam eſſe. REX ANGLIAE, in monitoria præfatione, vtriſque ſe opponit. Vult quidē aliquem eſſe Vicarium CHRISTI in Eccleſia, quod eſt contra Lutheranos & Caluiniſtas: non tamen eſſe Petrum cum ſuis ſucceſſoribus, quod eſt contra Catholicos: ſed eſſe Spiritum ſanctum, quod eſt nouum commentum.

3. Hic primum quæro, propriè an impropriè loquatur Rex, cum hoc ait? Si propriè, errat; ſi impropriè decipit. Vtrumque oſtendo. Et incipio à poſteriori. Nam ſi impropriè loquitur, erit hic ſenſus; *Petrus non eſt impropriè Vicarius CHRISTI: Spiritus ſanctus eſt impropriè Vicarius CHRISTI.* At hoc non venit in controuerſiam inter nos & aduerſarios. De Vicario propriè dicto, vtrinque diſputamus. Igitur rex, qui relicto ſtatu controuerſiæ, aliud reſpondet, quam quod in quæſtione eſt, non ſyncerè agit cum Lectore, ſed fallit ac decipit.

Si

4. Si autem propriè loquitur, erit hic sensus; *Petrus propriè non est Vicarius Christi: Spiritus sanctus propriè est Vicarius Christi.* At hic duplex error est. Alter de Petro, quem alio loco refutabimus: alter de Spiritu sancto, qui hoc vno argumento refelli potest. Vicarius proprè loquendo, minor seu inferior est eo, cuius est Vicarius: si ergo Rex dicit, spiritum sanctum esse propriè Vicarium Christi, necesse est eum dicere, spiritum sanctum esse minorem Christo. Hæc autem est hæresis Macedoniana. Rex ergo hæreticus est, si hoc dicit. Quod autem Vicarius propriè loquendo, minor sit eo, cuius est Vicarius, certum est ex communi hominum vsu & conceptu, non solum apud Catholicos, sed etiam apud aduersarios. Nam quando Caluinus ait, *Christũ esse vicariũ Dei patris:* Caluinistæ interpretantur hoc de Christo secundum humanitatem, non autem secundum diuinitatem. Et quare obsecro? Ne cogantur concedere, Christum secundum diuinitatem minorem esse Patre, quæ est hæresis Ariana. Supponunt ergo Vicarium propriè loquendo, minorem esse eo, cuius est Vicarius. Vide Con-

radum Vorſtium Caluiniſtam in ſua Apologia diſp. 2. §. *57*.

5. Addam duo dilemmata. *Vnum*; Vel Spiritus ſanctus eſt propriè Vicarius CHRISTI ſecundum humanitatem, vel ſecundum diuinitatem. Si prius, ſequitur Spiritum ſanctum eſſe minorem CHRISTO homine, quod eſt valdè abſurdum. Si poſterius, ſequitur CHRISTVM ſecundum diuinitatem eſſe caput Eccleſiæ, quod etiam abſurdum eſt. Nam quatenus eſt caput Eccleſiæ, non habet regnum temporale, vt fatetur Rex Angliæ, ex illo Ioan. 18. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Habet autem regnum temporale, quatenus eſt DEVS: Ergo quatenus DEVS eſt, non eſt caput Eccleſiæ. Vnde Auguſtinus l. 1. Trinit. cap. 12. *Chriſtus ſecundum formam Dei, primogenitus omnis creaturæ: ſecundum formam ſerui, caput corporis Eccleſiæ*.

6. ALTERVM: Vel Spiritus ſanctus eſt propriè Vicarius CHRISTI in externo regimine Eccleſiæ, vel in interno. Non prius, quia non apparet fidelibus in externa & viſibili ſpecie: nec facit ea viſibiliter, quæ fecit CHRISTVS in mortali

carne.

carne. Non n. administrat Sacramenta: non habet conciones in publico; non increpat subditos delinquentes. Nec posterius, quia licet hæc omnia faciat occulta quadam vi, nempe per internam illuminationem, sanctificationem & increpationem: id tamen non sufficit, vt propterea dicatur esse propriè Vicarius Christi. PRIMO, quia etiam in Veteri Testamento illuminabat Prophetas, sanctificabat Patriarchas, increpabat peccatores: Et tamen non erat tunc propriè Vicarius Christi. SECVNDO, quia is propriè censetur fungi officio Vicarii, qui præstat ea nomine Principis, quæ à Principe, cum præsens est, præstari solent. At Christus, cum præsens erat, visibiliter administrabat Ecclesiam: Ergo Spiritus sanctus, qui hoc non facit, non est propriè Vicarius Christi. TERTIO, quia illuminatio, sanctificatio, & increpatio, cum sint opera Trinitatis ad extra (vt loquuntur Theologi) non magis conueniunt Spiritui sancto, quam aliis personis: Ergo nulla causa est, cur in huiusmodi operibus, Spiritus sanctus sit potius Vica-

rius

rius Filii, quam Pater, aut Filius ſit vicarius Spiritus ſancti.

7. DICET fortè Rex, iſta opera eſſe quidem toti Trinitati communia; ſed tamen per quandam accommodationem tribui Spiritui ſancto, iuxta illud tritum axioma: *Potentia Patri, Sapientia Filio, Sanctificatio Spiritui Sancto appropriatur.* At hæc reſponſio ſeipſam deſtruit. Nam illuminatio propriè pertinet ad Sapientiam. Si ergo Sapientia Filio accommodatur, vt in reſponſione dicitur: neceſſe eſt, illuminationem quoq; Filio accommodari, quod eidem reſponſioni repugnat. Et ſic ſola ſanctificatio erit propria Spiritui ſancto. At hinc vlterius ſequitur, Spiritum ſanctum non eſſe Vicariũ Chriſti in ſanctificando. Si enim ſanctificare eſt proprium Spiritus ſancti, iam in eo opere nõ agit vices alterius, ſed ſuas. Quomodo ergo alterius Vicarius dici poteſt? Aut ſi poteſt, cur non ſimiliter Pater eſt Vicarius aliarum Perſonarum in creando, & Filius in illuminando?

8. Nec video, quid pro Rege adferri poſſit, niſi forte illud Ioan 15.26. *Cùm venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.*

tre. Hinc enim videtur colligi, Spiritum ſanctum miſſum eſſe à *Christo,* vt vicarius ei eſſet. At non rectè inde colligitur. Non enim à ſolo Filio, ſed à Patre quoq; miſſus eſt, iuxta illud Ioan. 14. 26. *Paracletus autem Spiritus ſanctus, quem mittet Pater, in nomine meo, ille vos docebit omnia.* Si ergo propter miſſionem à Filio, dicendus eſſet Vicarius Filii; cur non ſimiliter propter miſſionem à Patre dici poſſet Vicarius Patris? quod tamen Rex non vult.

9. Occurri poteſt, non ideò præciſè Vicarium appellari, quia mittitur: ſed quia mittitur, vt ſuppleat locum mittentis. Tametſi ergò mittatur à Patre & filio, non tamen vtriuſq; appellari Vicarium, ſed ſolius Filii, quia non mittitur, vt ſuppleat locum vtriuſq;, ſed ſolius Filii. At hoc iam refutatum eſt. Oſtendi enim, nec in externo, nec in interno regimine, propriè ſupplere illius locum. Si ergo nec ratione miſſionis, nec ratione officii, poteſt appellari Vicarius Chriſti: nulla ratione appellari ita poteſt. Et hoc ipſum eſt, quod contendimus.

10. Loquor autem propriè. Negari enim non poteſt, Spiritum S. impropriè ſaltem

vocari

vocari aliquo modo posse Christi Vicarium, quia post mortem & discessum Christi, multa per inspirationem docuit Apostolos, quæ Christus volebat eos scire. Et hoc sensu dixit Tertullian. in lib. de præscriptionib. c 13. *Regula fidei est, Christum in cælos receptum sedere ad dextram Patris: misisse vicariam vim Spiritus S. qui credentes agat.*

CAPVT II.

De Vicario Dei.

1. REx Angliæ, sicut ait Spiritum sanctum esse Vicarium CHRISTI in Ecclesia, non tamen in politia temporali, quam CHRISTVS non habuit; sic vult vnumquemq; Regem in suo regno, Vicarium esse DEI, non modo in temporalibus, sed etiam in Ecclesiasticis; & quidem suprà Episcopos & Pontifices. Hinc in sua monitoria præfatione ait: *Nostrum est prouidere, qui in terris Dei vicarij sumus.* Itemque; *Nam neq; me Pontifice vlla ex parte inferiorem esse credo, pace illius dixerim.*

2. Vnde sequitur, duos esse Vicarios in Anglia, nempe Spiritum sanctum & Iacobum

bum Regem: hunc quidem Dei: illum autem Christi: alterum in sæcularibus & Ecclesiasticis simul: alterum in solis Ecclesiasticis. Quod dupliciter refelli potest. Primo, Quia inde efficitur, Regem Angliæ maiorem esse Spiritu sancto, ratione officii. Hoc sic ostendo. Qui est Vicarius Dei in sæcularibus & Ecclesiasticis simul, maior est eo, qui est in solis Ecclesiasticis. At Rex dicit, se in vtroque genere esse Vicarium Dei: & Spiritum sanctum in altero tantum esse Vicarium Christi: Ergo in officio Vicarii, facit se maiorem Spiritu sancto.

3. Secvndo: Si Rex in Primatu Ecclesiæ supra Apostolos & Episcopos ponendus est, quæro, quem ordinem & locũ in hierarchia ecclesiastica sortiri debeat? An immediatè post Christvm? At sic esset supra Spiritum sanctum, quem Christi Vicarium esse vult. An potius post Spiritum sanctum, & tamen supra Apostolos & eorum successores, ita vt medius inter hos & illũ sit? At Spiritus sanctus immediatè docet Apostolos, & illis immediatè promissus est, vt fatetur Rex his verbis: *Nec Christus, antequam in cælum ascenderet,*

polli-

pollicitus est, se Petrum, qui Apostolos dirigeret ac doceret, relicturum; sed Spiritum sanctum se in eum finem missurum esse prædixit.

CAPVT III.

De Henoch & Helia, an sint in cœlo?

1. REx docet Henoch & Heliam per multa annorum millia fuisse in cœlo cum corporibus glorificatis. Sic enim ait; *Vt autem illi* (Henoch & Helias) *qui tot millia annorum cœli fuerunt incolæ, mortalitatis legibus soluti redeant in hanc vitam, sicut commentitium est figmentum, ita naturæ planè repugnat sanctificatorum corporum.* Vnde sequitur, si tot annorum millia fuerunt in cœlo, & cœlesti beatitudine: fuisse ibi ante Christi mortem & ascensionem. At hoc falsum planè est, & apertè contra Scripturam: quod tripliciter ostendo.

2. PRIMO: Scriptura docet, cœlum mansisse clausum toto tempore Veteris Testamenti, vsque ad Christi passionem. Hebr. 9. 6. *In priori tabernaculo semper introi-*

troibant Sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes: in secundo autem semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua & populi ignorantia. Hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priori tabernaculo habente statum; id est, Quod in Veteri Testamento non liceret sacerdotibus ingredi sancta sanctorum; per hoc significabat Spiritus sanctus, viam cœlorum nondum fuisse tunc apertam & patefactam. Simile est illud Hebr. 10. 19. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiauit nobis viam nouam & viuentem per velamen, id est, carnem suam.* Quid clarius? Ait CHRISTVM suo sanguine parasse nobis viam nouam ad cœlum, quod antea adiri non poterat. Ad quod attendens D. Hieronymus in epist. ad Dardanum, sic scribit; *Sanguis Christi, clauis paradisi est.* Ex his ita concludo; Toto tempore Veteris Testamenti vsque ad mortem Christi clausum & inaccessibile fuit cœlum propter peccatum Adami: Ergo illo tempore, Henoch & Helias ingressi non sunt.

3. SECVNDO; non solum constat ex

ſcriptura, cœlum fuiſſe clauſum vſq; ad mortem CHRISTI, vt iam dictum eſt; ſed etiam CHRISTVM fuiſſe primum, qui illud ingreſſus eſt. Hebr. 6. 26. *Vſq; ad interiora velaminis, vbi præcurſor pro nobis introÿt Ieſus.* Hic dicitur CHRISTVS intraſſe interiora velaminis, id eſt, cœlum, tanquam præcurſor reliquorum omnium. At non fuiſſet præcurſor, ſi Henoch & Helias ante illum intraſſent.

4. TERTIO; Ex ſcriptura conſtat, omnibus ſemel moriendum eſſe, iuxta illud Hebr. 9. 27. *Statutum eſt hominibus ſemel mori.* Et Pſ. 88. 49. *Quis eſt homo, qui viuet, & non videbit mortem?* q. d. Nemo. At Henoch & Helias nondum mortui ſunt. Ergo adhuc moriendum illis eſt: Ergo non ſunt in cœlo cum glorioſo & immortali corpore. Maior negari non poteſt. Minorem concedit Rex. Et meritò. Nam de Henoch fatetur Apoſtolus Heb 11. 5. cum ait: *Henoch translatus eſt, ne videret mortem.* De Helia ſatis conſtat, quia viuus à conſpectu Heliſęi in curru ſublatus eſt per aërem, cùm ſimul ambo ſermocinarentur. 4. Reg. 2. 11.

5. Nec habet Rex quicquam pro nouo ſuo

ſuo Paradoxo, niſi fortaſſe illud Eccleſiaſtici 44. 16. *Henoch placuit Deo & translatus eſt in paradiſum.* Et illud 4. Regum 2.12. *Aſcendit Helias per turbinem in cælum.* Ex quibus locis videtur colligi, ambos in cœlum Empyreum translatos eſſe. At certè id non colligitur. Nam illud: *Translatus eſt in paradiſum*; poteſt explicari, vel de paradiſo terreſtri, in quo fuit Adam; vel de quouis alio amœno loco, qui nomine Paradiſi in Scriptura ſignificari ſolet. Similiter illud: *Aſcendit per turbinem in cælum:* rectiſſimè de cœlo aerio accipitur, ſicut & illud Pſal. 8. 9. *Volucres cæli, & piſces maris.* Non ergo magis conuinci poteſt Heliam, quàm volucres, eſſe in cœlo beatorum.

6. In quem ergo locum translati ſunt, inquies, ſi non in cœlum beatorum? Aliqui exiſtimant in paradiſum terreſtrem, ex quo Adam expulſus eſt, vt D. Thomas 3. p.q.49. art. 5. ad 2. vbi ait: *Henoch raptus eſt in paradiſum terreſtrem, vbi cum Helia ſimul creditur viuere, vſq; ad aduentum Chriſti.* Alii, quia putant paradiſum illum, tempore diluuii, fuiſſe aquis obrutum & deſtructum; dicunt eos in alio quodam

amœno loco verſari. Nihil certi eſt, niſi quod in cœlo beatorum non ſint. Nec mirum eſt, nos hoc ignorare. Multa alia ignoramus. Neque nos ſoli. An non fatetur Apoſtolus de ſeipſo, neſcire ſe, in corpore, an extra corpus, raptus fuerit in paradiſum? An non teſtatur Scriptura, neminem vnquam cognouiſſe, quo loco ſepultus ſit Moyſes? An non Diuus Auguſtinus l. 2. de peccato Originali cap. 23 proponit varias quæſtiones, quas ait à nobis certo definiri non poſſe? Inter quas etiam eſt illa, de qua nunc agimus, *vbi locorum ſint Henoch & Helias?* itemq; illa, *Vbi fuerit Mathuſalem tempore diluuij: cùm conſtet non fuiſſe in arca Noe?* Et ſanè dicant, qui omnia ſcire ſe arbitrantur, ſi Helias raptus fuit in cœlum beatorum, vt ipſi volunt; quis fuerit baiulus litterarum, quas, poſtquam raptus eſt, ſcripſit ad Regem Iuda? vbi chartam & atramentum nactus ſit? an currus & equi, quibus eò vectus eſt, adhuc maneant in cœlo? & quo pabulo ibi veſcantur?

7. AT obiici poteſt: Si duo illi viri, Henoch & Helias, non ſunt in cœlo cum corpore immortali: neceſſe eſt eos alibi viue-

viuere in corpore mortali. Si ita eſt, ſine cibo & potu eſſe non poſſunt. Quomodo ergò ſuſtentantur? Diu. Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis & remiſſis. cap. 3. inſinuat tres ſolutiones. PRIMA eſt, ſi potuit DEVS efficere, vt Iſraelitarum veſtes & calceamenta per 40. annos non fuerint attrita in deſerto; cur nequeat efficere, vt amici ipſius conſeruentur ab interitu, ſine cibo & potu? *Altera*, ſi Helias per 40. dies potuit ambulare ſine nutrimento, ante raptum; cur non per totidem annos & ſæcula, poſtquam raptus eſt? *Tertia*, ſi Adam in paradiſo fuiſſet conſeruatus ex ligno vitæ, niſi peccaſſet; cur non Henoch & Helias, qui putantur eſſe in eodem loco, & veſci de eodem ligno?

CAPVT IV.

An Henoch & Helias ſint interficiendi ab Antichriſto?

1. REx ait ſe non habere pro Chriſtianis eos, qui credunt Henoch & Heli-

Heliam verè interficiendos esse ab Antichristo. *Hoc*, inquit, *qui credat, (DEVM testor) non modo pro magni nominis Theologo, sed ne pro Christiano quidem habeam.* At hoc credunt antiqui Patres. An igitur pro Christianis habendi non sunt? Nimis rigida hæc censura est. Si diceret, se non credere, Henoch & Heliam interficiendos esse ab Antichristo; esset aliquo modo tolerabile. At dicere, non habendos pro Christianis, qui id credunt; quid aliud est, quàm affirmare, habendos esse pro Ethnicis & infidelibus?

2. Sanè antiqui Patres, qui id credunt, meliori fundamento nixi sunt, quàm Rex, qui id negat. Nam hic non alio niti potest, quàm quod putet Henoch & Heliam esse in cœlo beatorum cum corpore glorioso & immortali. Inde enim sequitur, non amplius mori aut interfici posse. At hoc fundamentum apertè falsum est, vt paulò antè ex Scriptura ostendi. PATRES verò, qui contrarium sentiunt, fundantur in illo Apocalyps. 11. 3. *Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis.* Et infrà; *Et cum finierint testimonium suum,*

bestia

bestia quæ ascendit de abysso, faciet aduersus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. Et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, vbi & Dominus eorum crucifixus est. Et infrà: *Et post tres dies & dimidium, spiritus vitæ à DEO intrauit in eos & steterunt super pedes suos, &c.* Ex quibus verbis tria colligi possunt. 1. Tempore Antichristi venturos duos testes, qui amicti saccis, Christi fidem & doctrinam publicè profiteantur. 2. Eos hoc nomine ab Antichristo interficiendos. 3. Post tres dies & dimidium reuocandos ad vitam, & in cœlum ascensuros.

3. Quod autem hi duo testes futuri sint Henoch & Helias, probant Patres ex antiqua traditione, & variis Scripturæ testimoniis. Et loquuntur de hac re, tanquam certa & explorata. Arethas in illum locũ sic scribit. *Fertur ex traditione Præconum Christi, quod inuariabiliter in Ecclesia recipitur, ipsum quoq; Henoch venturum cum Helia Thesbite. Venient enim ambo, vt protestentur ijs, qui tunc erunt, ne fallacibus Antichristi signis fidem adhibeant.* Et Tertullianus in lib. de anima. cap. 28. *Translatus est Henoch*

& Helias, nec mors eorum reperta est, dilata scilicet. Cæterùm morituri reseruantur, vt Antichristum sanguine suo extinguant. Et Diu. Ambrosius; in 1. Cor. 4. *Henoch & Helias vltimo tempore futuri sunt Apostoli. Mitti enim habent ante CHRISTVM ad præparandum populum DEI, & muniendas omnes Ecclesias ad resistendum Antichristo: quos & persecutiones pati, & occidi, lectio Apocalypsis testatur.* Et D. Hieronymus in Epist. 148. ad Marcellam: *De Henoch autem & Helia, quos venturos Apocalypsis refert, & esse morituros, non est istius temporis disputatio.* Et D. Augustinus lib. 20 de Ciuitate DEI. cap. 29. *Per hunc Heliam magnum mirabilemq; Prophetã, vltimo tempore, Iudæos in Christum credituros esse, celeberrimum est in sermonibus cordibusque fidelium* Vocat fideles: & Rex non habeat eos pro Christianis? Similia scribunt Gregorius, Prosper, Isidorus, & alii.

4. Nunc quæro, si omnes hi Patres, & quoquot eorum sententiam secuti sunt, non fuerunt Christiani, vt Rex vult: quinam ergo fuerunt Christiani eo tempore, quo illi vixerunt? Vel aliqui, vel nulli, necesse est. Si nulli, nulla fuit Ecclesia

CHRI-

CHRISTI. Vnde ergo nos nati & educati in CHRISTO ſumus? Si aliqui, quinam illi fuerunt, ſi prædicti Patres non fuerunt?

5. OBIICIET Rex, non omnes antiquos Patres ita ſenſiſſe. Aliquos per duos illos teſtes intellexiſſe Heliam & Ieremiam; nonnullos Heliam & Moſen. Fateor. Sed non iuuat hoc cauſam Regis. *Primò*, quia Patres, qui nobiſcum ſentiunt, multò plures ſunt, & maiorem authoritatem habent. Eos autem damnare, & nolle pro Chriſtianis agnoſcere, magna temeritas eſt. *Secundò*, quia reliqui, qui pauciſſimi ſunt, non damnant horum ſententiam, vt Rex facit: ſed ſolum putãt ſuam eſſe probabilorem. *Tertiò*, illi ipſi, qui aliter ſentiunt, tametſi negent Henoch, aiunt tamen Heliam interficiendum eſſe. Ergo ſaltem ex ea parte, non minus, quam alii, damnantur à Rege, & pro Chriſtianis haberi non poſſunt. An igitur omnes pro Ethnicis cenſeri debẽt, & ſolus Rex Chriſtianus eſt?

6. Sed video, quid reſpondeat. Nimirum ſe, cùm dixit pro Chriſtianis haberi non poſſe, qui credunt Henoch & Heli-

am interficiendos ab Antichristo: de iis tantum intellexisse, qui hoc tempore viuunt: non de antiquis Patribus: Eos, tametsi in eodem errore fuerint, excusari posse per ignorantiam. Sic enim habet: *Sed nimis anxiè studioseq́; hanc futilem & sanè anilem fabulam* (nempe de Henoch & Helia interficiendis) *refutaui, cui tantum abest, vt credam: vt contra, isto tam erudito sæculo, hoc qui credat (DEVM testor) non modo pro magni nominis Theologo, sed ne pro Christiano quidem habeam. Veteribus autem Theologis, si qui in hac parte errauerint, æquior sum, propter rationem, quam suprà memoraui.* Est autem hæc ratio, quam suprà memorauerat: *Mirum non est, si sæpius Patres hic errent, & minus rectè multa Apocalypsis mysteria intelligant, propterea quod liber ille eorum temporibus adhuc obsignatus fuit: & licet mysterium iniquitatis iam tum ageretur, ille tamen homo peccati nondum erat reuelatus. In omnibus enim obscuris prophetiis certissima est regula, nunquam eas satis intelligi posse, vsque dum compleantur.*

7. Igitur Rex ita sentit. 1. Prophetias non posse intelligi, nisi quando completæ sunt.

tæ ſunt. 2. Prophetiam Apocalypſis de Antichriſto & duobus teſtibus, non fuiſſe completā eo tempore, quo vixerunt antiqui Patres: ac proinde non mirũ eſſe, ſi ab eis intellecta non fuerit: Et hoc modo errorem eorum excuſari poſſe. 3. Eandem Prophetiam hoc tempore completā eſſe: nunc enim veniſſe Antichriſtũ, & manifeſtum eſſe, quod ſit Pontifex Romanus; & tamen nuſquam apparere Henoch & Heliam: ideoque anilem fabulam eſſe, quicquid antiqui Patres de Henoch & Helia commenti ſunt. 4. Qui hoc tempore, in tam clara luce, adhuc credunt venturos Henoch & Heliã, non poſſe haberi pro Chriſtianis: multò minus pro Theologis. Hæc ſumma eſt.

8. SED primùm quæro, quis Regem Angliæ conſtituerit Iudicem ſuprà antiquos & recentes Theologos in cauſa fidei ac religionis? Laici de eiuſmodi rebus iudicare non debent, ſed Epiſcopi, vt ſupra oſtenſum. Deinde Iudicium hoc, non modo vſurpatum, ſed etiam temerarium eſt. Omnes enim Theologi, quotquot nunc ſunt, & olim fuerunt, eo manifeſtè damnantur. Veteres quidem erroris: mo-

moderni autem impietatis. Solus Rex cum ſuo Sacellano innocens eſt. Solus ipſe, nec errauit cum antiquis Patribus; nec cum modernis Theologis Chriſtiano nomine indignus eſt. Deniq; quis ſpiritus reuelauit Regi, prophetiam Apocalypſis iam completam eſſe? aut vnde illi conſtat, veniſſe iam pridem Antichriſtũ, & ſub nomine Romani Pontificis, orbi Chriſtiano dominari? Hæc noua portenta ſunt: ſæpe quidem audita: ſed accuratè à noſtris refutata.

CAPVT V.

De duobus teſtibus, Apoc. 11.

1. REx Angliæ, vt oſtenſũ eſt, damnat eos, qui per duos teſtes, quorum fit mentio in Apocalypſi, putant intelligendos eſſe Henoch & Heliam: & eorum ſententiam non aliter, quam *Iudaicam & anilem fabulam, aut otioſum ſomnium* interpretatur. Quid ergo ipſe ſentit? Audite Regis ſapientiam. *Iam*, inquit, *illa anili fabula refutata de duobus illis teſtibus Henoch atque Helia, reſtat, vt meam coniecturam interponam, doceamq́; quoſnam illos teſtes eſſe arbi-*

arbitrer. Arrigite aures, populi. Rex Angliæ mira dicturus eſt. Interponet ſuam, non ſententiam, ſed coniecturam. Non enim inter Patres & Epiſcopos, qui in Conciliis rem definire ſolent: ſed inter Mathematicos ſeu coniectores videtur cenſeri velle. Audite ergo, quid coniectet. *Per duos*, inquit, *hoſce teſtes, intelliguntur Vetus ac Nouum Teſtamentum*. Hoc ſic probat: illi duo teſtes interficiendi ſunt ab Antichriſto, & poſtea iterum à Deo reſuſcitandi; atqui ſacra ſcriptura Veteris ac Noui Teſtamenti à Pontifice fuit corrupta, neglecta, & quodammodo interfecta; & poſtea à LVTHERO & CALVINO fuit iterum in priſtinum honorem reſtitutâ. Ergo coniectura Regis Angliæ veriſſima eſt. Magnum, ſi diis placet, argumentum.

2. Dicam, quod res eſt. Tota hæc Regis interpretatio merito ſuſpecta eſſe debet. 1. quia noua & hactenus inaudita eſt. 2. quia nititur mera coniectura, & quidem vnius tantum hominis. Niſi forte Sacellanus coniecturæ ſocius ſit. 3. quia non poteſt eſſe à Spiritu ſancto. 4. quia corrumpit ſacram ſcripturam; imo interficit.

Hinc

Hinc sumo quatuor argumenta. *Primum* est. Omnis noua doctrina, quæ nunquam antea tradita est, & communi antiquorum Patrum consensui repugnat, meritò suspecta esse debet apud fideles : atqui doctrina Regis de duobus testibus est planè noua, nunquam antea tradita, & communi antiquorum Patrum consensui repugnat: Ergo merito suspecta esse debet apud fideles. Et hic habet locum Illud D. Hieronymi in epistola ad Pammachium & Oceanum; *Quisquis assertor es nouorum dogmatum, quæso te, vt parcas humanis auribus; parcas fidei, quæ apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos* (dicam ego, post mille sexcentos) *docere nos niteris, quod ante nesciuimus? vsq; in hanc diem, sine vestra ista doctrina Christianus mundus fuit.*

3. *Alterum.* Illa doctrina, quæ nititur merâ coniecturâ, & quidem vnius tantũ hominis, non debet anteponi doctrinæ plurimorum Patrum, quæ iam pridem à Christianis recepta est: Atqui doctrina Regis de duobus testibus, id est, duobus Testamentis, nititur merâ coniecturâ, & quidem solius Regis (aut forte Sacellani) doctri-

doctrina autem Patrum de Henoch & Helia, vel ſaltem de Moſe & Helia, iam pridem recepta eſt à Chriſtianis: Ergo huic altera anteponi non debet. *Porrò* in ſcripturis inuenio duplices coniectores: quorum alii à ſpiritu ſancto; alii ab alio ſpiritu inſtructi, diuinare ſeu coniectare ſolent. Prioris generis fuerunt Ioſeph, & Daniel. Gen. 40. 22. & Dan. 2. 24. Poſterioris, arioli, magi, & malefici apud Chaldæos, Dan. 2. 2. Si conſtaret Regem Angliæ coniectorem eſſe prioris generis, par illi fides haberetur, quæ olim Ioſepho & Danieli. At nondum hoc conſtat.

4. *Tertium.* Illa doctrina non poteſt eſſe à ſpiritu ſancto, quæ ex mera vnius hominis pendet coniecturâ. Atqui doctrina Regis pendet ex merâ vnius hominis cõiecturâ, vt ipſe fatetur: Non ergo poteſt eſſe à ſpiritu ſancto. Maiorem ſic explico. Duplex poteſt eſſe coniectura, ſeu inſpiratio, vt dictum eſt: Vna à ſpiritu ſancto; altera aliunde. Prior ſemper eſt vera, certa, indubitata; poſterior ſæpe falſa, incerta, lubrica. Prior tribuitur ſoli Deo, aut ſpiritui ſancto, non autem homini; poſte-

posterior contra, homini, non Deo tribuitur. Hoc patet ex scriptura. Nam Ioseph, Daniel, & alii prophetæ diuini, quotiescunq; ex Dei inspiratione aliquid locuti sunt, aut reuelarunt: à Deo se habere professi sunt Gen. 40. 8. *Qui dixerunt, Somnium vidimus, & non est, qui interpretatur nobis. Dixitque ad eos Ioseph; Nunquid non Dei est interpretatio? referte mihi, quid videritis.* Et Gen. 41. 15. *Cui ille ait. Vidi somnia, nec est, qui edisserat: quæ audiui te sapientissimè coniicere. Respondit Ioseph: Absque me, Deus respondebit prospera Pharaoni.* Et Dan. 2. 27. *Respondens Daniel coram Rege ait: Mysterium, quod Rex interrogat, sapientes, magi, arioli, & aruspices nequeunt indicare Regi, Sed est Deus in cælo reuelans mysteria qui indicauit tibi Rex Nabuchodonosor, quæ ventura sunt in nouissimis temporib.* Et generatim loquendo, omnes prophetæ soliti sunt dicere: *Verbum Domini quod locutus est per os meum.* Longè aliter Rex Angliæ. Non ait se loqui verbum Dei, nec coniecturam suam à Spiritu sancto esse contendit, sed ingenuè fatetur, quod res est, sui capitis coniecturam esse, ideoq; non certam, sed tantum probabilem haberi

beri vult. Sic enim loquitur: *Restat vt meam coniecturam interponam.* Et paulo post: *proponam probabiles coniecturas.* Concludo igitur coniecturam Regis non esse à spiritu sancto; sed aliunde.

5. *Quartum.* Is censetur corrumpere & occidere sacram scripturam, qui eam alio spiritu interpretatur, quam quo inspirata est: At Rex Angliæ interpretatur scripturam Apocalypsis ex merâ suâ coniecturâ: Ergo interpretatur alio spiritu, quam quo inspirata est. Minor patet ex dictis. Maior nititur tribus principiis. *Primum* est, quod sacra scriptura à spiritu sancto dictata & inspirata sit. 1. Timoth. 3. 16. *Alterum*, quod eodem spiritu, quo dictata & inspirata est, debeat intelligi seu explicari, & non alio. *Tertium*, quod Vita scripturæ consistat, non in cortice verborum, sed in vero & germano ipsius sensu. Igitur, qui vero sensu neglecto, alium quęrit, censetur vitam auferre, quod est, Scripturam interficere. At qui illam interpretatur ex mera hominis coniectura, & non ex Spiritu sancto, is neglecto vero sensu, alium quærit: Ergo censetur vitam auferre, seu interficere. Hoc autem fa-

cere Regem Angliæ, ſatis iam oſtenſum eſt

6. Præter hæc 4. argumenta, adhuc vnum addo ex conceſſione Regis in hunc modum; Concedit Rex, vt ſupra viſum eſt, hāc propoſitionem; *Quamdiu prophetia Apocalypſis de Antichriſto & duobus teſtibus ab eo interficiendis, fuit obſignata, & nondum opere completa: non eſt mirum, ſi Patres errarint in eius intelligentia & explicatione. At nunc poſtquam completa eſt, adeo planam, facilem, & certam habet intelligentiam, vt qui adhuc dubitet pro Chriſtiano haberi non poſſit.* Iam ſubſumo. Atqui ipſemet Rex, poſt completam prophetiam (vt ipſe quidem vult) adhuc dubitat de tota re: Ergo Rex, ſuo iudicio, pro Chriſtiano haberi non poteſt. Minorem probo, quia per ſolam coniecturam probabilem colligit, nomine duorum teſtium intelligi oportere Vetus & Nouum Teſtamentum. Hæc autem coniectura non facit rem certam & exploratam. De Antichriſto verò ſic loquitur; *Sanè, quod ad definitionem Antichriſti, nolo rem tam obſcuram & inuolutam, tanquam omnibus Chriſtianis ad credendum neceſſariam vrgere.* Hic diſertè fatetur,

tur, esse rem adhuc obscuram & inuolutam. Quomodo ergo paulo ante dixit, prophetiam de Antichristo completam esse, & adeo certam, vt hoc erudito sæculo dubitare nemo possit? Hæc non cohærent. Mitto alia absurda, quę in Regis interpretatione passim occurrunt.

CAPVT VI.

De Beata Maria Virgine.

1. REx in præfatione monitoria, partim benè, partim malè sentit de B. Virgine MARIA. Benè quidem, cum fatetur veram esse Dei matrem, & supra omnes beatorum hominum ac spirituum ordines ad cœlestem gloriam elatam, excepto CHRISTO. Malè verò, cum addit, eam se nostris rebus ac negotiis non immiscere, neque ad nostras preces attendere, eo quod tota gaudio cœlesti perfusa sit. *In cælis*, inquit, *in æterno sanctarũ animarũ receptaculo, in æternã est felicitatẽ collocata, nunquã à tantis gaudiis vlla terrenarum rerũ cura aut solicitudine auocanda.* Vis argumẽti

videtur eſſe huiuſmodi; Qui in æterna felicitate ac gaudio collocati ſunt, non poſſunt inde auocari, & noſtris orationibus attendere: At B. Virgo in æterna felicitate & gaudio collocata eſt: Ergo non poteſt inde auocari, & noſtris orationibus attendere.

2. Vt verum fatear, nouus hic error eſt. Lutherani & Caluiniſtæ, qui hactenus negarunt Sanctorum inuocationem, eo fundamento nixi potiſſimum ſunt, quod putarent, Sanctos ignorare, quæ apud nos fiunt. Rex alio nititur. Ait, propter nimium gaudium, quo repleti ſunt, non poſſe attendere ad ea, quæ petimus. Qui error, multo, quàm Lutheranorum & Caluiniſtarum, grauior eſt. Nam inde ſequitur, nec CHRISTVM Mediatorem Dei & hominum, nec Angelos cuſtodes poſſe attendere ad ea, quæ circa nos ſunt: imo CHRISTVM minus, quàm Angelos poſſe id præſtare: quæ ingens blaſphemia eſt. Hoc autem ſequi, ſic oſtendo; Qui in æterna felicitate & gaudio collocati ſunt, non poſſunt noſtris rebus ac negotiis attendere, vt vult Rex: Atqui CHRISTVS ſecundum humanitatem, &

Angeli custodes, sunt in æterna fælicitate & gaudio collocati, quod nemo negauerit: Ergo CHRISTVS & Angeli non possunt nostris rebus & negotiis attendere. Rursum; si gaudium cœleste obstat, quo minus beati possint ad res nostras attendere, sanè, quo quis maiori gaudio perfusus est, eo minus poterit attendere. At CHRISTVS secundum humanitatem maiori gaudio perfusus est, quam Angeli: Ergo minus potest ad res nostras attendere, quàm Angeli. Quæ hæc portenta sunt?

3. Hinc satis, opinor, patet, quam vim habeat argumentum Regis. Quasi verò CHRISTVS, B. VIRGO & Angeli custodes, aliiq; Sancti in cœlo, non possint attendere nostris rebus, nisi à cœlesti gaudio auocentur. Vtrunq; præstare possunt, & frui cœlesti gloria, & simul res nostras procurare. Nec pugnant inter se, beatum esse, & aliorum curam suscipere. Alioqui; quomodo DEVS ipse, qui omnium rerum, etiam minimarum, diligentissimam curam habet, beatus esse possit? Quomodo CHRISTVS, qui teste Apo-

ſtolo, *quotidie interpellat pro nobis*, pleno gaudio perfrueretur?

4. *Addit Rex*, Inuocationem Sanctorum, *inter nouitios, & ante quingenteſimum CHRISTI annum inauditos articulos*, referendam eſſe. Itane verò? Quid ſi ego oſtendam, Sanctorum inuocationem maximè floruiſſe primis quingentis annis? Nec hoc difficile eſt. Patres, qui illis annis vixerunt, prolixè id teſtantur. E multis paucos accipe. Gregorius Nazianzenus oratione in Cyprianum ſic ait; *Tu ab alto nos reſpice, noſtrumq; ſermonem ac vitam dirige.* Auguſtinus lib. 7. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 1. *Adiuuet nos Cyprianus orationibus ſuis.* Athanaſius in ſermone de Deipara; *Inclina aurem tuam in preces noſtras, & ne obliuiſcaris populi tui.* Et infrà; *Ad te clamamus, recordare noſtri ſanctiſſima Virgo.* Et iterum: *Intercede hera & domina, & regina, & Mater Dei pro nobis.* Baſilius orat. in quadraginta martyres: *Qui aliqua premitur anguſtia, ad hos confugiat: qui rurſus lætatur, hos oret: ille, vt à malis liberetur; hic, vt duret in rebus lætis.* Gregorius Nyſſenus orat. in S. Theodorum: *Intercede ac deprecare pro patria apud commu-*

munem Regem & Dominum. Timemus afflictiones, expectamus pericula, non longe absunt scelesti Schytæ, bellum aduersum nos parturientes: vt miles pugna pro nobis: vt martyr, pro conseruis vtere libertate loquendi.

5. Hi Patres (& multi alii, quos recensere promptum est) vixerunt primis quingentis annis in Ecclesia, & titulo sanctitatis ac doctrinæ perspicui sunt. Hi ipsi sanctos in cœlo existentes inuocarunt. Quomodo ergo audet dicere Rex, Inuocationem sanctorum primis quingentis annis in Ecclesia inauditam esse? Nimium credit suo Sacellano, qui contra conscientiam persuadet illi, quod vult. Optandum esset, vt Rex ipse legeret antiquos Patres, & non pateretur se amplius illudi.

CAPVT VII.

De fundamento Fidei.

1. REx in monitoria præfatione dicit, debere vnumquemq; scrutari scripturas, & super suâ certâ scientiâ fundamentum Fidei collocare. Sic enim loquitur: *Cum Paulo opto, vos omnes fieri*

 tales,

tales, hac vna in re qualis & ego ſum: in primis, vt velitis ſcripturas peruolutare, ex his credendi normam petere, neq; ſuper aliorum incertis opinionibus, ſed veſtra ipſorum certa ſcientia, fidei fundamenta collocare. Quid hoc aliud eſt, quàm dicere, debere vnumquemque facere ſe Iudicem dogmatum fidei: non credere Eccleſiæ vel cuicunq; alteri, ſed ſuo proprio iudicio acquieſcere?

2. Hæc doctrina omnium pernitioſiſſima eſt, & non ſolum repugnat ſcripturis, Patribus, & communi Chriſtianorum conſenſui, ſed etiam ipſum Regem & anteceſſores eius ſine dubio condemnat. Hanc poſteriorem partem ſic oſtendo. *Rex* Angliæ & alii Principes Proteſtantes, vel habent poteſtatem cogendi ſuos ſubditos ad fidem, quam ipſi putant eſſe veram, vel non habent. Si habent, ergo ſubditi tenentur illos ſequi & obedire: Ergo falſum eſt, vnumquemque debere ſuper ſuâ certâ ſcientiâ fundamentum fidei collocare. Non enim ſubditi ſuper ſuâ ſcientiâ, ſed ſuper ſcientiâ Regum & Principum collocare debent fundamentum fidei, ſi verum eſt, Reges & Prin-

Principes habere poteſtatem, ſuos ſubditos ad fidem compellendi. Si autem non habent hanc poteſtatem, cur eam paſſim vſurpant? Cur *Eliſabetha*, coegit ſubditos ad Caluiniſmum? Cur *Iacobus*, interpoſito iuramento, idem facit? Cur Principes proteſtantes in Germania eos imitantur? Non enim quærunt ex ſubditis, quid quiſq; ex ſuâ certâ ſcientiâ ſtatuat de rebus fidei & religionis; ſed ipſi pro ſuo arbitrio & authoritate, etiam inuitis ſubditis, & ſæpe reclamantibus, ſua dogmata, coniecturas, & ceremonias proponunt, imagines confringunt, crucem Chriſti eliminant: omnia ſacra, aſtante & dolente populo, execrantur.

3. Hinc concludo, Regem Angliæ, vel in doctrina, vel in facto errare. Docet vnumquemque debere collocare fundamentum Fidei ſuper certâ ſuâ ſcientiâ. At hoc non permittit ſuis ſubditis, vt faciant. Vel ergo hic, vel ibi errat. Ego in vtroque illum errare ſentio. Nã neq; Rex ipſe, neq; ſubditi debent eſſe Iudices controuerſiarum. Quis ergo? Non alius, quam Prælatus Eccleſiæ. Hoc etſi probatum ſæpè ſit, conabor etiam hic pro-

 bare.

bare. Nec opus eſt alio, quam hoc vulgari argumento. Omnes Catholici conſentiunt, ſolum Prælatum Eccleſiaſticum eſſe legitimum Iudicem controuerſiarum fidei ac Religionis. Aduerſarii autem non poſſunt inter ſe conuenire de iudice, quia alii volunt eſſe ſpiritum ſanctum, alii ſcripturam, alii internum critirium, alii principem vel magiſtratum ſæcularem, alii vnumquemque priuatum. Ergo potius Catholicis, quàm aduerſariis credendum eſt.

4. Hoc, inquam, argumento ſatis conuincuntur Aduerſarii, niſi valdè impudentes ſint. Cum enim videant omnes controuerſias, quæ inter nos Catholicos oriuntur, ſtatim ſopiri per magiſtratum eccleſiaſticum, quem omnes, tanquã legitimum Iudicem agnoſcimus: Et è contrario experientia doceat, nullã controuerſiam, quæ inter ipſos oritur, finiri poſſe, quia non poſſunt conuenire de communi Iudice; quid aliud ſtatuere ac cogitare debent, quàm nos Catholicos meliori conditione eſſe, qui lites noſtras finire poſſumus; quam ipſos, qui finire non poſſunt?

CAPVT

CAPVT VIII.

De Concilio Generali conuocando.

1. REx in monitoria præfatione dicit, ſi Concilium generale indicendum eſſet, in quo omnes Chriſtiani *ad aliquem in religione conſenſum adduci poſſent*, oportere conuocari omnes Chriſtianos Principes & Eccleſiaſticos, *excluſis Ieſuitis & Puritanis*. Hos enim fatetur ſe odiſſe; magis tamen Puritanos, quam Ieſuitas. Quamuis enim iſto loco vtroſq; coniungat, & communi titulo appellet *nouitios & furioſos incendiarios*; alibi tamen ſatis oſtendit, ſe Puritanis infeſtiorem eſſe, quam Ieſuitis. Sic enim loquitur: *Egòne Puritanus, qui à Puritanis non ſolum à Natiuitate continuo vexatus fui: verum etiam in ipſo matris vtero propemodum extinctus, antequam in lucem editus eſſem? Ego, qui in meo ad Filium libro, multo acrius ac vehementius in Puritanos quam Pontificios inuectus ſum? cui etiam cum ſecundò ederetur, prolixam in odium Puritanorum Præfationem Apologeticam præpoſui?*

2. Igitur

2. Igitur ex mente Regis, hæc tria seruari oportet. *Primo*, vt indicatur Concilium Generale. *Secundo*, vt tractetur de consensu fidei ac religionis. *Tertio*, vt excludantur Iesuitæ & Puritani. Hinc oritur mihi triplex quæstio. Prima, quinam Christiani adfuturi sint in illo generali Concilio, si Iesuitæ & Puritani excludi debeant? Altera, quis futurus Concilii Præses seu Iudex? Tertia, quis consensus in fide & Religione sperari possit? De singulis obiter dicam.

3. Primum ergo quæro, quinam adfuturi sint exclusis, Iesuitis & Puritanis? Ratio dubitandi est, quia si de fide & religione agitur (sicut reuera agitur) omnes Catholici, quotquot per orbem Christianum dispersi sunt, cum Iesuitis in fide & religione consentiunt. Et similiter omnes vbiq; puri Caluinistæ, cum Puritanis. Si ergo Iesuitæ & Puritani, titulo fidei ac religionis excludendi essent; omnes Catholicos & puros Caluinistas eodem tit. excludi oporteret. Faciamus ergo sic esse. Excludantur Pontifex, Imperator, Reges Hispaniæ, Galliæ, Poloniæ, Hungariæ: Archiduces Austriæ, Principes Electores,

Mogun-

Moguntinus, Treuirensis, Coloniensis, Palatinus; Duces Bauariæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Franconiæ, Italiæ: Et omnes eorum subditi. His omnibus exclusis, qui tandem sunt, qui Concilio generali interesse possint? Nimirum soli Anabaptistæ, Lutherani, & non puri, seu Anglicani Caluinistæ. At hi omnes, respectu aliorum, quos exclusos vult Rex, pauculi omnino sunt. Quomodo ergo generale Concilium dici poterit, vbi tam paucis præsentibus, maior pars Christiani orbis abfutura est?

4. Et quis huic generali (si diis placet) Concilio præsidebit? quis omnium controuersiarum, quæ in disceptationem veniunt, supremus Iudex constituetur? Sine dubio Rex Angliæ, vel Daniæ, vel Princeps aliquis Lutheranus. At non ferent hoc Anabaptistæ, qui omnem magistratum execrantur. Sed nec fieri poterit, vt vnus aliquis sit Iudex omnium. Nam, vt supra dictum est, Rex Angliæ vult vnumquemque debere super certâ suâ scientiâ fundamentum fidei suæ collocare. Singulos ergo, qui in Concilio adfuturi sunt, Iudices esse, necesse est. Sin-

guli

guli ſuper certâ ſuâ ſcientiâ, non ſuper alterius iudicio vel arbitrio, fidei ac Religionis fundamentum collocabunt. Et quis tunc conſenſus ſperari poterit?

5. Rem exemplo declarabo. Conuocetur Concilium, quale vult Rex. Adſint Anabaptiſtæ, Lutherani, & qui in Anglia cum Rege ſentiunt. Moueatur controuerſia, *An infantes, cùm adoleuerint, iterum baptizandi ſint?* Affirment Anabaptiſtæ; negent cæteri. Præſes, quiſquis futurus eſt, litem dirimat. Quid facto opus? Audiantur primùm Anabaptiſtæ. Eorum, ſine dubio, vox hæc erit; *Domine Rex: Fundamentum fidei de baptiſmo infantium, ſuper certâ noſtrâ ſcientiâ collocandum eſt, vt tu ipſe ais. At certò nobis conſtat, infantes, cùm adoleuerint, iterum baptizandos eſſe. In hac ſcientia fundamentum fidei noſtræ immotum ſtat. Vos ſi vultis, aliter ſentite & facite; per nos licet.* Quid iam Lutherani cum ſociis? Sic illi: *Domine Rex: noſtra certa ſcientia planè contraria eſt. Scimus infantes, ſi ſemel baptiſmo luſtrati ſunt, non iterum luſtrandos eſſe. In hoc pedem figimus.* His vtrinque auditis concludet Rex: *Vnuſquiſq;*

abun-